IOANA ICHIM COSTESCU

Sarea reginei

Motto: Cartea „Sarea reginei" este dedicată mamei mele, Panaghia Ichim, pentru noblețea gândului ei exprimat în fapte, pentru sfaturile înțelepte zise cu un glas în care trăia freamătul codrului.

Tacticoasă, emoționată și chiar ușor dezorientată, Beatrice trage geamantanul gri din carton gros și se oprește pe peronul gării așteptând fără grabă. Răcoarea nopții îi mângâia obrajii și își aduse astfel aminte de munții pe care-i vedea de pe prispa casei. Urcă fără grabă în trenul de noapte stăpânită însă de o precauție ciudată. Se vedea ușor că nu călătorise prea mult din căutarea politicoasă a compartimentului și a locului. În semiîntunericul din preajmă-i desluși chipuri somnoroase și înciudate de zgomotul noii venite. N-a rămas în compartiment, a stat dreaptă, lipită cu ochii de geamul murdar, scrutând întunericul nopții lui brumar.

Avea presimțirea că drumul acesta îi va schimba destinul și nu părea de acord cu ce i se infățișa nebulos în viața ce-o va urma.

Plecase să-și susțină un examen de admitere la litere despre care aflase întâmplător de la una din colegele de liceu, și acum era indecisă, dar nu mai putea renunța. Gânduri răzlețe treceau prin mintea ei și nu le putea stăvili năvala, se simțea ca o frunză-n vântul toamnei purtată către necunoscut. Încerca să-și trimită mintea către capitole din literatură însă nu izbutea să se concentreze.

Obosită, se sprijini de bara ce mărginea fereastra trenului și-n liniștea nopții, când trenul urca către Bârnova, i se păru că auzea un glas cunoscut venit din anii copilăriei, când alerga desculță prin iarba crudă a grădinii din fața casei.

– Mamă, mâine să ne ducem la sare, la Alghean, nu mai este niciun grunz și nici soacră-mea nu-mi mai dă.

Glasul și vorbele spuse cândva au trezit-o din toropeală și atunci și-a zis fără ezitare că va trebui să cucerească în

Cetatea Luminii un loc, să obțină o notă de trecere în rândul admișilor.

I se năzărise că n-ar fi putut să care sarea de la Alghean ca strămoșii ei cale de 4-5 km. peste dealuri cu cătină și mărăcini în care se ascundeau iepuri fricoși și vulpi viclene. Simți cum i se încălzesc obrajii ca atunci când la 13 ani răspundea clar și corect la întrebările comisiei de admitere la liceu.

Fierbințeala obrajilor catifelați, cam bucălați pentru moda vremii, îi stârni voința și avu presimțirea că-n „dulcele târg al Ieșilor" va înțelege cum să scape de rânduiala prea aspră a gospodăriei ei, din satul ascuns între munți.

Renunță să se gândească la poezii și fraze privitoare la examen fiindcă în urechi îi stăruia glasul mamei care-și îndemna propria mamă să plece a doua zi la cărat de sare.

Nu reuși să alunge cele două glasuri, al mamei și al bunicii, și-n huruitul trenului icoanele trecutului se adunau una lângă alta ca într-o galerie de la Louvre.

Pe marginea patului cu spatele spre fereastră, în soarele de prânz, bunica-și opri fusul din tors și se uită la tânăra care robotea pe lângă sobă, nu spuse nimic, ci clipea des din ochi.

Beatrice de pe prispă auzise îndemnul mamei și intră în cameră, roșie la față, spre a fi prezentă ca să audă cum vor pune la cale plecarea către Alghean. Știa că sarea-i grea de când încercase să ridice un grunz dintr-un colț al ieslei oilor și să-l care în fața grajdului. I-a scăpat printre mâini, nu-l prinsese bine și i s-a prăvălit peste picioarele goale zdrelindu-i degetele. A strâns din dinți, a ridicat grunzul de sare și l-a purtat în brațe până la pragul grajdului, dar iar i-a căzut peste picioare. În acel moment o durere ascuțită i-a

săgetat firea. Ambiția de copil puternic a determinat-o să ia iarăși grunzul negru-cenușiu cu irizări cristaline în brațe ca pe o comoară și-n cele din urmă îl așeză la locul său.

Nu prea înaltă la cei cinci ani ai ei își ridică semeață corpul pe vârful degetelor ce-o dureau și se uită zâmbind la soare înțelegând că izbutise. A stat așa visând o vreme și înălțarea ei de atunci către soare o mai păstrează și astăzi în seiful sufletului ei.

Mama și bunica lui Beatrice n-au vorbit prea mult, s-au chibzuit ca pentru un fapt știut, și-n zori, a doua zi, mama își trezi copiii, le dădu mâncare și-i lasă în grija soacrei. Își luă cu sine o desagă cu vârste negre, o săpăligă, își legă tulpanul bine și sprintenă coborî-n fugă până la casa părintească din vale.

La prânzul bun, Beatrice o văzu urcând către casă și-i sări în față însă își aduse aminte că n-a îmbrățișat-o ca altădată. Acum mergea aplecată, dar dârză, ducând o povară în spate, grăbită să ajungă acasă.

Din desagă a scos cu gesturi ritualice pe prispa înaltă de lemn grunjii de sare reci și umezi, câteva bucăți de humă, și-n ochii ei se citea bucurie.

Au intrat amândouă în casă. Mama întâi se uită către vatra largă și apoi se așează o clipă pe pat.

Se ridică asemenea unui arc, bău pe nerăsuflate o cană de apă și plecă să-și aducă acasă, de la soacră, celălalt copil de trei ani. Îl aducea în brațe mângâindu-i căpșorul plin de păr strălucitor și des. Copilul dorea să scape din brațele mamei și chiar o face și fugi către casă, trecu prin tindă, ajunse pe prispă și se așeză pe grunjii de sare. Mama veni, îl privi, și-i suflecă ușor mâneca cămășii.

Rămaseră un timp toți trei așa fără cuvinte lângă grămada de sare și humă, apoi mama-și începu treburile, căci multe-s de făcut într-o gospodărie, mai ales când tatăl e plecat la pădure.

Se petreceau toate-n Postul Mare într-un sfârșit de martie care nu-și pusese domnia în aplicare, fiindcă zăpada și gerul reușeau noaptea să pună stăpânire pe sate. În casă lângă blidarul cu străchini, linguri de lemn și oale de lut, cumpărate din iarmaroace, trona războiul de țesut din care ieșeau măiestrite pânze pentru cămeși înflorate, ițari albi ca laptele, lăicere moi, colorate-n frunze de nuc și gutui sau foi de ceapă. Ziua era mort că ea n-avea timp de el și-l lăsa să o aștepte până seara când la lumina unei lămpi cu gaz ascuțit mirositor își începea clănțănitul vatelelor, zuruitul suveicii și călcatul iepelor care trăgeau conștiincioase ițele.

În atmosfera acelor seri mama-și depăna poveștile de altădată din care nu lipseau întâmplări stranii ce puneau la încercare sufletul omului.

Beatrice le asculta alături de fratele ei până adormeau și visau prăpăstii de munți unde dispăreau oameni, costișe greu de umblat, locuri unde se întâlneau buștenarii, iarmaroace pline de forfotă, nunți împărătești, morți nelumiți, sau Fața Alunului scăldată-n lumină.

Dimineața însă le zâmbea soarele și uitau izul viselor alegând fiecare unde-și închipuia pe ulițele din apropierea casei.

Beatrice era tot mai mirată la cei câțiva anișori de măiestria tatălui, care oricând avea timp, citea dintr-o carte istorii despre sfinți și împărați. Mai mult îi plăcea să-l asculte când începea să-i spună mamei despre grozăviile războiului

prin care trecuse când avea doar 19-20 ani. Câteva fotografii pe care Beatrice le-a studiat mai târziu având în urechi spusele din serile de iarnă îl arătau, alături de alți tineri de un leat cu el, ca pe un flăcău zdravăn, cu privire limpede, îmbrăcat în suman și purtând căciulă de miel negru. O altă imagine susține o apariție neașteptată purtând haine militare, dar privirea lui din poză poartă umbrele unei melancolii cu tot zâmbetul ce-l afișa, cred, la cererea fotografului.

Poveștile erau lungi, întrerupte de întrebările mamei, lămuririle veneau să încurce și mai mult puterea de înțelegere a Beatricei. Auzea cum povestea molcom despre premilitară, Odesa, Nistru, Antonescu, rație, Stalingrad, schije, bombe, răniți, morți, dar mai ales morți și vaiete.

Fusese rănit și el și vorbea de un spital cu infirmiere și doctori puțini, cu țipete de durere, dar mai ales cu morți, mulți morți.

Ar fi vrut să-l întrebe din colțul ei ce nu înțelegea, dar nici nu știa ce anume nu pricepea, căci totul era o înșiruire de realități ce nu erau în sfera ei de viață.

Era mai fericită când îl ajuta să aducă lemnele-n casă, căci mirosul de lemn verde sănătos îi sfredelea nările și-i dădea o putere nebănuită.

Trecea dreaptă prin sală, tindă, striga la ușă să-și facă simțită prezența, apoi așeza lemnele în fața sobei având pe față nimbul unei victorii.

În serile acelea lungi de iarnă în care stăruia pacea nimeni nu-i putea schimba gândul de la slovele pe care tatăl le citea arar, când avea timp, și se uita cu insistență la ele până când într-o zi a luat un cărbune stins și-n taină a

încercat să scrie cu el pe ușa de la intrare semne din cartea împrumutată de la Toader dascălul. N-a fost o reușită, căci a trebuit să frece mult cu apă și cârpe desenul de pe ușă care însă se încăpățâna să rămână.

Nu făcea vizite singură la bunici deși nu locuiau departe, ci doar atunci când erau plecați ai ei erau lăsați în grija lor.

Bunica Maria, femeie frumoasă, vrednică, plină de energie, avea un chip remarcabil când se îmbrăca iarna să plece la biserică și când mama-i săruta sfioasă mâna. Această sfioșenie a mamei i-a intrat în minte Beatricei și nu se simțea în largul ei lăsată în grija acelei bunici.

Când avea ocazia se strecura după ea în camera mare ce miroasea a mere și izmă și privea curioasă spre gura podului urmărindu-și bunica ce aluneca ușor de pe scară în întunecimea și hăul de deasupra odăii.

Atunci a zărit la margine de pod un vas de aluminiu cu un cioc, cu o formă neobișnuită și a îndrăznit s-o întrebe pe bunică-sa despre vasul bizar. Aceasta i-a spus că-i de pe vremea nemților, când s-au refugiat sovejenii la Păulești.

Astă precizare a cumințit-o, n-a întrebat nici ce are înăuntru, nici de ce-l ține așa ascuns, fiindcă război, nemți, grenade, erau pentru ea cuvinte ce-o amuțeau, o lăsau fără glas.

Însă ori de câte ori avea ocazia să pătrundă-n casa mare a bunicii nu se uita nici la scoarțele-nflorate, nici la gutuile de la fereastră, nici chiar la strugurii stafidiți, din care poftea adesea. Ea își înălța capul către gura podului unde era amintirea războiului în care acum se spunea că bunica ținea strânși bani de aur și argint.

Zilele se scurgeau lin fără multe schimbări și totul îi apărea ca o liniște blândă în care zeii, părinții, lucrau, trudeau pentru ei, învârtindu-i timpului rotițele.

Serile de iarnă au adus însă alte povești cu necazurile plecării bunicului către lumea albă. Bunicul Constantin se îmbolnăvise, se zicea că stă doar lângă vatră și oftează, iar când se așeza în pat gemea de dureri. Beatrice își vedea tatăl plecând tot mai des la căsuța bunicii în fața căreia creșteau meri văratici cu poame dulci devreme din care fura, când avea ocazia, cărăbănind sărmanele fructe în sânul strâmt al cămășii. Tatăl venea apoi acasă și mama întreba: – Ce mai face? Îi e rău? Răspunsul era un semn din cap care însemna că e tot mai rău.

Într-o noapte spre ziuă, când apăruseră rarețele și cântau cocoșii a treia oară, un vaiet și un plâns molcom au cuprins cele două case ce se uitau prin nedeslușirea nopții neputincioase la toți ce ieșeau și intrau plânși de sub acoperișurile lor.

Beatrice auzea alte cuvinte fără semnificație pentru ea: priveghi, stâlpi, cetanii, năsălnie, prapor, sfeșnice, căuta să le înțeleagă rostul însă nu le pătrundea adâncimile.

Știa numai că oamenii din jur păreau altfel, încadrați în tăcere mocnită până când în ochii lor izvorau lacrimi, rămânând într-o încremenire de piatră.

Bunicul a stat pe masă îmbrăcat frumos, cu căciula neagră pe pernă și icoana pe piept, cu toiag de ceară arzând duios și luminându-i fața desenată în bronz auriu. Nu-și amintea cu niciun chip ce făceau ai ei în acest răstimp. Știa însă sigur că atunci și-a cunoscut verii, în acel martie somnoros, care nu lăsa loc bucuriei.

În grădina casei ei Beatrice găsise un loc în care să-și adune mulțimea de vârsta ei și să urmărească gesturi și mișcări ce izvorau din acest moment în care un stâlp al familiei pleca pentru totdeauna undeva, unde nimeni nu știa.

I-a cunoscut atunci pe toți de seama vârstei ei fragede: doi băieți îmbrăcați pestriț între haine orășenești și mărunțișuri din partea locului. Erau copiii mătușii ei Adalina, ușor răsfățați și deloc interesanți pentru ea. Păreau atinși de vreun străin, fețișoarele lor nu spuneau nimic, nu se opreau din vorbit și chiar din țopăit.

Cel mai mare era cam năzbâtios, făcea gălăgie și se voia ascultat de toți. Beatrice nu știa de ce și-l asemuia cu un bursuc cu toate ca nu vazuse-n viața ei un astfel de animal. Mai simpatic era cel mai mic, chiar de-o vârstă cu ea, cum va afla mai târziu, pe care-l poreclise-n mintea ei sprințară Pufică și așa i-a rămas numele peste ani și-l striga așa chiar și mătușa Adalina.

Alți doi băieți stăteau în jurul părului din grădină și nu le păsa de geruleţul ce-și încerca tăria. Ei îi cunoșteau pe ceilalți doi, locuiau aproape unii de alții, peste pârâu, și-și vorbeau acum cu familiaritate și bunăvoință.

Unul din ei, cu păr creț ce ieșea răzleț pe frunte de sub căciula de miel, îi trase lui Pufică mânușile rusești de bumbac alb. Le profana frecând cu ele tulpina aspră a părului și Pufică roșu de furie ridică mâna strânsă pumn să-l lovească. Cârlionțatul se trase într-o parte și pumnul izbi coaja părului spre bucuria parcă a tuturor și eșecul lui Pufică. Cearta se iscă și intră-n joc fratele mai mic al cârlionțatului, bine legat la trup și iute în mișcări, care sare în spatele lui Pufică. Elu, fratele Beatricei, simțind că se poate face remarcat, trase

foloase din gâlceavă și făcu alianță cu Bursucul, fratele lui Pufică. Prea târziu, joaca-cearta fu întreruptă de strigătul imperativ al Aftei-Lenora, mama cârlionțatului și mătușa Beatricei.

Erau chemați să ajungă într-o clipă: „acum! acum!” zicea Afta-Lenora, la căpătâiul bunicului.

Prin înghesuiala din jurul mortului Beatrice se strecură lângă sicriu și privi nedumerită fețele oamenilor cunoscuți sau străini. Păreau schimonosite, trase de ațe invizibile încât colțurile gurilor se lăsau în jos, iar ochii le erau mici cu niște deschizături sub care licăreau rotunjimi iscoditoare.

Așteptat cu speranță, preotul Urgă Alexandru începu slujba, și glasul acela, și vorbele acelea despre o altă lume, și frumusețea necunoscută până atunci a suferinței înscrise pe fețele oamenilor s-au încrustat pe firul vieții Beatricei. Chipurile schimonosite ale rudelor ce străjuiau sicriul deveniseră odată cu cetania zidiri de înțelepciune.

- Spune, zise Beatrice, spune cum a ajuns militarul la mormânt!

Mai târziu vecinii plângeau nu mortul, ci pățania acestei înmormântări. Când groapa fusese pecetluită în colțul țintirimului, lângă carul ce-l adusese pe Constantin bătrânul la locul de veci, apăru un militar cu cascheta în mână și bocanci zdraveni care părea mut. El se năpusti peste mulțimea ce-și lua rămas bun de la cel plecat. Căzu în genunchi, nu spuse o vorbă, și sărută pământul răscolindu-l între timp cu mâinile. Un țipăt de jale izbucni din gura femeilor încât umplu valea, în timp ce bărbații scrâșneau din dinți, strângeau din pumni făcând semn din cap nevestelor să țipe, să urle în locul lor.

Ajunsese la cimitir fiul mai mic, fratele tatei lui Beatrice, care-și satisfăcea serviciul militar, și lumea adunată comenta fapta prin gesturi, strigăte, plânsete, în timp ce el n-avea nimic de spus.

Atrasă de această curiozitate Beatrice trecu printre cei adunați snop în jurul gropii și se uită la haina groasă kaki cu însemne pe umăr. Își dori să atingă hainele străinului, dar n-avu curaj, se uită la bocancii mari bărbătești, militărești, și constată că-s grei, mai grei, poate, decât grunjii de sare pe care-i adusese de curând maică-sa.

Mintea firavă o îndeamnă să-i întrebe pe verii ei în haine orășenești despre hainele militarului, cât mai ales despre bocancii deasupra cărora se vedeau ciorapii de bumbac rusești ce semănau cu mănușile lui Pufică.

Nu i-a găsit prin preajmă și luată de mulțimea ce-l lăsa pe bunicul Constantin în țintirim s-a trezit acasă, unde era cam frig, dar nu se simțea stingherită fiindcă vedea în față bocancii grei militărești și auzea țipete deznădăjduite.

Mai târziu, după 40 de zile, pe la ridicarea Panaghiei, când verii-și făcuseră iarăși apariția, Beatrice a încercat să organizeze cu ei toată desfășurarea înmormântării. Spre surprinderea ei nici unul nu se voia bunicul Constantin, ci toți voiau să fie preotul Alexandru Urgă încât în jurul părului s-a pornit o cântare amestecată din care răzbăteau numai doua vocabule: „veșnica pomenire”. În tot acest timp ea vedea ca fiind prezenți și bocancii negri, mari, militărești, grei precum grunjii de sare. Din această lungă meditație o scoteau glasurile puternice ale celor doi veri cu aere orășenești despre care nu știa multe. Ei cântau aproape țipând, trăgând în cerc pe toți în jurul părului, plantat, poate, cândva de

bunicul Constantin. Ar fi vrut să-i trimită să aducă grunjii de sare, dar văzuse că nu-s în stare și renunțase la ideea trăznită.

Sărbătorile primăverii au venit repede, și acum când ei cântau veșnica pomenire florile părului căzuseră și-n locul lor erau gămălii mici din care vor ieși fructele dulci.

Cu mișcări iuți Pufică se trezi în păr și rupea involuntar nevinovatele viitoare pere văratice. Beatrice luă un bulgăre de pământ și-l aruncă în răufăcător lovindu-l în dreptul urechii stangi încât i-o umplu de țărână.

Copilul a renunțat la distrugere, jocul s-a rupt, însă războiul în familie a început și răzmerița a durat peste 30 de ani.

Beatrice se întrebă nedumerită de ce mama nu era bucuroasă c-a scăpat de stricărilă, care omora fructele, de ce nu mai punea preț pe o faptă vitejească, de ce-i spunea mereu tatălui că nu-i nimeni vinovat, că joaca copiilor nu era prilej de vrajbă. Tata înțelesese în cele din urmă, dar mătușile aliate o pedepseau mereu pe Beatrice, vorbind-o de rău încă din pruncie, confiscându-i faptele bune și transformându-le în defăimări, care la sat se întorc înzecite, mărite, sporite către ușa defăimatului.

Aliate sau nu, mătușile avură o forță specială și rostuiră în jurul cumnatei destule intrigi pe care îi era greu să le învingă. Mereu agresate de frumusețea faptelor mamei lui Beatrice, de chipul ei atât de puternic admirat, conflictul izbucnea fără vâlvă când îți era lumea mai dragă.

Împăcate aparent ele duceau mai departe roata gospodăriei armonioase trăgând în spate și ușoara dar

neostoita supărare a bulgărului de țărână sfărâmat și intrat în ureche.

Când rămânea la bunica tatei observa cum erau vorbiți de bine ceilalți veri, cum militarul, acum lăsat la vatră, dădea ordine pe care le executau fără ezitare. Râzând intra în casă și-n zâmbetele surorii mai mici, Aria, el, care nu mai avea bocancii militărești, condiționa prezența copiilor în casa bunicii de alinierea în cotruță.

Nu era prea rău în cotruță, căci era caldă, fiind locul dintre sobă și peretele casei, dar îi speria tonul, vocea, și șederea lor acolo însemna nemișcare, element echivalent cu tortura.

Beatrice simțea în vocea lui greutatea bocancilor și oficialitatea hainei militare ce-o purtase la mormânt și executa mașinal ordinul în timp ce Elu se mai uita țintă la el așteptând o amnistie care oricum nu venea.

Masa se instala în mijlocul camerei, mai aproape de sobă, și în timp ce sora lui, Aria, punea hrana pe masă, el decreta foarte imperativ că trebuia să se mănânce laptele cu furculița. Încercări tensionate în hohote blânde de râs se repetau cu scopul de a îndeplini ordinul.

Elu renunțase și Beatrice îl îndeamnă discret să insiste cu scopul de a scăpa și ea. Căuta o portiță de scăpare și-i spuse mătușii că mama-i ceruse ca, între timp, să așeze unul peste altul grunjii de sare sub streașina casei ca să nu-i topească ploaia ce se anunța. Afară începuse să picure, tunetele se auzeau surde departe în munți și Beatrice își înălță fața către cer bucuroasă că a învins ordinele militarului care rămâneau zadarnice în graba cu care se începea așezarea grunjilor de sare, salvatori și binecuvântați.

Vara era la ea acasă și miresme îmbătătoare răzbăteau în aer. Beatrice se simțea mai puternică, mai înțeleaptă; colinda dealuri, văi, cunoștea și vecinii necunoscuți, striga copiii vecinilor și nu se mai simțea stingherită de depărtarea pajiștilor și poienilor ale căror nume le încurca: Delnița, Dealul Morii, Braniște, Crucea, Chetroasa.

Avea simțul aventurii și pleca uneori singură la bunici, spre necazul lui Elu care nu era luat în seamă. De aici certuri și bătăi multe între ei cu învinși deveniți învingători și invers, aspect ce dădea mamei bătăi de cap.

Beatrice presimțea că mama își va schimba tactica și locul sfaturilor va fi luat de alte metode. Nu știa încă ce va urma însă vedea că mama era tot mai gânditoare când era pe post de jude. Nu pedepsea vinovatul, nu alinta învinsul, nu amenința cu restricții.

– Ce se întâmplă? se tot întrebă Beatrice, căreia începuse să-i placă cum se desfășura ancheta, cum decurgea reclamația.

N-a bănuit nimic, n-a avut nicio intuiție când vedea că nu mai vin sfaturile și nici restricțiile mamei.

Într-o seară de iulie când tocmai împlinise șase ani luna bătea pe prispa casei și toți priveau către ea cum alunecă peste nucul mare din grădina vecinului. Se uitau uluiți la petele mari cu forme ciudate, inconfundabile, ce se roteau în lună, sporindu-i sau micșorându-i lumina.

Atunci, își amintește Beatrice cu precizie, mama-i spunea tatei întâmplarea cu frații răi. În apăsarea tăcerii nocturne vorbele mamei erau clare și se adresau tatălui:

– Vasile, oare care dintre ei are dor mai mare de casă, cel din dreapta sau cel din stânga?

Tatăl ridica ochii spre lună și spunea calm:

– Amândoi sunt doritori de casă și frați, se vede după cum se frământă-n împărăția lunii.

Beatrice se ridică din culcuș, se strecură între ei pe prispă și-l trase după ea și pe Elu privind cu înfrigurare figurile ce jucau pe fața lunii. Nu știa nici care-i stânga, nici care-i dreapta, vedea însă cum se chinuie ființele din lună, și cu glas frânt cerea mamei să le spună povestea. Glasul blând al mamei străbătea cu inflexiuni de harpă liniștea și tăcerea nopții. Copiii ascultau cu sufletul la gură, emoționați și ușor speriați.

– Peste dealuri multe era o casă cu o grădină frumoasă, cu flori la ferestre și oameni sănătoși.

Așa și-a început mama povestea în faptul nopții calde și o continuă fără grabă spunând-o sfătos.

– Oamenii aveau doi copii frumoși, bălani și sănătoși, care, atunci când au crescut, au început să se certe, să aibă numai gâlceavă între ei. I-au povățuit părinții să renunțe la bătăi, i-au cetit preoții și călugării mânăstirilor, dar bătaia dintre ei n-a încetat.

Când a văzut luna ce tristă-i mama din pricina comportării lor s-a furișat binișor pe pământ, i-a luat în brațe și i-a pus să privească de sus, la părinții lor. De atunci ei se uită de sus, din lună, la părinți și când nu-i văd luna se întunecă și ei se frământă.

Beatrice credea povestea și în fiecare seară cu lună plină își promitea să nu se certe cu Elu, dar nu și-a ținut mereu cuvântul.

De aceea când mama a avut ocazia să le arate în Dealul Arșiței rugii de mure și zmeură încărcați de boabe negre și

roșii ca sângele, altă poveste pilduitoare auzi Beatrice și nu mică i-a fost teama, că din toate cele auzite, ceva o fi adevărat.

Povestea rugilor de mure și zmeură o purta cu sine pe fiecare cărăruie și ceva o îndemna doar să mângâie boabele roșii, mirositoare, de zmeură coaptă, fără să le culeagă. Asta se întâmpla mai ales când erau cu familia la Hrișcă, unde aveau o fâneață întinsă și unde adăstau câte 3-4 zile ca să strângă fânul. Bunicul Vasile, „tetea", avea acolo un trunchi de moșie pe care construise o târlă gospodărească.

Roua dimineților de august spăla picioarele ei până ajungea la carul plin cu blide, ceaune, mălai, furci, greble, coase, pe care îl pregătea de seara tatăl. Acea răcoare a dimineților lui august o simțea Beatrice când privea îndelung boabele de zmeură și mure și încerca din răsputeri să audă rugii vorbindu-i despre întâmplarea lor. Rugii tăceau și ea sta aplecată către ei neauzind chemarea mamei și nici a bunicii care adunau fânul uscat pe coasta prăvălatică.

În concertul cu sunet de coase ce dobora iarba Beatrice vorbea cu rugii de mure și zmeură și ai ei încep s-o creadă lunatică. Poate mama îi înțelegea patima de a ști și-i lua apărarea în fața tatălui și bunicului care împăciuitori acceptau.

– Așa o fi, cum zici tu, Panaghie, o vrea să știe cum cresc gâzele, cum răsare iarba, cum cântă păsările, cum se desfac florile în soare.

Acceptarea bunicului mai domolea vorbăria celorlalți și Beatrice își vedea mai departe de ale ei, începuse să numere cu hotărâre libelulele ce zburau grațioase prin desișul de la marginea pârâului ce delimita terenul lor.

Cu cât mai mult se uita la minunățiile din juru-i cu atât mai puțin înțelegea de ce nu-s toate strânse la un loc. Spre lămurirea ei cerea bunicii sale, Floarea, câteva explicații.

Bunica se oprea din adunatul fânului, se așezau amândouă la umbra unei sălcii și-i spunea că Dumnezeu a rânduit plante, păsări, animale, pești și oameni după gândul și puterea Lui.

Beatrice începea a pricepe că și ea face parte dintr-o orânduială a zidirii lumii de către Dumnezeu și păstra ca pe un talisman spusele bunicii. Vorbele bunicii i-au trezit bucuria că în serile și diminețile vieții ei mama o învățase să ridice rugăciune Domnului și vedea acum cu altă înțelegere binecuvântarea pe care tatăl ei o dădea zilnic mesei prin semnul crucii făcut cu pioșenie.

Drumul ei se baliza sigur în marea necunoscutului și lucrarea o făceau cu aplecare părinții ei, care spre sfârșit de august, începuseră a vorbi despre școală. Beatrice nu știa unde-i școala, mama-i zicea mereu că nu-i departe de biserică, însă nici drumul până acolo nu-l făcuse vreodată singură, ci numai cu părinții. Aceștia, îmbrăcați curat și-n port neaoș vrâncenesc, păreau desprinși din stampe voievodale, când plecau la biserică. O cale scurtă către biserică trecea pe ulița Atrinei Otezatu și dădea în șleau către drumul ce cotește pe la cazanul de rachiu al lui Dănilă Bușilă, alunecând mai departe spre casa croitorului vremii, măiestrit croitor de veste, sumane și cușme. De aici la câțiva pași apărea casa învățătorului cu cerdac și porți mari și apoi biserica străjuită de clopotniță și trepte de piatră fasonată meșteșugit. Acest drum și-l amintea bine Beatrice și parcă n-ar fi ezitat să

meargă singură până acolo, dar mai departe era necunoscutul cu misterele lui. Nu ajunsese încă până la școală sau nu ținea minte, dar totul îi părea cam peste puterile ei de copil deprins a alerga prin ograda și grădina părintească.

Părinții vorbeau cumpătat, cu întreruperi lungi, parcă căutând fiecare cuvânt și având în sufletul lor credința că, poate, acest început de ieșit în lume îi va marca soarta. Beatrice înțelegea acum că nu numai ursitoarele ce au venit nechemate la miez de noapte la ivirea ei în ființă i-ar fi pecetluit destinul, ci și hotărârile înțelepte ale părinților.

Beatrice îi asculta fără să-i întrerupă și pe la sfârșitul lui august, când a aflat că mama ei avea drum la croitorul Uture, Hoagher, cum îl porecleau sătenii, a rugat-o să o ducă până în fața școlii.

Deși grăbită mama a luat-o cu ea și după sfatul cu croitorul au pornit-o spre școală. În fața școlii ele s-au oprit în mijlocul drumului prăfos și-și îndreptau tăcute gândurile către lumea școlii.

Clădirea era străjuită de duzi puternici, cu frunziș bogat, frumos rânduiți pe un zid de piatră, iar dincolo de ei se ridica o clădire de școală haretiană cu pridvor, uși mari și ferestre largi.

Beatrice trăia un moment decisiv, n-ar fi vrut să intre pe poarta acelei clădiri, dar considera că nu poate să nu asculte îndemnurile părinților și s-a întors acasă tăcută, căci nu îndrăznea să-i spună mamei teama ei de școală.

Iarmarocul din 8 septembrie din Bârsești a însemnat decizia finală, căci printre pepeni, roșii, putini, cofe și oale în

car era și o pereche de ghete maro din piele fină, cu șireturi lungi și capse aurii ce-i erau destinate ei.

Frumusețea ghetelor o fascina și începuse să viseze la o școală cu bucurii necunoscute, cu ispite vădit năstrușnice, așa că s-a lăsat să fie pregătită pentru școală fără să mai fie atentă la disputele din familie.

Mătușile aliate spuneau că școala nu-i pentru fete, vecinii susțineau că oamenii gospodari nu umblă după gărgăuni, adică după noutăți, prietenii familiei precizau că-i greu de purtat un copil la școală, așa că toate le înghițea Beatrice fără crâcnire gândind la ghetele maronii.

Școala a început și-n două zile ghiozdanul ei cu baiera din lână colorată era plin de cărți, caiete liniate, penare din lemn, creioane cu vârf ascuțit, tocuri și penițe ce scârțâiau pe foaia de caiet după ce erau muiate în cerneala de un albastru tizian.

Teama o lăsase Beatrice la poarta școlii, în colbul drumului s-o calce carele cu fân trecând încet prin fața școlii. Curiozitatea creștea în inima ei ca bobocii de trandafir ce plesnesc în soarele verii descoperind luminii ploaie de petale. A urcat țanțoșă de mâna mamei scările de piatră, s-a oprit în pridvor și a aruncat o privire mirată drumului care se întindea leneș în soarele unei zile de septembrie în praful căruia alți școlari își lăsau urmele.

Trasă înăuntru intră într-un hol din care plecau trei încăperi: una mică în fundul holului, cancelaria, și două mari de o parte și de alta a holului.

În cancelarie un domn în vârstă cu păr alb, ochelari și mâini pufoase scria de zor într-un registru și când o zări pe

mamă ceru să-i spună datele Beatricei spre a fi înscrisă în catalog.

Buimacă, neatentă, Beatrice își auzea numele și nu pricepea de ce se înșiră alte și alte întrebări la care mama răspundea scurt și hotărât. Ea înțelegea că de acum este școlăriță și se bucură în sinea ei că secretarul Anghel, cu scris pictural, o cunoștea pe maică-sa fiindu-i vecin bunicii Floarea.

În zilele care au urmat arunca mereu câte o privire curioasă spre cancelarie, căci acolo găsise un reazăm, un reper, un cunoscut, un vecin al bunicii, dar îl vedea rar, căci locul lui nu era chiar la mijlocul cancelariei, ci într-un colț ascuns de ușa întredeschisă.

Clasa destinată Beatricei era cea din dreapta și pe ușa ei intrară într-o dezordine cauzată de grabă și emoție o mulțime de chipuri copilărești dirijate din hol de către o învățătoare cu voce ascuțită și mâini fluturând în aer.

În urma lor intră învățătoarea și din hol îi trimitea în bănci așezându-i pe fiecare după înălțime. Băncile lungi de 4-5 persoane, din lemn greu cu pupitre înclinate și adâncituri rotunjite pentru călimări, purtau urmele foștilor școlari care-și zgâriaseră în lemnul tare fie inițialele numelui, fie flori bizare, fie chiar simple linii, zgârieturi pe care vopseaua roșie nu le putuse acoperi.

Beatrice descoperi în ceata de școlari dezorientați pe doi dintre verii ei care păreau și ei neîndemânatici în noul context.

Pe podiumul din fața clasei, spre fereastră, era catedra tot din lemn, dar vopsită gri, unde învățătoarea se așeză cu

vădită plăcere dregându-și glasul ca să rostească numele școlarilor.

Spre sfârșit, plictisită, ceru copiilor să-și scoată din ghiozdanele ascunse în pupitre abecedarele și atunci o furtună se stârni în clasă, căci din tainițele ghiozdanelor căzură în cascadă o ploaie de nuci, mere și gutui ce se rostogoleau învrăjbite pe podeaua proaspăt dată cu motorină. Abecedarele fuseseră abandonate în folosul strângerii recoltei care n-a mai trecut în fapt proprietarului de drept.

Învățătoarea, căreia erau obligați să-i spună „tovarășa”, a așteptat pe scaunul de pe podiumul ei până zarva s-a sfârșit și apoi le-a desenat pe tablă cu creta litera „A” cu mișcări sigure, precise.

Beatrice se căznea să imite desenul, dar nu reușise, și tovarășa i-a mai îmbunătățit ea litera făcând-o să semene cumva cu forma adevărată.

A aflat nume noi care desemnau pe colegii ei de clasă, Ion se repeta de 4 sau 5 ori, Costică, Neculai, Fănică, Ileana, Ioana de câteva ori repetat, Maria și chiar Simioana.

Beatrice simțea că i se taie răsuflarea când i se cerea să scrie litere, nu reușea să le potrivească și alegea să copieze în mod propriu forma literelor de la sfârșitul fiecărei lecții. Acasă nu vorbea despre instrucție, ci despre colegi. Părinții ei îi reperau încadrându-i unor familii ce le erau prietene. Ea însă nu putea să-i considere pe cei strigați cu nume cunoscute prieteni, mulți dintre ei desenau mai bine literele și chiar citeau cu adevărat „Ana are mere”.

Culesul porumbului a adus o pauză în munca de la școală, căci la început de octombrie părinții ei plecau la

câmp, undeva departe, la 60km, pe lângă Focșani. Avea să afle mai târziu că locul se numea Gologanu și asta-i incita mintea, căci în discuțiile ei bunica numea banii gologani.

Pauza produsă de culesul porumbului a atârnat greu în zilele următoare din viața de școlar. Nemaiavând un creion, le pierduse pe toate la școală sau pe drum, ea ceruse fratelui mamei s-o ajute și acesta-i dădu un creion gros de tâmplărie care umplea imediat pagina caietului încât liniile trasate se dizolvau sub scrisul gros al ei. Recunoaștea în propria operă că nu asta ar fi trebuit să însemne tema ei și ca urmare, cu o ușurință neprevăzută din partea bunicii, renunță să mai ajungă la școală.

Cu greu au convins-o părinții la întoarcere să reia drumul către școală. Atunci tatăl și-a făcut timp, a așezat-o la masă și i-a explicat domol ce înseamnă fiecare literă. O nouă victorie apăru în fața ei și nu ezită s-o facă cunoscută colegilor. În fața clasei citea fără greșeli propozițiile și scria în caiete cu ușurință orice text dictat. S-a hotărât să nu piardă din vedere niciun amănunt, să asculte și să rețină toate câte le spunea învățătoarea și legământul și l-a păstrat neștirbit.

Recreațiile din acea toamnă, anunțate de un clopoțel cu sunet de cântec vechi, îi sunt foarte vii în fața ochilor.

Fără să mai fie împărțiți pe clase, se adunau în cercuri mari și cântau veseli „batista parfumată se pune la o fată...”. Alteori cercul era strâns fiindcă șoarecele și pisica erau protagoniștii pauzei și nu de multe ori Beatrice trebuia să-și pună în practică îndemânarea, să prindă vreun șoarece șiret și abil ce se strecura iute printre brațele întinse ale băieților.

Cel mai mult o atrăgea jocul ce așeza școlarii în două tabere rivale ce cereau imperios: „țară! țară! Vrem ostași!”

Glasurile hotărâte, gesturile studiate, sforțarea evidentă de a nu cădea în mâinile dușmanului făceau din acest joc un altar al demnității de a aparține unui grup. Beatrice păstra neatinsă poezia acestui joc atât de simbolic pentru verbul „a fi”.

Toamna se scurgea repede, bruma scârțâia pe frunzele de nuc căzute în strat gros acoperind părți din drumul ei spre școală și de multe ori se oprea din drum la casa bunicii Floarea unde-și încălzea mâinile înghețate și înghițea lapte cald dintr-o cană de lut galben. În acest timp bunică-su îi tot cânta „Marseilleza” cu un glas armonios pe care și acum îl mai are în urechi, răzbătând adesea în diminețile toamnelor târzii.

Cântecul acesta ostășesc cu versul lapidar „Aux armes citoyens” îi dădea vise nepotrivite vârstei ei și Beatrice începea interogatoriul stând sprijinită cu mâinile de un colț al mesei: „Unde l-ai învățat?”, „De ce l-ai învățat?”, „Cine te-a învățat?”

Întrebările curgeau fără încetare și răspunsurile veneau la fel de vioaie. Răspundea „tetea”, cum îi spunea maică-sa, că l-a învățat de la ofițerii francuzi pe când făcea armata la Palat și-l cânta uneori cu trupa când pleca la instrucție.

Iarăși apăreau semne de întrebare în mintea ei și nu înțelegea cum omul blând și mărunțel din fața ei străjuise șapte ani la un palat regal vorbind ca despre cunoscuți despre principesa Ileana, Carol și regină. Pe cea dintâi, o îndrăgise foarte mult, îi plăcea îndrăzneala, amestecată cu sfială, a copilei care pe luciul zăpezii de la Sinaia zbura cu bobul împărțind zâmbete tuturor.

Bunică-sa sărea cu gura asupra bătrânului și-l mustra cu voce pițigăiată în timp ce întețea focul vesel din sobă:

– Mai taci, moară hodorogită, iar te-ai pornit!

Pe fața visătoare a fetiței cu ochii verzi se ivea ciuda și-și exprima dezaprobarea încruntându-se fără putere către bunică-sa și spera ca bunicul să n-o bage-n seamă și astfel bătrânul să-și reînceapă cântecul, poveștile cu palatul și Budapesta cea dăruită cu poduri de fier așa de largi de treceau pe ele cohorte de oameni.

Uneori ele începeau brusc, alteori ele se lăsau așteptate zile de-a rândul, însă Beatrice avea răbdare și aștepta, simțea că povestea bătrânului ei bunic e fără sfârșit.

Căzuse odată în toiul unei discuții a trei bărbați din care unul era bunicul ei și alți doi pe care-și dădea seama că i-ar mai fi văzut prin ograda și casa bunicilor. Cu o litră de rachiu în față, la masa de pe prispă, cei trei vorbeau despre vremuri apuse având ochii înflăcărați și vorbele șoptite.

– Spune, cumnate, zicea Dănilă, un om frumos și voinic, cum ai dat drumul prizonierilor!

Bunicul încurajat mărturisea fapta trecută care-l înfiora și acum după mai bine de cinci decenii și spunea că mila omenească l-a împins să-i facă scăpați în noapte pe tinerii ai căror ochi erau plini de o demnă suferință.

Cel de-al treilea, Pavalache în limbajul vecinilor, soțul bunicii Porfira care-o moșise pe Beatrice, se arăta neîncrezător și cerea amănunte.

Uncheașul tăcea și-n loc de răspuns îmbătat de țuica tare începea să spună pe de rost cu glas puternic „Muma lui Ștefan cel Mare” și „Movila lui Burcel”, încât ascultătorii, printre care și Beatrice din colțul ei, se mirau și-și țineau

respirația să nu-l oprească cumva din înșiruirea frumoaselor cuvinte ce izvorau din gura bătrânului.

Din casă apărea nevastă-sa și din nou îl apostrofa:

– Mai taci, moară hodorogită, iar te-ai pornit?

Beatrice nu putea să-i îndemne să-și continue evocarea, dar reținea amănuntele pe care apoi le prezenta mamei spre a-i cere lămuriri asupra atâtor neînțelesuri ce se cuibăriseră în căpușorul ei cu păr des, lucitor și blond, acoperit de nelipsita băsmăluță roșie cu floricele albe.

Maică-sa se ferea să-i vorbească pe înțelesul ei despre istoriile bătrânului și astfel multe înțelesuri deveniseră neînțelesuri și mai mari în căpușorul ei de copil pornit spre căutări.

Îi plăcea să zăbovească în casa acestor bunici blajini unde vorba caldă i se lipea de suflet și șotiile îi erau permise. Aștepta ca unul dintre ei să coboare în pivnița mare a casei unde printre butoaie și putini găseai mere crețești cu coaja groasă și roșie și-n fugă intra și ea în lăcașul întunecat. Pivnița era largă cât o cameră, răcoroasă cu iz de toamnă eternă și deasupra ei se afla o podea de stejar ce ținea loc de verandă. Acolo vara se adunau surorile bunicii, Magdalena și Anica, femei frumoase și deschise la suflet, cu haine dichisite și tulpane înflorate. Ele cerea sfaturi surorii mai mari care acum mustra fără frică pe uncheșul ce cânta „Marseilleza”.

Mai târziu, într-o toamnă scăldată-n aur și argint, în fața căsuței albe a acestor bunici începe construcția altei case pentru fratele mai mic al mamei. În drumul spre școală Beatrice se oprea din mers și căuta să priceapă cum stau oamenii pe acoperiș și bat cuie pe șindrila subțire așezată cu

rânduială, dar nimic n-o dumirea și asculta sfioasă ritmul aproape cântat al ciocanelor ce îndesau harnice cuiele sporind vrednice acoperișul țuguiat.

Tot în acel noiembrie, din primul ei an de școală, în arealul cunoașterilor ei veniră alte nedumeriri. Pe pereții clasei au apărut niște fotografii mari cu chenare roșii din care priveau nestingheriți: Marx, Engels, Lenin, Stalin. Chipurile lor amenințătoare se odihneau pe litere mari și se uitau încremenite la copiii ce săreau pe băncile de lemn după ce-și puneau trăistuțele în bănci. Beatrice a încercat zadarnic zile-n șir să le găsească figura în vreo icoană din biserică sau pe chipurile oamenilor din satul ei, dar nu reușea, și începură întrebările adresate tatălui care însă părea supărat când auzea astfel de nume. „Tovarășa" însă vorbea ca o moară hodorogită despre acești „evangheliști" în timp ce gândurile Beatricei se duceau răzlețe spre spusele bunicului, spre vorbele șușotite de pe prispa casei cu pivniță întunecată.

Zăpada cădea cu nemiluita și drumul spre școală îi era mai greu; îi invidia pe Costică, Ioana, Ion, Maria și alții ce locuiau în preajma școlii, dar îl admira în taină pe vărul ei, cârlionțatul, care venea și el de departe, de peste pârâu, mereu punctual, mereu vesel.

Pleca dimineața în zori pe drumul știut, fără a mai purta ghetele maro care-i erau inutile pe o astfel de zăpadă, înlocuindu-le cu încălțările tari din piele de vițel, confecționate manual de tată-su, legate bine cu nojițe din păr de cal.

Ajungea la școală printre primii și încălzindu-se la soba de teracotă se uita îndelung la pozele de pe perete gândind

că nu-i a bine dacă ele sunt așa cu alb și negru fără culorile expresive ale sfinților din biserică.

În acea perioadă poposi în casa Beatricei baba Stanca, venită de la Tauca, să mai vorbească cu rudele din sat. În șoaptă îi spunea mamei că învățătorul Odorescu, care-i era neam, nu mai are voie să intre în școală. Ochii mamei se umeziră, îi fusese „domnu” copilăriei ei, o învățase carte șapte ani și-l îndrăgise prin respect profund.

Beatrice recunoaște din descrierea făcută de ele pe domnul svelt, îmbrăcat în costum negru cu pantofi maro ce stătea dimineața în fața porții casei sale din apropierea școlii urmărind cu ochii cum trec copiii spre școală. Nu știa nimic despre el, dar și l-ar fi dorit învățător în locul acelei mori hodorogite ce se străduia să învețe copiii Imnul Republicii Populare.

Crăciunul se apropria și-n faptul serii mama-și învăța copiii colindele, avea un glas minunat, duios și cristalin, cânta pasionat povestea lui Isus înfășat, înfășățel. Beatrice era captivată și deși n-avea voce ducea cântecul până la capăt, supărată pe Elu care renunța după al patrulea vers revenind mai puternic spre sfârșitul colindului.

Mama insista ca Elu să cânte atent și corect colindul și-n acest sens repeta cântând încetișor numai cu el colindul în fapt de seară când o uriașă pânză albicioasă de păianjen dantela amurgul îndepărtat.

Beatrice e și azi surprinsă de frumusețea acestui colind straniu la care inima ei zvâcnea cu încredere în copilăria-i lipsită de griji.

“Coborât-a, coborât.
Coborât-a Domn din cer

Pe-o scară dalbă de ceară
Sfântul soare răsărea
Sfânta ceară se topea.
Dumnezeu și soțul Său
Se luară și plecară
Pe dunguța raiului,
La casa săracului.
Acolo dac-ajungea
Dumnezeu așa grăia:
- Uite Petre-n dreapta mea,
Spune-mi mie ce-i vedea.
- Văd casa săracului
În mijlocul raiului
Stând cu mesele întinse
Și tot cu mâncări coprinse
Dumnezeu și soțul Său
Se luară și zburară
Sus la cer se ridicară."

Urma să colinde gospodarii în seara de Ajun și să cânte la ferestrele luminate de lămpile cu petrol și lumânări colindul străbun.

Beatrice ajutată de toți urmărea semnele vremii ca să întrevadă cum va fi timpul în Ajunul Crăciunului și acompaniată de fratele ei avea discuții lungi pe această temă cu bunicii privind spre muntele Coza de unde se prăvăleau peste sat vânturile.

Seara de ajun a venit cu zăpadă multă, dar moale și pufoasă, fără ger și vânt. Ei au pornit la colindat de cu seară până spre miez de noapte. Își strângeau bănuții mici în buzunarele hainelor și plecau cu voie bună la altă casă având

în nări mirosul colacilor de grâu rumeniți în cuptoare de gospodinele ce așteptau zorile spre a pleca la biserică.

Obosiți se întorceau acasă și povesteau cu ce alți colindători s-au întâlnit pe ulițe, cum i-au primit vecinii, dar mai ales neamurile, dacă le-a ieșit vreun câine în drum, dacă au căzut prin zăpezi, dar mai ales dacă s-au descurcat cu zicerea colindului.

Beatrice participa la relatare fixând în mod realist întâmplările pe care Elu le nara intenționat eronat. Dimineața venea răzbunarea și de aceea Beatrice înșira monedele pe masă în fața unei oglinzi. Spunea lui Elu să le ia pe cele din oglindă, ei revenindu-i cele de pe masă. Cearta începea și mama intervenea împăciuitoare, nepărtinitoare și împărțea corect comoara.

În cuier se rânduiau noi hainele de iarnă cusute de Hoagher, croitorul satului, ajutat de nevastă-sa Teodora, și-n dimineața zilei de Crăciun au pornit toți patru spre biserica din sat purtând mândri hainele țesute de mâinile mamei.

Fumul lumânărilor, cântările religioase, picturile, cel mai mult picturile, o amețiseră pe Beatrice care asculta visătoare slujba cântată de preoți și dascăli. Simțea bucuria Crăciunului inundându-i sufletul și se ruga stăruitor pentru sănătatea părinților și liniștea neamului ei.

Mama se pregătea să-i facă lui Elu, care era acum voinic, o stea spre a umbla prin sat cu steaua. Beatrice înțelegea clar că această datină este îndeplinită doar de băieți. Era bucuroasă instinctiv că-n casa părinților este un băiat care are dreptul să împlinească un obicei interzis fetelor.

Beatrice își urmărea mama la confecționarea stelei. Ea făcea o cruce mare din lemn de brad cu colțuri egale, apoi trecea alte segmente de lemn printre ele încât unite cu alte bare dau împreună o formă de stea. La mijloc punea o sită veche și lipea îndemânatică pe cele două părți chipuri de sfinți luate din calendare vechi. Împodobea cu răbdare toate părțile stelei cu hârtie colorată, dar nu lipseau albul și roșul, spre bucuria Beatricei căreia îi plăceau cele două culori.

Steaua primea un clopoțel cu clinchet alintat, cântecul era învățat temeinic de Elu care avea glas profund, baritonal.Speranțele fugiră repede fiindcă n-avea un prieten care să-l însoțească. Văru-său de-o vârstă cu el, cel despre care mătușa Aria spunea că-i este frate de lapte fiindcă au supt de la aceeași mamă, adică el de la mama lui Elu, se ducea cu steaua cu frate-său „cârlionțatul”. Un alt văr, vecin de casă cu Elu, avea un frate mai mare și sigur umblau amîndoi cu steaua.

A căutat să-și găsească un stelar și-n cele din urmă reuși să-l convingă pe un alt Ion, poreclit mai târziu Iupiniț și astfel veselia reveni în casa Beatricei care începuse să se întristeze de necazul fratelui ei, Elu.

Anul nou intră tumultos în viața satului și-n sufletele copiilor iubitori să ducă mai departe datinile cuibărite între munții ce străjuiau așezarea liniștită a oamenilor din Păulești.

Buhaiul fusese pregătit cu meșteșug, mugetul lui se auzea puternic la fiecare atingere a firelor de păr de cal spălate cu apă și cenușă. Buhaiul adună copiii care se rostuiră în cete și Elu plecă acum mai sigur împreună cu mai mulți de seama lui să spună plugușorul cu Bădița Traian.

Urătorii se auzeau în noaptea începutului de an și Beatrice asculta de pe prispa casei, unde cândva fuseseră așezați grunjii de sare, uralele ce se ridicau peste casele trezite. Ea începea a înțelege că bucuria vine din adâncuri, de departe, fiindcă despre aceste obiceiuri îi vorbeau cu glasuri egale părinții ei.

În zori, în lumina strecurată prin gerul dimineții, în ziua de Sf. Vasile, Beatrice auzea la geamul ferestrelor dinspre uliță strunele unei viori însoțită de o cobză și un țambal și sărea sprintenă de lângă vatră, se repezea și-și lipea nasul de sticla rece, încercând să pătrundă misterul nou și maiestuos care se ivea.

Asanache, viorístul satului, cânta cu vervă „Mulți ani trăiască" și Beatrice pricepea abia acum de ce fiersese maică-sa vinul din noapte și copsese așa de multe plăcinte. Asanache cu ceata lui venea an de an la fereastra tatălui ei să-i cânte „Mulți ani trăiască!"

Îl vedea pe taică-su cum îi chema în casă, cum închină cu ei vinul roșu aromat și cum le dăruia țiganilor viorîști bani scoși dintr-un portmoneu galben-maroniu din piele groasă și învechită de vreme. Chipul lui Asanache nu-l reținuse Beatrice, nici pe al celorlalți, însă vedea cum femeia smeadă și uscată cu tulpan roșu, care avea țambalul, începea să-i stârnească strunele și să zică un cântec potolit cu inflexiuni largi ascultat cu emoție de părinții ei. Nici mai târziu n-a aflat, n-a reținut numele țambalistei, totuși melodia stăruie în urechile Beatricei asociind-o cu tristețea ce apărea pe chipul mamei când era îngrijorată.

Asanache nu trecea pe la toate casele unde gospodarii purtau numele Vasile, erau prea mulți și n-ar fi avut timp.

Trecea pe la tatăl Beatricei, gândea ea, fie că-l știa om harnic și bun gospodar, fie că-n serile geroase de iarnă le dădea lemne de foc.

Apoi părinții ei plecau la biserică și ea rămânea acasă cu porunci severe din partea lor, dar de cele mai multe ori erau încălcate, căci Elu smuncea sania de lângă peretele din spatele casei și strigându-și prietenii își îmbrăca cojocelul spre a-i da drumul către coasta dealului, pe Veghi, unde zăpada le zâmbea prietenoasă.

Se întorcea seara târziu, când foamea îl anunța prin ordine clare, roșu la față, cu mâinile zdrelite, hainele ude și căciula pe vârful capului, dar cu un zâmbet de viteaz pe fața-i frumos caligrafiată de Dumnezeu.

În acest timp Beatrice urmărea în minte cântecul țambalistei și rânduia prin odaia largă lucrurile, fericită că războiul fusese desființat din seara Sfântului Andrei când se lega cu foarfeca și cleștele în vatra sobei gura lupului.

În seara de Sfântul Vasile casa le era plină de neamuri, veneau toate trei mătușile cu soții și copiii lor, erau nelipsiți Ioana și Dănilă Bușilă, vecini, prieteni și nu arareori pădurarii care știau de vinul bun ce curgea din butoiul de stejar. Bunicile coceau de pe la prânz plăcintele, sarmalele dormitau într-o oală mare de lut, friptura ațipea și ea într-o covată mică, în colțul cel mai apropiat de sobă.

Veselia stăpânea încăperea devenită prea mică și-n noapte se auzea cântecul Ioanei lui Dănilă Bușilă care înălța cuvintele” pe sub deal, pe sub pădure” deasupra capetelor bărbaților ce începeau a o asculta, iar alții a prinde curaj să o acompanieze.

Bărbații își mai sorbeau vinul din căni și pahare și apoi corul bărbătesc se întregea pe măsură ce timpul trecea.

Mai târziu a aflat Beatrice dintr-o carte a folcloristului Ion Diocanu din Spinești că această Ioană a lui Dănilă are o înregistrare cu balada Miorița foarte dragă și des cântată în casa părinților ei.

Mama și bunicele se învârteau ușurele pe lângă vatră având grijă să trezească imediat sarmalele adormite și friptura ațipită lângă plăcintele aurii în timp ce copiii moțăiau în vârful unui pat.

Numai bunicul cu Marseilleza rămânea la casa din vale fiindcă-l chema tot Vasile și nu voia în ruptul capului să plece de acasă în prima zi a anului. Probabil că-și scosese din pivniță vreo litră de rachiu ce-l bea tacticos cu țoiul intonând Marseilleza în căldura îmbietoare a focului ce sforăia în sobă. Asta până când spre după-amiază îi năvăleau în casă până seara târziu vecinii buni povestitori de snoave și întâmplări de peste an. Tot seara sosea de la horă puțin melancolică fiica mai mică Ira, care mai aștepta până târziu în noapte vreun fluierat la poartă prin care i se anunța că mulți dintre flăcăi se duceau și ei spre casele lor.

Beatrice adormea în zori și somnul îi aducea în minte grija școlii. Ea nu cânta bine Imnul Republicii Populare și credea că o va ajuta tatăl într-un răgaz al muncii din gospodărie. A doua zi spre seară îi vorbise despre grija ei dominată de „republică măreață vatră” și a dedus că taică-su nici nu auzise de un așa imn. Pe fața lui se așternu o crâncenă nedumerire prevestitoare de vremuri noi. Avea pe față încrâncenarea obișnuită adusă de faptele noilor pădurari care-l izgoniseră din Fața Alunului unde strămoșii lui aveau

un joagăr de apă și-și făcuseră un ocol unde creșteau vite multe, sănătoase, grase și admirate la iarmaroace. Pădurarii îi confiscau tot, mai ales lemnele, ajutați de milițienii ce-l opreau în drum pe la Valea Sării când își ducea marfa la târg de unde aducea vin bun de Odobești.

Beatrice rămânea o vreme lângă el simțindu-se stingherită că n-a învățat singură cuvintele imnului, simțea în inima ce-i batea mai puternic în tăcerea albă a zăpezii că drumurile ei vor fi altele decât ale părinților ei. Se întreba în neștire de ce-l supărase așa de tare pe tată-su vorbindu-i de noul imn al țării, nimic nu mai înțelegea, i se deschidea în față un tunel sumbru, gri, prin care ea ar fi trebuit să treacă orbește, însă visele ei risipiră teama și curajul i se strecură lin în suflet.

Peste numai câteva zile părintele A. Urgă veni însoțit de dascălul Gavrilă cu botezul și tatăl ei se întinse la vorbă cu preotul care, deși obosit de alergarea prin sat, avea plăcerea vorbei și răsfăța prin harul și talentul său sufletele gospodarilor ce-l așteptau cu poarta larg deschisă.

Beatrice asculta cuminte, după ce săruta icoana și mâna preotului de la care primise binecuvântarea, discuția lor, și paradoxal auzea sintagme ce-i treceau pe la urechi și la școală. Lenin, Stalin, guvern nou, imn nou, Poarta Albă, deținuți politici, cușcă de iad comunist, rugul cărților, colectiv, închisoare, biserici încuiate.

Toate erau spuse cu glasuri stinse și cu priviri agile către dascăl și chiar către mama, numai prezența Beatricei nu era luată în seamă.

În ziua de Bobotează dis-de-dimineață tatăl boteza cu un mănunchi de busuioc și agheazmă grajdul vitelor, casa și

pomii din grădină, având întipărită pe față o expresie confuză în care teama și neîncrederea își făceau loc una alteia.

După sărbătorile de iarnă drumul anevoios prin nămeți către școală a fost reluat de Beatrice care avea grijă să nu-și ude cărțile și caietele ce stăteau așezate ordonat în ghiozdanul țesut din lână aspră, tare la fir și rezistentă la apă.

Războiul de țesut fusese din nou instalat între blidarul castaniu și patul dinspre fereastra ce dădea în uliță și cântecul vatelelor, țăcănitul iepelor legate bine ca să tragă ițele, fluieratul ritmat, abia sesizabil al suveicii își făcură simțită prezența în odaia luminoasă.

Seara la lumina lămpii cu gaz mama torcea caiere de lână spumoasă și-n sfârâitul fusului spunea poveștile ce și acum Beatrice le repetă nepotului ei, Ander:

Când Ander cântă însoțit de maică-sa „O Tannenbaum, wie grün sind deine Blätter" Beatrice rememorează povestea bradului spusă cu glasul cald și cristalin de mama ei ce zicea povestea cu pioșenie încât ea urmărea ori de câte ori avea ocazia falnica podoabă a brazilor ce se vedeau în zori de pe prispa casei.

– Povestea zice că un bunic avea un nepot firav, de vreo cinci anișori, care răcea iarnă de iarnă și nu se putea bucura de zăpada curată a iernii. Primăvara stătea palid și obosit pe prispa casei privind cu jind jocurile copiilor. Într-o zi, prin sat, fiind o primăvară timpurie, trecea o turmă de oi și un cioban s-a oprit să vorbească cu bunicul copilului. Din vorbă-n vorbă ciobanul cel străin a ajuns să-i cunoască și necazul care-l copleșea pe bunic, și auzi și tusea rea ce-l chinuia pe copilașul aflat pe prispa casei.

Ciobanul l-a învățat pe bunic să culeagă mugurii mirositori de brad la lumina lunii, să spună o rugăciune pentru Fecioara Maria și să facă din mugurașii culeși un sirop pe care să i-l dea copilului. Urmând sfaturile bătrânului cioban, copilul cel firav a băut zilnic din licoarea cea aducătoare de sănătate și astfel a căpătat putere, tusea fiindu-i aruncată departe, departe, peste cetine de brad.

Însănătoșit, copilul a hotărât să-l roage pe bunicul său să aducă un brad din pădure, să-l sădească în grădina casei. Bunicul i-a respectat dorința și astfel în grădina casei din sat a apărut un brăduț, mic, verde tot timpul, căruia îi vorbea în fiecare zi un copilaș roșu la obraz și cu ochii veseli. Copilul sănătos și jucăuș își ridica ochii larg deschiși spre cetina bradului. Legănate de vânt ușor, crengile-i șopteau:

– Adă zilnic într-o cofiță apă de la fântâna din colțul casei și udă-mi rădăcinile. Când torni apa spune o rugăciune ca să fac muguri ce aduc leac bolilor.

Copilul l-a ascultat și a făcut întocmai cum i s-a cerut, bradul a crescut și an de an femeile îi culeg cu mângâieri mugurii dătători de putere și sănătate.

Caierul se micșora văzând cu ochii, jarul din vatră părea somnoros, dar Beatrice mai asculta încă povești. Mamei îi plăcea să spună mai ales povestea măceșului pe care Beatrice o asculta cu sfințenie.

– Trăia cândva în partea de apus a țării o bătrână singură care iubea florile ce-i umpleau grădina din fața casei albe văruite cu drag înainte de Sfântul Paște. Fala grădinii ei erau însă trandafirii cu flori roșii ca sângele ce se legănau în adierea molcomă a vântului de seară.

Sub gardul grădinii într-o primăvară caldă a apărut un măceș cu ghimpi mulți, cu flori mici roz și sfioase. Bătrâna l-a îngrijit și pe el ca pe un copilaș spre mirarea trandafirilor plini de flori catifelate. Mai ales un trandafir galben cu flori mari și parfumate se uita în batjocură la bietul trandafiraș sălbatic care îndura întristat privirea mândră a regelui florilor. Toamna a venit necruțătoare cu brumă rece argintie, sticloasă, și petalele tuturor florilor au căzut neputincioase pe pământul rece. Nimic n-a mai rămas din frumusețea lor din timpul cu soare cald. Numai măceșul cel mic ridica semeț capul privind către trandafirul galben care rușinat vedea acum boabele mari, roșii, lucioase, ce se înșirau ca mărgelele în crengile plăpânde ale vecinului său. Și mai mare i-a fost mirarea trufașului trandafir galben când a venit bătrâna și a cules cu grijă boabele roșii părând că mângâie cu mâinile calde țepii trandafirului sălbatic.

Trandafirul galben și fălos a înțeles atunci că nu mai trebuie să fie îngâmfat, căci nu doar floarea dă valoarea plantei ci, de cele mai multe ori, fructul ei pe care oamenii știu să-l folosească.

Bunica Beatricei venea și ea în lungile seri de iarnă în timp ce tatăl era la pădure și torcând cu spor povestea despre haiduci, fiare sălbatice, iarba fiarelor, răpiri de mirese, boli necruțătoare, vieți de sfinți, leacuri tămăduitoare.

Mama asculta toate cu luare-aminte și nu îndrăznea s-o întrerupă. Beatrice însă ridica capul din buchea cărții de citire și sprijinindu-l în mâini asculta și întreba fel de fel de lucruri. În final își ruga mama să spună zmeurul și murul, poveste la care Elu se oprea din cioplit tălpile săniuței. Asculta și el cu

ochii măriți întâmplarea prin care trecuseră cele două plante ale căror fructe le adorau vara copiii din sat.

Mama își dregea glasul, se uita spre bunica, zorea mai tare cu torsul și apoi începea a depăna povestea dragă copiilor și foarte folositoare comportării lor frățești.

– La marginea unei păduri era o căscioară albă cu acoperiș frumos șindrilit ce părea scoasă dintr-un tablou pictat de un iconar priceput.

Acolo au trăit demult, tare demult, doi frați, zmeurul și murul, care erau gemeni.

Părinții lor, vecinii și prietenii îi iubeau foarte mult și se întristau când frații veneau seara în casă plini de sânge, vineți, cu răni mari, fiindcă zilnic ei se certau și apoi săreau la bătaie. Zile întregi, seri de-a rândul, mama lor îi tot ruga, îi tot învăța să renunțe la bătaie, să rămână veseli și neîmpricinați.Totul era în zadar fiindcă seară de seară ei intrau în căsuță tot mai plini de sânge și răni pe care mama lor le spăla și le lega rostindu-le cuvinte înțelepte.

Într-o zi de duminică, după Izvorul Tămăduirii, a trecut pe acolo Zâna Pădurilor și văzând fața copiilor, cu toate rugămințile fierbinți ca aceștia să fie cruțați, zâna i-a pedepsit. A făcut câteva semne necunoscute de nimeni și imediat copiii s-au prefăcut la cererea zânei în rugi de zmeură și mure care au țepi și se întind pe pământ pentru a-și cere iertare. Fiindu-i milă de lacrimile mamei lor, zâna i-a împodobit cu flori albe curate ca neaua, din care vara apar boabe aromate roșii sau negre.

Copiii se duc să le culeagă și mireasma îmbietoare a zmeurei și a murelor le amintește de fapta celor doi copii

neascultători, care acum stau îmbrățișați dăruind cu bucurie fructele lor tuturor acelora care le știu povestea tristă.

Elu și Beatrice se uitau unul la altul și-n ochii lor se citea înțelepciune, nu-și doreau să fie pedepsiți de vreo zână și lăsându-și capetele plecate se gândeau că oricând una din zâne ar putea veni și-n preajma lor cu vreo minune care să le schimbe înfățișarea de nu vor da ascultare mamei.

Lumea poveștilor sporea în acele zile de iarnă în care zăpada cădea necontenit și-n jur nămeții creșteau așa de mult încât nici nu se mai vedeau gardurile în viscolul de afară. Frigul înțepător îi aduna pe toți ai casei în jurul sobei în care trosneau lemne uscate și pe plită se pârjoleau plesnind castanele brune. În acele zile de iarnă în care zăpada ajungea până la geamuri și potopul alb stăpânea lumea, Beatrice și Elu ieșeau pe prispa casei, se urcau pe draniță și rămâneau fără suflare privind munții ce păreau niște uriași albi neclintiți sub cerul alburiu. Mirarea lor s-a risipit ca un parfum de floare, când soarele s-a zbătut în plasa norilor și și-a întins lumina peste zăpada albă, pufoasă, strălucitoare, aducătoare de bucurii și înfiorări. Știau că de acum lupii nu vor mai coborî în haite urlând în ogrăzile oamenilor.

Beatrice observa elaborând păreri personale, pe care nu și le comunica decât sieși, cum tatăl tot șoptea mamei că în sat au apărut oameni străini cu paltoane de loden gri cenușiu, cu genți de piele în mână, purtate fără eleganță, cu ochi iscoditori și umeri puternici. Mama-l asculta cu smerenie parcă cuprinsă de niște gânduri neprielnice. Păreau ființe aducătoare de frică acești străini grași, iscoditori, purtători de baroase grele, încremeniți în cuvinte noi: cerere, colhoz, zi-muncă, parcelă, perimetru.

Străinii cu fața smeadă, negricioasă, cu trupuri greoaie, se uitau pe sub căciulile rusești peste gardurile oamenilor. Se închideau ziua la Sfatul Popular aflat nu departe de cârciuma lui Grigore Anaghe în care în timpul iernilor flăcăii făceau horele despre care vorbeau zile în șir fetele și nevestele satului. Le țineau isonul babele înfofolite în cojoacele înflorate și tulpane groase.

Spre seară străinii însoțiți de președintele Sfatului Popular plecau să colinde drumurile satului privind iscoditor la oamenii ce treceau cu sănii pline de fân trase de cai sau boi puternici.

Uneori treceau și pragul școlii și se îndesau în cancelaria mică de unde se auzea vorbă multă susținută de voci străine. Atunci copiii nu mai auzeau clopoțelul voios, căci nu mai suna nimeni de recreație. Făceau o larmă mocnită întreruptă de zdupăitul înfundat al săriturilor de pe bănci, căci tovarășa era ocupată cu vizita. Le părea rău că ei nu învățau în clasa cu scena fiindcă ar fi avut parte de o joacă mai diversificată, mai atractivă, urcându-se pe scenă și țopăind cum le trecea prin cap.

Beatrice vedea chipurile învățătorilor mai serioase, mai adâncite în întrebări, și gândea că sosirea străinilor schimbase lumina din ochii dascălilor care poruncisera copiilor să nu părăsească sub niciun chip clasa, ci să rămână cuminți în bănci citindu-și lecția.

Străinii plecau coborând militărește treptele de piatră ale școlii vechi și din poartă mai aruncau câte o privire dură clădirii pline de viață și animație ca și cum aceasta nu le-ar fi recunoscut însemnătatea, importanța, rolul mare.

Oamenii aceștia fără nume au stârnit zarvă în sat și seara vecinii se adunau în ulițe și vorbeau în șoaptă despre sosirea străinilor. Bunica Maria venea seara la noru-sa și rămânea până târziu și depăna tot în șoaptă ce auzise prin sat despre străinii ce-și purtau făloși căciulile rusești. Mama o asculta cu mâna la gură și ochii mirați, iar tatăl avea capul ușor aplecat. Beatrice asculta până adormea șoaptele lor și se sforța să înțeleagă noul fel de a vorbi în odaia în care duduia focul și jăraticul se lățea pe vatra largă, albă.

Bunică-sa spunea ceva de Poarta Albă, de schingiuiri cu degete strânse la țâțâna ușii, de foame cumplită, de lovituri puternice, și atribuia acestea fraților ei Toader și Maftei învățători în Tulnici și Soveja.

A doua zi Beatrice a urmărit-o pe maică-sa cu întrebări, nu-i dădea pace, n-o lăsa adâncită în gânduri și a năvălit asupra ei cu rugămintea să-i explice ce necaz avea bunica.

Învinsă de dorința Beatricei și având o clipă de sinceră slăbiciune pentru curiozitatea ei, mama îi spuse că cei doi frați ai bunicii sunt la închisoare și-i ceru să nu vorbească niciodată despre asta ca și cum mărturisirea făcută ar fi intrat în mormânt, ar fi trecut pe lumea cealaltă. Comparația aceasta îi aducea în față înmormântarea bunicului și o făcu să priceapă că aceasta-i o taină pentru toată viața.

Mult mai târziu, Beatrice, ajunsă directoare temporară a școlii satului natal (dupa 20 de ani, cum ar zice literatura franceză), și răscolind arhiva îngălbenită, roasă de timp, reuși să descopere niște procese verbale semnate de revizorul Toader Bușilă.

În fața i se așternea un scris cu cerneală violetă, cu trăsături sigure de caligrafie spectaculos de frumoasă, cu

enunțuri laudative, ceremonioase, protocolare, la adresa învățătoarei Jana Odorescu și referitoare la copiii ce erau școlarii statului.

Străinii își vedeau mai departe de treburile lor, copiii începuseră să-i ocolească când se zvonise că sub paltoanele largi poartă pistoale și erau tot mai mirați de prezența lor zilnică în fața Sfatului Popular și pe scările Matului unde vorbeau tare și gesticulau mult și inutil.

Căciulile rusești și lodinul sur au schimbat viața satului care părea acum tăcut, amenințat de vremuri tulburi. Sătenii își făceau de lucru în spatele caselor, prin grădinile largi, femeile țâșneau repede de la o poartă la alta, scrutând cu privirea largul uliței. Doar copiii erau trimiși la Mat și cooperativă, „cumperativă”, să aducă sare, chibrituri, dar mai ales gaz pentru lămpi. Porțile se zăvorau bine de cu seară, mândre c-au primit încuietori noi, drumurile lăturalnice ale satului erau mai bătute de pas de om, câinii erau legați în apropierea porților, iar unii chiar lăsați liberi.

Animalele rămăseseră la târle și cei mai mulți dintre bărbați erau la poalele muntelui unde se găseau sălașurile vitelor.

A secat frumusețea șezătorilor, a fost stopat râsul și-n locul lor a apărut tăcerea, șoptitul, privitul pe fereastră de după perdelele țesute de mâini pricepute.

Acalmia a fost tulburată de apariția unui camion care aduse alți străini și care a fost lăsat să zacă în fața Sfatului Popular cam o săptămână. Tinerii, femeile, băietanii, fetișcanele se strângeau în jurul lui și-l priveau cu nesaț și frică și apoi sporovăiau într-una despre namila rusească ce venise nechemată.

Beatrice își amintea că într-o seară lungă de toamnă tatăl ei preciza că la ruperea frontului sărise cu alți soldați dintr-un camion și s-au ascuns înfricoșați în lanul de porumb de pe marginea șoselei. Imaginea camionului rusesc din fața Sfatului îi stârnea interesul pentru gândurile prezente ale tatălui ce era acum din ce în ce mai preocupat să afle opiniile vecinilor și neamurilor.

L-a prins sfioasă de mână când intra pe ușă mirosind a floare de fân și ger curat, i s-a uitat adânc în limpezimea ochilor albaștri încercând să-l întrebe de camionul rusesc. A renunțat la întrebare, dar își simți pulsând în inima sa o nădejde nouă și înțelese că e apărată de străinii lodinari trimiși de la „centru” cum îi numea cu voce bărbătească tatăl.

Plecarea camionului a fost sărbătorită cu scâncetele, părerile de rău ale băiețandrilor și gândurile nemărturisite ale părinților, dar viața satului nu s-a înzdrăvenit și nici liniștea nu s-a întins peste nădejdea ce-l stăpânea cândva.

Prin februarie străinii însoțiți de oamenii Sfatului intrau în curțile sătenilor și-i chemau la adunări populare ținute la școală unde urma să li se vorbească despre o viață nouă.

Gospodarii au rămas acasă, nu s-au înghesuit, cu toate că umbla prin sat și gornistul ce anunța cu glas dogit adunările.

Mai târziu i-au obligat să participe cu ajutorul milițianului ce-și începea slujba plecând de la Mat, un om străin, cam nătâng la vorbă, ce repeta automat președintelui de sfat un „să trăiți!” scurt și fonfăit.

Într-o sâmbătă pe la prânz tatăl îi întâlni pe străinii lodinari în Dealul Țintirimului când venea cu sania de fân de

la Răgalie. Boii se odihneau, tatăl respira aerul răcoros de februarie și bătea ușor din picioare ca să nu-i înghețe. Grupul străinilor s-a apropriat de sanie, unii s-au rezemat de încărcătura fânului, alții priveau spre Hăulișca răspândită pe valea apei înghețate. Președintele i-a spus în loc de binețe:

– Vasile, nu te-am văzut la adunările populare! și atunci străinii au tresărit, s-au uitat lung la omul zdravăn din fața lor, măsurându-l din cap până în picioare.

– N-am fost! răspunse fără grabă omul cu obrazul curat și ochii inteligenți. Adunările-s pentru cine n-are fân de cărat, continuă cu același ton egal și sigur.

Fără alte replici au plecat fiecare în direcții opuse și ajungând acasă, în timp ce descărcau fânul cu miros ademenitor, spunea mamei despre întâlnirea cu ei. Mama auzise și ea că-n sat vor bate clopote de sărbătoare numai în zilele de duminică fiindcă celelalte sfinte sărbători vor fi declarate zile lucrătoare.

Cărările au devenit căile de acces preferate de săteni și copiii le descopereau cu plăcere și se semețeau spunând cum că pe Pârâul Satului e o cărare șerpuitoare ce ducea spre Fundătura. Cărarea nu fusese văzută până acum și au hotărât în deplin acord să-i testeze urcușurile și povârnișurile constituiți în ceată, din care nu lipsea nici Elu cu prietenii lui.

Atacul fiarelor îmbrăcate în loden industrial n-a întârziat să se arate. Intrau în grup de câte trei în timpul nopții în casele oamenilor și-i forțau să semneze cererea de intrare în colectiv. Rezistența gospodarilor era răsplătită cu înjurături și pumni, bastoane și chiar semnătură falsă. Dacă cei trei nu făceau față rezistenței atunci alții, ce stăteau furișați la fereastră, le veneau în ajutor. În miezul iernii friguroase

străinii au schimbat oamenilor din sat patul cald din fața sobei cu podul plin de fum, ieslea din grajd sau claia de fân care le mai permitea să fugă.

Hărțuiți metodic timp de zece zile oamenii au început să nu-și mai strige vecinii la poartă, ci se furișau pe lângă garduri noaptea ca să ajungă la casa dorită, cercetând în negrul nopții dacă nu-i cumva cineva pe urma lor, iar câinii umblau pe lângă ei, părându-li-se stranie muțenia stăpânilor.

Femeile aveau broboade negre trase peste gură și când se întâlneau la fântânile de piatră, de unde cărau apa în cofe atârnate de cobiliță, blestemau în cor trist și jalnic apariția veneticilor.

Uluirea se așternuse pe fețele copiilor care trăiau o schimbare în modul de viață al părinților lor.

Străinii îi numeau pe cei schingiuți chiaburi și dușmani de clasă și-i amenințau cu închisorile în care li se vor topi oasele. Au redeclanșat atacul mai susținut, mai strâns, mai dur, și au trecut la șantaj grosolan și fals evident.

Pădurarul venise însoțit de un om înalt îmbrăcat în haine vrâncenești și de încă doi venetici și întrebă de tatăl Beatricei. Acesta dădea fân animalelor, era spre amiaza-mare a zilei și ținând furca cu colții de fier înfipți în pământ se sprijini de ea și începu să vorbească cu cei nepoftiți.

Lunganul îi spunea că legile s-au schimbat, că-s oameni buni care veniseră să-l ajute. Știau că fusese prins de miliție la Valea Sării, cu două luni în urmă, și că-i fuseseră confiscate două butoaie cu vin găsite fără forme în carul său. Dacă nu voia să facă pușcărie era nevoit să semneze cererea de intrare în colectiv. Asta însemna să renunțe la boi, cai,

căruță, vaci, o parte din oi, dar mai ales la pământ, rămânând cu o vacă și șapte ari de teren lângă casă.

După plecarea străinilor el a strigat-o pe nevastă-sa cu glas schimbat, răgușit și stins, să vină să rostuiască mai departe animalele și a plecat prin grădina din fața casei spre alte gospodării. Mergea așa ca și când cineva i-ar fi pus pistolul în ceafă și s-a oprit la N. Ozatu.

Acesta fusese prizonier pe undeva, avea copii mari de vârsta Beatricei și tatăl află că și el fusese șantajat. Târziu în noapte el se întoarse acasă și pâna la ziua a discutat cu nevastă-sa cu o voce străină, schimbată, cu irizări metalice și oftaturi dese.

A doua zi, îmbrăcați la repezeală, au pornit-o împreună tăcând către Sfatul Popular unde lângă soba caldă zăcea aproape adormit un tovarăș în fața căruia zbârnâia mânios un telefon negru cu manivelă.

Președintele Sfatului le făcu loc să treacă spre adormitul tovarăș al cărui ochi vigilent se trezise și cu un zâmbet semănând a rânjet le întinse foile albe să fie semnate de părinții Beatricei.

Fapta tatălui ei și a lui N. Ozatu era acum exemplu de gest moral-tovărășesc la toate adunările populare. Mai târziu N. Ozatu a ajuns președintele colectivei, iar tatăl Beatricei, fiindcă știa carte, era bun, cinstit, harnic și omenos, a fost un timp magazioner și avea de oprit dorința tovarășilor de a pleca cu sarsanaua plină de la magazia bieților țărani forțați prin acțiuni bestiale să semneze cereri de intrare în colectivă.

Munca străinilor a dat roade stricătoare de rosturi, căci prin torturi, șantaj și falsuri au înființat colectiva care n-a avut ca membri mai mult de 70 de familii. Unii fuseseră dați

afară de la slujbe, din școli sau li se înscenau acte de huliganism. Miliția mai întâi le servea, ca pe o salvare, cererea în locul anchetei ce pretindea că se va termina cu întemnițarea.

Ochiul dureros al istoriei își făcea acum drum chinuitor în traiul păuleștenilor și-n jurul ei Beatrice auzea alte sintagme și mai stranii, mai încifrate și mai neprietenoase: perimetru, agent, zi-muncă, adunare generală, marxism-leninism.

În primăvară, prin Postul Mare, înainte de Sfântul Paște, s-a trasat perimetrul colectivei: Delnița, Brătoaia, Baloșu, Blana, deveneau proprietate colectivă, iar proprietarii de drept ai terenurilor din perimetru erau dizlocați pe loturile răzlețe ce aparținuseră membrilor colectivei; măcar cei dintâi tot mai aveau ceva!

Beatrice trăia emoțional cearta dintre bunicii ei și părinți axată pe pământurile înscrise la colectivă. Bunicii se întreceau în energie de vorbe și gesturi care susțineau că le vor lua ce le-au dat de zestre. Bunica Florea chiar a făcut-o, a apărat pământul din vatra satului, din Braniște și moșia din Răgălie cu riscuri mari și le-a trecut la foncire la ea și apoi la fiica ei, Ira.

O nouă formă de viață intra încet dar sigur, distrugătoare de datini și obiceiuri. Pentru prima oară la Paște au apărut fete îmbrăcate în fuste de tergal plisate și bluze cu guler căzăcesc spre uimirea femeilor harnice și a bărbaților care-și mustrau nevestele auzindu-le vorbele critice la adresa fetișcanelor. Ele erau dintre acelea ce munciseră înainte de Paște la I.A.S.-urile de lângă Odobești și care fuseseră ademenite de negustori pricepuți să dea banii

adunați pe fustițele cenușii pe care le purtau asemenea unor trofee spre amuzamentul tuturor.

De Paștele Blajinilor mama a luat-o cu ea la cimitir și pe Beatrice, care era fascinată de pietrele albe văruite de femeile satului pentru respectul moșilor și strămoșilor. În lumina dimineții stânjeneii începuseră să-și fluture florile albăstrui adâncind liniștea satului cel adevărat unde casele n-au uși și nici ferestre. Mormintele frumos străjuite de pietre albe și cruci înnegrite de ploi apăsau liniștea deplină și Beatrice gândea la taina ce-o păstra în suflet de când promisese mamei că nu va sufla nimănui nimic despre schingiuirile suferite nu demult de unchii tatălui ei.

Pietrele nevăruite i se păreau grele, roase de ploi, vânturi, zăpezi și lapovițe și s-a bucurat când a văzut că maică-sa a trecut doar pe la morminte cu pietre albe, văruite, înșirate ca niște perle în jurul locurilor de veci. În liniștea țintirimului, acolo unde cerul glăsuia și crucile tăcute, nevorbitoare răsăreau din țărâna satului i se părea Beatricei că „aude cum crește iarba" și cântecul veșniciei ei străbătea eternitatea strămoșilor ei.

În săptămâna luminată tatăl și-a arat micile fâșii de pământ pe care le ascunsese de vigilența tovarășilor declarându-le ca fiind ale mătușilor și părinților. Nu mai era vesel ca altădată când călca pământul reavăn aruncând sub brazda plugului boabele de aur. Oile erau scoase la iarbă pe lângă ogoarele unde se ara și Beatrice le însoțea mângâind cu privirea mieii ce săreau jucându-se și ar fi vrut a-l striga pe tată-su însă îndrăzneala i-a pierit văzându-l atât de înfundat în întristare.

Primăvara își instala blândețea peste întreaga natură și Beatrice hoinărea peste dealurile din împrejurimi, trecea prin grădini proaspăt arate, sărea peste pârâiașe limpezi umflate de topirea zăpezilor, se oprea la tulpina sălciilor de curând înfrunzite, urmărea cântecul ciocârliilor ce se avântau către soare.

Revenită acasă de pe „o gură de rai” îi spunea mamei că pe dealul din botul Dumbrăvii, unde aveau un lot de teren, a descoperit o adâncitură lungă, șerpuitoare, asemănătoare unui șanț, pe fundul căreia creștea iarbă grasă și viorele buchete.

A aflat cu stupoare că acolo sunt tranșeele soldaților români săpate în timpul războiului din 1916, mama explicându-i că ele se întindeau pe toată culmea dealului. Astăzi locurile acelea pline de sânge de-abia se mai cunosc ici și colo, pe acolo se înalță case cu țiglă roșie-fumurie. Beatrice are o tresărire emoțională ori de câte ori și le amintește, crezând că-n iarba cu fir viguros zace liniștea adormită a tinerilor trimiși fără voia lor într-un război „biciul urgiei”.

Într-o zi de prier mama pregătea grădina din fața casei înțesând-o cu flori, din care nu lipseau regina-nopții, ruzeta, micșunelele, gherghinele pletoase, gura-leului, busuiocul, cavalerii. Beatrice vedea cum mâinile mamei ei mângâiau pământul pe care-l fărmau, alungau orice pietricică, îndepărtau fiecare mică bucățică de lemn, izgoneau toate resturile de frunze ajunse acolo întâmplător, pentru a crea un pat odihnitor plantelor firave ce-n serile de vară vor da un miros îmbietor, iar ziua vor străluci mândre în lumina crudă a soarelui.

Stând lângă ea, care era îngenunchiată, Beatrice își ținea respirația ca să nu tulbure ritualul plantării și se uita la mâinile arse de soare cu degete lungi care făceau patul moale florilor ce-i erau atât de dragi. Părea Panaghia că poartă cununa unei sfinte dintr-o icoană coborâtă pentru câteva ceasuri să facă treabă pe lumea asta, hotărâtă să creeze o grădină a raiului aici în fața casei. Casa ridicată din lemn și lut frământat de mâinile ei, văruită alb, cu perdele spumoase la ferestre, cu zăplazuri pline de flori, cu scări minuțios măturate, zâmbea celei ce-i întindea împărăția frumosului mai departe către gardurile de lemn ale ogrăzii. Pământul sărutat de muncă asculta cu pioșenie respirația ei egală în timp ce în gândul ei tainic spunea, poate, o rugăciune. Pe obraji avea aceeași culoare roșiatică și expresia feței trăda triumful, ca-n dimineața zilei de martie când cu vreo câțiva ani în urmă așezase pe prispa casei grunjii de sare cu irizări de cristale măiestrite în pântecele muntelui.

Pe lângă casă plantase tufe de crizanteme, liliac și iasomie și din primăvară până toamna târziu reginele plantelor făceau un brâu mișcător, viu colorat, frumos mirositor casei îngrijite, stârnind admirația vecinelor care se opreau, își așezau brațele pe stâlpii gardului și rămâneau un timp să privească lumea florilor din grădina Panaghiei.

O altă casă crește în viața de copil a Beatricei, cea a unchiului ei, Inu. Casa cu prispă și mușcate la ferestre s-a terminat repede, căci a sacrificat prin vânzare o livadă bogată, cu nuci și pruni, aflată în Dealul Bolovanului. Sacrificiul acela a adus asupra casei noi un albastru învăluitor ce dovedea chemarea ancestrală și tainică a nopților

parfumate cu mirosul fânului cosit, a florii de tei atunci când se aprind candelabre de stele.

Răsplata renunțării la cetatea-livadă a fost înmiită, binecuvântată, căci în următorii ani în casa nouă cu ferestre vesele au apărut pe rând trei copii: Maia, Oana și Aurică. Odăile răsunau de râsete vesele, cântece dulci de leagăn, de vorbele blânde, duioase ale bunicii Floarea ce veghea leagănul „bulgărașilor de aur”, căci toți aveau păr bălai și ochi albaștri ca odraslele zânelor.

Pe când casa nu era terminată ea se transforma într-o arenă antică și într-un câmp de bătălie în care generalii și soldații erau prietenii lui Beatrice și Elu.

Casa nouă începută în fața celei cu pivniță mare a bunicilor se înălța încet, pereții primind contur cu toate că nicio cameră n-avea ușile și ferestrele. Atunci când o vizita pe bunică-sa, Floarea, Beatrice sărea dintr-o cameră intr-alta cățărându-se, strecurându-se prin locul viitoarelor ferestre. Bunică-sa nu trecea neobservată joaca ei și începea s-o ocărască repezit cu o drojdie de cuvinte noi pentru urechile ei, dar pe care nu le reținea fiind captivată de joaca fără noimă a cățăratului, strecuratului și a săritului pe pardoseala ușor umedă. Își potolea joaca numai la voia ei, drojdia de cuvinte n-o determina la ascultare. Bunică-sa s-a hotărât pesemne să-i facă de lucru și a trecut la treabă. Într-o zi spre amiază sosi pe neașteptate la maică-sa aducând cu ea pânză albă, deasă, arnici colorat, ace cu urechile mici și vârf ascuțit, înțepăcos.

Maică-sa se rupse din treaba sa și căzu de acord ca fie-sa să inceapă înfloratul altițelor. Inițial, când a primit acul cu fir de arnici roșu și pânza albă, Beatrice a crezut că-i ușor să

încondeieze pânza, dar constată că asta a fost o iluzie. I se puse acul cu arnici în mâna dreaptă, i se întinse pânza ca pe un gherghef în mâna stângă folosind mai ales degetul mare și arătătorul, și i s-a cerut să numere atentă tot câte patru fire în sus și-n lat. Apoi au învățat-o să treacă firul prin locuri fixe urmărind modelul. Nu pricepea mai nimic și se încăpățâna în nepricepere sălășluindu-i în minte dorința de a renunța până când bunică-sa zise cu un glas mustrător:

– Fata asta o să poarte fuste de tergal, nu-i în stare de nimic!

Prezicerea i-a amintit de mult-defăimatele fetișcane ce renunțaseră la cămășile înflorate în favoarea plisatelor și bluzelor cu guler căzăcesc.

Întristată, Beatrice se decise să urmeze cu atenție învățătura și se trezi că pe marginea bucății albe de pânză a apărut desenată de acul ei „gura păpușii”, considerând că scăpase de mult-hulitele fuste.

Acum nu se mai juca cu Elu care se îndeletnicea cu cioplitul lemnelor pentru o casă în miniatură, ci stătea aplecată peste cusătura ei cu ochii urmăritori ai firelor din pânza deasă și râurile pline de flori mici ieșeau ca pictate din mâna ei.

Mama era bucuroasă și-și exprima sentimentul în fața surorii mai mici, Ira, fată de horă, lăudând-o pe Beatrice spre a-i stârni admirația. Aceasta rămase însă insensibilă la arta Beatricei, nu spuse nimic, tăcea, ca întotdeauna când se defăima tergalul, semn că tinerele admirau noile veșminte în timp ce nevestele repudiau noile haine aduse în lumea satului.

Începutul lui cireșar a năpădit crengile cireșilor cu boabe negre, dulci-amărui care atrăgeau copiii ce se cățărau zglobii până in vârful lor purtând ulcele legate de brâu.

Reveneau la tulpina cireșului cu ulcelele pline, dar și cu fețele inroșite de cireșe, cu dinții roșii, cu urechile pătate, încât dacă ar fi fost întâlniți noaptea la lumina lunii i-ai fi luat drept vârcolaci. Se așezau sub poalele cireșului fără vorbă multă și se uitau către crengile pline de rod hotărâți să revină a doua zi, spunând în gând cuvinte magice aducând un omagiu boabelor negre, rotunde, zemoase, sticloase. Apoi se ridicau repede strigând cu toții printre dinții colorați: „negrule, cireșule”, intonând parcă o odă copacului ce scârțâia sub greutatea rodului.

Beatrice iubea acest copac ce în Japonia și America e sărbătorit cu fast și de multe ori când înflorea nu îndrăznea să-i rupă podoaba, ci stătea nemișcată sub poala lui ca petalele albe căzând să-i acopere fața și părul.

În școală se vorbea de serbare, cântece, poezii, dansuri, de premii, de vacanță, și scena din clasa aflată spre biserica satului devenise o permanență în programul zilei. Beatrice nu-și amintește de vreo coroniță așezată pe căpșorul ei, deși se spune c-ar fi fost, știe însă filmic desfășurarea acelei zile însorite.

Câteva zile mai înainte i s-a dat să învețe pe de rost o poezie despre patrie și popor scrisă de George Coșbuc. I se lipiseră de suflet slovele acelea care-i spuneau istoria de la Călugăreni încât îi plăcea să repete versurile de-a lungul drumului înspre și dinspre școală. Era fericită că nu i-a revenit ei poezia cu „steluța cea de sus oare ce-o avea de

spus?” Recita poezia pe prispa casei ca și cum ar fi fost pe scenă și-i făcea bine să-și audă glasul frumos modulat în urechi.

Unii școlari, care erau luați în echipa de dansuri, se străduiau ore întregi să țină ritmul, să nu uite bătăile și strigăturile. La cor erau toți și unii cântau la repetiție degajați lăsând în seama altora curgerea piesei corale.

Cu o săptămână înainte bunicile-și scoseseră din lăzile de zestre brașovene, încrustate cu motive geometrice și florale, cămășile cu arnici și catrințele cu alesături dichisite.

Acasă Beatrice era întrebată dacă spune ceva pe scenă și mândră recita poezia însă nu primea aplauze, ci doar încurajări sincere care-i erau necesare pentru a-și lua îndrăzneala de a recita în fața publicului. Vedea că până și Elu asculta acum stând nemișcat contrar obiceiurilor lui.

În duminica aceea neîngropată în șirul anilor și a amintirilor toți s-au trezit devreme și fiecare avea ceva de făcut.

Elu își proba pălărioara verde închis de pădurar cu șnur mătăsos verziu tras pe lângă borul îngust, mama se repezise să ducă scoarțe înflorate destinate împodobirii scenei, tatăl îndesa iarbă cosită în ieslele vitelor care azi nu vor merge la păscut, bunicile-și ștergeau aparent liniștite colbul fin de pe ghetele negre, mătușile se întreceau în a fi gata îmbrăcate în costumele tradiționale, copiii căutau neobosiți hăinuțele noi. Întoarsă-n grabă mama o așezase pe Beatrice în fața unei oglinzi micuțe încercând a-i pieptăna părul des cu mișcări iuți și egale încât mătasea blondă se răsfira toată în jurul obrazului. Mama strânse apoi cu grijă podoaba părului auriu și-l împleti strâns, foarte strâns în codițe ce i-au fost puse

cunună pe cap. O îmbrăcă tot repede dându-i o cămașă cu râuri albăstrui, cam mare pentru ea, și o catrință cu vârste albe și verzi, printre care zâmbeau florile alese de mâinile mamei, cu margine fină dungată cu albastru, alb, galben.

Au ajuns la timp în curtea școlii înțesată de oameni tineri, bătrâni, femei gureșe, copii zglobii și ea a trecut repede în ceata școlarilor care simțeau că azi vor fi cei ce vor ține „pagina întâi" în știrile comentate de femei, bărbați, copii.

Pe scenă învățătoarele și profesorii, toți emoționați, așezau corul, cu voci blânde, dar ferme, în spatele cortinei, și când docul albastru al cortinei a fost tras, copiii cu chipuri curate păreau flori de câmp așezate-n buchet.

Când și-a auzit strigat numele Beatrice păși calmă din colțul scenei către mijloc, în fața celorlalți, își aruncă privirea în sală și dădu drumul șuvoiului de versuri.

Pauzele făcute la timp, căutarea ochilor ei către chipurile atente din sală, plăcerea de a-și auzi glasul declamând despre strămoși îi aducea o stăpânire de sine uimitoare care se revarsa asupra ascultătorilor. Ochii-i căzură spre ușă unde mama rezemată de toc își înălța capul s-o vadă mai bine. În mișcarea aceea Beatrice simțea că de la ea se vor aștepta multe izbânzi ca să fie altfel decât fetișcanele ce foiau printre oameni în sala înțesată cu pliseurile și bluzele roșcate.

Terminase de recitat și-n final o tăcere molcomă se așeză peste capetele ascultătorilor întreruptă profesional de prezentatoarea programului. Învățătoarea ei îi vorbi prin mimică că fusese bună recitarea fiindcă copila observase în ochiii ei albaștri ca cicoarea licăriri de laudă. Acele îndemnuri

tăcute care însemnau aprecieri au urmărit-o de-a lungul anilor purtând icoana acestei învățătoare în taina sufletului ei, admirând-o și respectând-o peste vreme încât îi devenise un model demn.

Nu era la modă ropotul de aplauze în satul ei, tăcerea caldă așternută-n sală, gestul învățătoarei ei erau răsplata evocării sincere realizată cu trăire estetică de ea.

Seara la porți oamenii mai sporovăiau încă despre serbarea de peste zi și-și ziceau că seamănă cu altele, doar Imnul nou cântat la început îi punea pe gânduri și-i strămuta într-o lume supusă transformării fiindcă imnul ce-l cântaseră ei cu versuri noi era acum neînțeles, cuvântul republică nu era asumat chiar dacă era „republică – măreață vatră”.

Vremea de vară se ducea repede, repede, și-n iulie oamenii treceau pe ulițe cu coasele, purtând cu ei cutea de ascuțit, o parte din merinde, altele erau aduse mai târziu de nevestele harnice.

Mergeau cu pași largi, egali, luând drumul spre cosirile aflate pe costișele-nflorite, smălțuite în cât mai multe culori și nuanțe, să-și adune fânul pe care-l prețuiau mult.

Într-o seară cu ploaie caldă, cu picături mari, căzute cadențat și ropotit, apăru în casa lor bunică-su adus de treburi banale. Urma să stabilească cu ginere-su data când vor duce la moară porumbul din hambar. Nu se grăbea și nici nu-i dădea ghes inima să plece fără a mai vorbi de griji, nevoi, bucurii, datini.

Întrebă brusc, fără introducere, pe fie-sa:

– Oare n-ar fi luna asta opt ani împliniți de la marea secetă?

Femeia lăsă oala din mână, se așeză pe un scăunel, punându-și mâinile împreunate în poală. Nu răspundea, făcea socoteala trecerii timpului căutând în negura trecutului, și-ntr-un târziu zise:

– Ai dreptate, acum opt ani ai plecat în Oltenia cu Vasile, atunci a fost seceta cea mare când n-a căzut o picătură de apă timp de șase luni, când vitele sorbeau aerul dimineților fierbinți, când plantele se uscaseră ca-n brumar, când păsările tăceau și cădeau din cer, când fântânile erau uscate și-n fundul lor cofele coborâte întâlneau crăpături.

Unchiașul trase capul pe spate, a tăcut și el un timp ascultând glasul ploii, mirat de precizările fie-sii, dar mai apoi începu a spune cum atunci luase el banii de pe două perechi de boi și a plecat cu trenul foametei spre Oltenia. Nu s-a întors acasă decât cu vreo baniță și jumătate de mălai pe care l-a păzit să nu-i fie luat de alți înfometați.

Era o amărăciune fără seamăn în glasul lui și fața-i trăda mâhnire, nu putuse să uite cu niciun chip cum din gări urcau oameni cu fețe uscate, cu ochi înfundați în orbite de foame înghesuindu-se unul în altul încât ajunseseră să călătorească până și deasupra vagoanelor năuciți de foamea cumplită și îngroziți de posibilitatea căderii.

Mama-l completase descriind seceta prin asocierea ei cu un pârjol și din nou vorbi de fântânile din care apa a lipsit mai multe luni și despre mâlul fin uscat ce nu lipsea din fundul acestora.

Au ieșit toți pe prispă și ascultau cu luare aminte căderea stropilor grei de apă caldă privind din când în când spre cer, făcându-și semnul crucii ori de câte ori fulgera.

În lumina fulgerelor se vedea perdeaua de apă ce cădea pe pământul moale și pe fețele lor se înscria încet o lumină respectoasă cu irizări sacre ce semnifica bucuria că cerul îi binecuvântează cu ploaia aducătoare de mană și belșug.

Mama povestise pe prispă că pentru alungarea secetei fuseseră scoase icoane din biserică intr-un ritual liturgic prin care se implora ploaia, că-n sat se vorbise și despre fete care-au păcătuit și care prin faptele lor ar fi atras necazul, uscarea firii.

Bunicul aproape de zăplazul din dreapta al casei grăia încet aducând în prezent scena primei ploi spunând că atunci când porțile cerului s-au deschis după marea secetă și ploile au venit oamenii stăteau îngenunchiați și mulțumeau lui Dumnezeu că nu i-a uitat.

Beatrice auzea vorbele bunicului și nu prea înțelegea suferința despre care relatau. Doar mai târziu când a citit „Dincolo de nisipuri” de Fănuș Neagu a trăit prezentarea secetei din zona Buzăului cu mult mai multă intensitate decât oricare din colegii ei. Această operă literară era într-un manual alternativ în scopul de a demonstra elevilor ce este nuvela.

În vară prin august, ca să nu uite literele, citea cu sârg titlurile din ziarele „Scânteia” pe care le aducea un om înalt, poștașul, ce purta o geantă robustă din piele groasă de culoare cafenie. Omul cobora de pe un cal ciolănos, mai mult sur decât alb, pe capul căruia zăceau adormite roiuri de muște cu aripi verzui. Când ele deveneau prea sâcâitoare calul zbura coada cu păr aspru lăsat liber și-n câteva mișcări le alunga pe cele de pe crupe, iar sforăind și mișcându-și botul mare le făcea plecate și pe cele de pe capul colțuros.

Toate i se așezau mai sus pe urechile, mainile și pălăria omului uscățiv, cam deșirat și cu fața brăzdată adânc și asimetric. Lăsa calul la Sfat legat de stănoagă și pleca pe ulițe cărând ziare, citații emise în urma așa-ziselor furturi din propria pădure, plătind pensii văduvelor de război.

Mai jos, cam la 50 m de casa Beatricei, exista o căsuță nouă, cu pridvor mic plin de mușcate, în care-și ducea traiul liniștit baba Anaghia, văduvă de război, așa că omul uscățiv trecea și el adesea cu tolba plină pe ulița din fața casei ei. Mătușa Anaghia, deși neștiutoare de carte, era obligată să facă abonamente la ziar și strângea teanc ordonat ziarele în odaia mare fără să le citească. Vecinele veneau la ea în Postul Paștelor în săptămâna mare și-i cereau ziarele nedesfăcute ca să le pună unse, pe fundul tăvilor în care coceau pasca, colacii, cozonacii, pupezele, pentru fetele codane ce urmau să iasă la horă de Paște și să se prindă surate. Acest obicei mai dăinuie încă și azi în satul ce-și cântă între munți neumblați viața sa.

Cu mama și tatăl Beatricei mătușa Anaghia se împăca bine și toamna târziu, când ploua și nopțile sporeau în stăpânire, venea cu furca în care avea un caier prins asemenea unei păpuși. Se așeza lângă sobă, torcea și povestea despre război, mai ales fiindcă soțul ei pierise prin cine-știe-ce locuri neștiute din cauza răzbelului. Avea adesea glasul înecat și tatăl pricepea cel mai bine durerea nevindecată a bătrânei. Se zicea prin sat că poate să taie de gălbinare, să toarne costorul, să vindece de „lichitură”, și cărăruia către casa ei era frecvent bătută de oameni din sate depărtate.

Ea cresta fruntea omului bolnav între sprâncene, tăia sub limbă și boala pleca izgonită din trupul omului.

Se zvonea c-ar fi trecut pe acolo chiar și-un doctor bolnav care nu-și găsea leac prin înălțimile științei și apelase la harul babei.

Poate că n-a fost doctor, ci vreunul orășenește îmbrăcat, căci adesea se abăteau la crăpatul zorilor sau seara-n asfințit și domni și doamne cu chipuri livide, cu oboseală în mișcări, cu evidentă lipsă de vitalitate, părând umbre umblătoare. Figurile acestea noi care-i treceau pragul au făcut-o cunoscută și i s-a cerut de tovarăși să dea explicații însă chiar dacă le-a dat ea n-a încetat să-și folosească știința nativă în alungarea boalelor.

Beatrice asculta fără intenția de a reține ceva însă nu putea să-și creadă urechilor când mătușa Anaghia preciza cât de bolnavi sunt unii dintre oameni. Atunci ea mulțumea lui Dumnezeu căci niciun neam de-al ei n-are nevoie de tratamentul acesteia.

Nu-i plăcea în povestirea acesteia cuvântul lichitură care însemna ceva ce era declanșat de o frică, spaimă, sperietură, ceva ce se urca în creștetul capului și omul umbla năuc, fără nicio noimă, fără curaj sau nădejde. Costorul stins cu apă și cărbuni încinși descântați era singurul remediu ca să alunge lichitura. Dacă însă lichitura venea de la câine, urs, lup, omul era afumat cu păr ars din blana animalului respectiv în zile și ceasuri anume prielnice, cunoscute doar de ea, și firește descântat.

Mușcătura câinelui turbat făcea și mai rău, mușcatului îi creșteau în timp căței sub limbă și omul se topea pe picioare și orice efort de a se vindeca devenea inutil.

Căsuța ei era înțesată de tot felul de plante uscate, poame stafidite, fructe din pădure, paie uscate, ierburi mărunțite strânse în săculeți de pânză sau atârnate simplu în cui așteptând toate să-și găsească rostul.

În acele seri și-a propus Beatrice să nu se sperie de nimic, și nici să se lase mușcată de vreun câine, ceea ce s-a și întâmplat, ocrotită fiind de credință și ferită prin permanenta precauție și interpretare logică a faptelor.

Bătrâna era respectată în sat și toți cei ce nu-i nimereau căsuța întrebau cu glas vădit respectuos unde se afla.

E știut că mai târziu bătrâna cu portul curat și fapte bune făcea prescura sărbătorilor religioase pe care o cocea într-un cuptor mic de cărămidă cumpărată, probabil, de la Burca, într-o tavă mică neagră pe care după spălare o stropea cu aghiazmă și o așeza în cuiul cel mai de sus sub un ștergar alb de cânepă. Ulicioara ce cobora la casa ei era tot mai plină de femei ce duceau făină, ulei, lemne înaintea unei sărbători.

În alte seri, în general după lăsatul secului de Postul Mare, în casa Beatricei veneau mai multe femei tinere și bătrâne având altițe de cusut, lână de tors, fire de răsucit, ciorapi de împletit și-și depănau amintirile, întâmplările din viață, judecau faptele sătenilor, cântăreau hărnicia flăcăilor, izvodeau modele noi de alesături, programau drumuri la schit, criticau pe domnii satului, care, cum ziceau ele, nu mai erau domni, ci venetici.

Zumzetul vorbelor lor era moale și adormitor ca un narcotic natural și numai câte-o intervenție stranie mai trezea atenția Beatricei.

– Hei, Dumnezeu a făcut și-a dărâmat Turnul Babel și acum oamenii se ostenesc să-l facă iar.

După o astfel de constatare se lăsa o tăcere scurtă și nepotrivită.

Asta o spunea de obicei bunica Maria care nu înțelegea de ce e nevoie ca școlarii să învețe rusește. Aflase acest zvon de la niște femei mai de soi când fusese plecată la Năruja, la fie-sa Magdalena, că acum copiii trebuie să știe vorba rusească.

Cum de știau bătrânele din sat adunate-n serile de iarnă la șezătoare despre Turnul Babel, Beatrice n-a aflat nici acum. Ele pomeneau și despre Machidon cel Mare ce fusese otrăvit cu spânț, buruiană pe care unele dintre ele o cunoșteau și-o dădeau uneori vitelor bolnave, amestecat cu rachiu de cireșe-amare.

Când bunică-sa pomenise despre școală, Beatrice a lăsat acul să zacă pe cusătură și gândurile-i săriră la ale ei, la caiete, la penița care se crăcănase și lăsa purceluși pe pagină, la înfățișarea învățătoarei venită din toamnă în locul celei cu păr roșu, „moara hodorogită” cu mâini ce fluturau mereu în dreapta, stânga, sus, jos, încotro i le purta vreo vântoasă nevăzută.

La prora corabiei învățăceilor de clasa a II-a era acum o învățătoare blondă, cu glas blând, moale ca mătasea din China antică, căreia i se spunea tot tovarășa, dar care s-a dovedit a fi pentru destinul unora de bun augur.

Beatrice nu mai îndrăznea acum să treacă pragul clasei unde tronau tot Marx, Engels, Lenin, Stalin, fără să învețe toate câte i se cereau. Nu vroia în ruptul capului ca printr-o împrejurare oarecare, școlărească, să fie mustrată de această

ființă cu chip de zână ce-i îndruma pașii. Numele ei, cu adâncimi în vremuri antice de origine latină însemna „câștig”, „bogăție”, „profit”, „succes”. Adevărat succes au avut copiii satului când pragul școlii lor a fost trecut de Lucreția, noua lor învățătoare, venită tot de pe plaiuri vrâncene.

Totuși relatarea despre anticul turn Babel o ademenea și a continuat să asculte pe bunică-sa iritată de anumite ipoteze contrare ce se stârniseră din spusele altor expozante ale problemei. Cert este că tot bunică-sa a lămurit dilema, zicea că pe vremuri un împărat ar fi adunat toate națiile pământului într-o singură stăpânire și că adusese la curtea lui fete de crai ale căror pământuri le cotropise. A cerut să se construiască acestora un turn uriaș, frumos, cu încăperi multe. Au locuit acolo multe seminții ale lumii, dar nu vorbeau aceiași limbă și nu se înțelegeau, așa că din turn se auzea o mare hărmălaie, o larmă din care nu se distingeau cuvinte, ci numai hămăituri care de care mai năstrușnice ce au dus la certuri și omoruri. Dumnezeu a hotărât să dărâme turnul într-o noapte mai lungă. Se spunea că soarele n-a răsărit a doua zi.

Când oamenii nu se mai înțelegeau între ei, când vorbeau mult și fără noimă, bunică-sa spunea fără ezitare:

– Asta-i curată babilonie, sunteți ca-n Turnul Babel, și constatarea aceasta o urmărea pe Beatrice neîntrerupt.

Când peste ani și ani, mai mult de 40, când Beatrice a vizitat Babilonul și a studiat reproducerile faimosului turn al copilăriei ei în „Qasim Al-Sabti Art Gallery” a sesizat că bunică-sa avea dreptate în parte și că minunile lumii sunt

trecătoare, chiar dacă-s Grădinile Semiramidei, Poarta zeiței Ishtar, tronul lui Alexandru Macedon.

Ritmurile naturii înfășoară viața muritorilor în duioasa și eterna extrapolare a trăiniciei ei ce se manifestă mai ales în mituri, datini, obiceiuri, elemente ce-și pun amprenta pe ființă mai ales în anii copilăriei.

Beatrice trăia sărbătorile de iarnă ale acestui an mai conștientă, crescuse și învățase multe și de aceea aștepta doar imboldul mamei ca să reînceapă cântecul de colind, sorcova, plugușorul și să observe mai bine jienii, capra, ursul, vasâlca.

Surpriza din acest an a năucit-o și nu mai putea să înțeleagă corect adevărul de impostură și de artificial.

La școală se pregătea pomul de iarnă, un brad cu cetina deasă înalt încât să ajungă cu vârful până în tavanul clasei, nins cu vată albă, împodobit cu dantelă din hârtie colorată, cu mere roșii, galbene, nuci cu coajă tare, biscuiți populari și alte podoabe luate de la cooperativa de peste drum de școală.

La această serbare Crăciunul e numit Moș Gerilă în interesul bucuriei și frumuseții anotimpului, dar cel mai sigur în interesul veneticilor lodinari. Moș Gerilă prinde puteri și-l înlătură din mintea copiilor pe Crăciunul din casa părinților.

O învățătură tot a pus Beatrice în buzunarul cunoașterii, căci așa a aflat că moșul primește scrisori prin care i se cer daruri. Acum îl privea mai prietenoasă pe poștașul cu acel cal sur și o tașcă veche cafenie, deși nu i-a scris lui Gerilă niciun rând.

Acasă și-a întrebat tatăl ce deosebire este între Moș Crăciun cu plete dalbe și Moș Gerilă omagiat la serbare. Tatăl

s-a gândit, a schițat un zâmbet amar, apoi unul larg și de neuitat:

– Nu-i unul și același; oamenii vor să-l îndepărteze pe Moș Crăciun de voi și i-au dat alt nume. Tu trebuie să-l aștepți an de an pe Moș Crăciun și nu uita, nu-i scrie scrisori.

Probabil de aceea zâmbise așa de larg, nu accepta ca Moșul nostru de acasă să fie agasat cu fițuici în care se treceau dorințe banale și nu trăiri sacre.

Vacanța cuprindea în brațele ei toate sărbătorile de iarnă care trecură după ce au lăsat să vie Împăratul Măririi să împace durerile firii prin nașterea sa sfântă. Un ger demn de ziua Bobotezei s-a instalat îndelung și după nopți, în care gerul punea florile de gheață pe ferestrele oamenilor, vremea s-a înmuiat și școlarii începură să lase cărțile la odihnă și să tragă săniile către vârful dealurilor care nu-s puține. Pe derdeluș ei uitau de îndemnul lui Lenin „învățați, învățați și iar învățați”. Își făceau drum ca săgețile cu săniile de la Stănescu la vale până în Pârâul Satului unde se rostogoleau pe gheață.

După sărbători în casa Beatricei, iar s-a instalat războiul de țesut cu rosturile lui. Mama Beatricei avea în viața ei de gospodină cu tipicuri tradiționale o ordine de fier în realizarea țesăturilor. Întâi era rândul cergilor lățoase, urmate de läicerele necesare pentru paturi, stofa în cinci ițe de ițari din bumbac alb, pânza pentru cămăși, alesături râurite, catrințe de rând, adică de lucru, și în cele din urmă catrințele purtate în zi de sărbătoare. În aceste zile satul se trezea din amorțeală și trăia animat asemenea mâinilor harnice care realizau frumosul port popular, admirat până și de ochii zeilor.

Mai târziu, mult mai târziu, Beatrice ia niște momente de reper, și considerând pe axa timpului, anul 1989 decisiv, pentru ce va urma constată că uniforma chinezească a cucerit lumea. N-au scăpat de ea nici săracii, nici bogații, nici copiii, nici bătrânii și nici tinerii, căci hainele înflorate din sintetic aducător de bani dermatologilor au nimicit sănătoasele tradiții de confecționare a îmbrăcămintei din materiale organice. Ele înmagazinau în esența lor și spiritul făuritorului lor. Se plimbă aceste modele chinezești pe oricare străduță și uliță din Europa și nu numai.

Mama Beatrice nu hulea aceste haine, ci spunea că roata lumii are viteză prea mare acum și oamenii nu mai reușesc să-și țină în mână datinile și obiceiurile.

Atunci, prin Postul mare, mama țesea și împletea, cosea măiestrit toate acestea și probabil că o parte din sufletul ei îl presăra pe haine. De aceea fără nicio intenție de a interveni a cuiva, când s-a scris după o modă nouă, electorală, monografia Păuleștiului prin 2000, mama Beatricei venea de la bisericuța de lângă fântână în ziua de Sfântul Gheorghe. Purta hainele românești cu negru și alb ici-colo. Autorul a observat-o și a inclus-o în paginile monografiei, spre surpriza și admirația unora și ciuda altora.

În rânduiala confecționării hainelor ea lasă pe ultimul loc țesutul catrințelor ițite, cu ițe multe mici, numite lăptuci, care-i erau destinate pentru a le purta la Paște.

Fiind ultimele din seria lungă de țesături simțea o ușurare, își ridica ușor capul peste sulul din față și arunca o privire triumfătoare firelor negre de urzeală ce veneau cu încetineală din spatele vatelelor când slobozea țesătura catrinței.

Doar cu zece zile înainte de Paște, Pufică și frate-su mai mare sunt lăsați în grija bunicii Maria care locuia la câțiva pași de casa Beatricei, și fiindcă cheful de joacă e mai mare totdeauna când părinții nu-s acasă Elu își strigă verii și năzdrăvăniile s-au născut ușor în joaca întețită.

După alergări, zdupăiduri și de-a v-ați ascunselea, casa părea vraiște și jucătorii rămâneau neconvinși de partea cui e victoria. Conflictul se instala încet, regulile inventate nu se respectau, cearta începea și o mătură ușoară lovi șapca lui Pufică. Conflictul se adâncea și ducea la strigăte vesele și la o luptă pentru victorie.

Învins atunci într-o luptă nedreaptă Pufică a intrat în casă cu un chip furios, a luat foarfeca și a tăiat nevinovatele fire de urzeală încât țesătura căzu pe marginea sulului și firele ieșiră din ițe spânzurând neputincioase peste iepele ce trăgeau ițele.

Când mama a văzut ce s-a întâmplat cu cătrința ei ce avea model nou adus din Valea Sării, cu mătase albă pe fond negru pregătită spre a fi admirată în ziua de Paște, scoase un oftat adânc și brusc se opri privind spre lumina de afară. Înțelesese că dacă-și va exprima supărarea față de soțul ei, acesta va merge să tragă la răspundere pe mama făptașului. Și-a înghițit supărarea, și-a îmblânzit soțul, dar cumnatele aliate tot n-au răsplătit-o cu vorbe de laudă. Timp n-a mai fost să-și țese altă catrință. În săptămâna mare văruia casa, spăla totul, pregatea pasca și colacii, și de aceea a scos din ladă o altă catrință din anii trecuți în timp ce vedea în ochi frumusețea celei noi de care nu se mai putea bucura, distrusă fiind de joaca naivă a copiilor.

Primăvara bătea iarăși la porțile satului căci muntele Coza renunțase de mai multe săptămâni la cușma de zăpadă. Oamenii își reluau cărările strâmte către ogoare aruncând priviri pline de nădejde înălțimilor albastre unde, din loc în loc, se ivea câte un nor de mărgărint. Către școală Beatrice se oprea o clipă în fața bisericii pentru ruga obișnuită și trecea sprințară mai departe. Apoi făcea o nouă oprire la casa mătușii Ania de unde vedea la numai două case clădirea școlii. Stătea așa lipită cu obrajii de gardul înnegrit ca printre crăpăturile lui să vadă zambilele înflorite și bujorii ieșind din pământul afânat.

Nu se dezlipea de acolo până nu auzea clinchetul clopoțelului și atunci alerga din răsputeri, dând la o parte rațele leșești adormite pe podețul porții mătușii. Reușea a intra ultima în clasă, răsplătită însă de mirosul ademenitor ce parcă i se aninase ireal în păr.

Serbarea de sfârșit de an din luna cireșarului a fost precedată de aceeași febrilitate de anul trecut. Florile aduse în exces zâmbeau complice școlarilor care vor lua cărările libertății lăsând uitate pe polițe sau în camera mare cărțile pe care au trudit un an. Căldura verii a adus în sufletul copiilor strălucitoarea salbă a multelor ispite fiindcă între ei vorbeau tot mai des de răcoarea apei de peste Dealul Morii, Putna, care-și ducea la vale cântecul pădurilor foșnitoare rostogolindu-se în șuvoaie argintii peste pietrele colțuroase.

Grăbiți, pe la mijlocul zilei, când vitele erau în grajduri, alergau în roiuri mari până la apa limpede ca roua dimineții. Părinții le duceau grija știind că valurile râului sunt repezi,

puternice, iar malurile aveau cotloane ascunse, adâncite în stufărișurile dese.

Elu scâncea să se ducă și el cu ceata la scăldat însă n-avea voie, era prea mic și neștiutor în șiretenia apei amăgitoare. Prin minte îi trecu ideea unui complot în care era inclusă și Beatrice cerându-i acesteia să mărturisească părinților că el rămăsese acasă în timp ce el ar fi fost la scăldat.

Pactul dintre frați a rezistat numai câteva clipe fiindcă Beatrice auzise în poveștile bunicilor că Putna mâncase multe suflete. Refuzul surorii l-a îndârjit împotriva ei și aproape toată vara a respins-o cu vorbe aspre, furioase, fără s-o ajute la vreo treabă pe măsura puterii lor care le era încredințată de părinții plecați pe la Hrișcă, Răgalie, Titila sau Arșiță să adune fânul.

La iarmarocul din 8 septembrie de „Sfânta Maria" o nouă pereche de ghete ușoare, frumoase, negre, având talpa împestrițată cu niște cuie de lemn era cumpărată, însă acum îi erau destinate lui Elu ce începea școala.

Elu părea sigur, era stăpân pe situație fiindcă știa o parte din litere pe care le zgâriase cu un cui într-o formă personală șchioapă, caraghioasă, pe scândurile grajdului, în timp ce Beatrice se străduia aproape neputincioasă să le picteze aliniate în caiet. Încrederea lui că se va descurca în hățișul școlii era întărită și de faptul că știa a număra până la 20, spunea poezii, cânta cu ușurință prima parte a imnului, și în plus își cunoștea doi din viitorii colegi ce-i erau nedespărțiți la aventurile jocului.

De la serbările surorii lui și de la alte drumuri făcute în taină știa calea către școală, și știa chiar și cât de răi erau

câinii gospodarilor pe care-i zădăra trecând un băț printre scândurile gardurilor sau chiar lătrându-i cu un glas puternic.

Ajungea în fața bisericii într-un hămăit de câini ce speria femeile care, de prin grădini strigau, un hoo! prelungit și ascuțit ca să alunge vulpile. Dacă seara se rătăcea și nu venea acasă vreun pui ele erau sigure că vulpea ce fusese simțită în miezul zilei de câini i-a făcut de capăt. Asta până intr-o zi când bunica Floare-l întâlni pe Elu pe la Trif Ungureanu zădărându-i câinele negru, lățos, care se repezea la el provocator cu o putere imensă.

Dezamăgit se plângea Beatricei că nu mai poate repeta provocarea fiindcă a fost descoperit „de ea", cum îi zicea cu ciudă, când povestea. Soră-sa nu-l băga în seamă, era adâncită într-o încercare de a-și aminti ce i-a citit taică-su pe bătrânul monument al lui Ștefan cel Mare în drum către iarmarocul din izlazul Bârseștilor.

Brazii își lăsaseră conurile crestate în iarba toamnei calde și-n mijlocul careului pe care-l formau, ocrotindu-l parcă de privirea trecătorului neavizat, se înălța monumentul de piatră și marmură care amintește vrâncenilor de strămoșii lor, plăieșii, răzeși răsplătiți cu dărnicie de Marele Voievod pentru vitejia lor.

Odihnindu-și boii pe drumul de țară ce încununa vârful Dumbrava ca o alburie panglică cumpărată din cutiile bătrânului ovrei Katz de pe Strada Mare a Focșanilor, tatăl îi citise cu glas plin de emoție demnă versurile înscrise cu litere mari negre ce victorioase primiseră de-a lungul anilor ploile, zăpezile, vânturile ce zburau din vârful munților.

Stând lângă monumentul așezat în rariștea de brazi, Beatrice asculta cu luare-aminte acele versuri eminesciene

din mult-interzisa „Doină”. Ea a recunoscut-o mai târziu în „dulcele târg al Ieșilor” în recitarea profesorilor ei mai bătrâni care nu se lăsau bătuți de comitetele de partid și predau studenților opera întreagă a poetului cu toate paginile ei pline de filosofie și rime de lux.

Părinții se grăbeau să ajungă în iarmaroc să prindă un loc mai bun pentru car, să aibă timp să cerceteze mărfurile spre a fi tocmite la un preț bun, să se întâlnească cu prietenii din alte sate și chiar să bea o ulcică de vin, sau un țoi de rachiu la vreo tarabă ținută de vreun cârciumar roșu la față și rotofei.

Beatrice a rămas privind îndelung monumentul și era cât pe ce să nu-i mai zărească pe ai ei care coborâseră povârnișul ce se întindea dincolo de platoul mic pe care se ridica din 1904, prin grija și strădania reginei Carmen Silva, monumentul Domnului Moldovei.

Atunci Beatrice a alergat repede către ai ei și nu mai vedea oamenii mergând spre iarmaroc, ci mintea ei înflăcărată încerca să-i proiecteze în acele vremuri cu iz de cronică străbună când cei șapte feciori ai babei Vrâncioaia își strigau prin sunetul tulnicului prietenii din codrii întunecați pentru a-i veni în ajutor lui Ștefan.

Zarva iarmarocului, vânzoleala, îmbulzeala, glasurile ce se ridicau amestecate, unul peste altul, mărfurile ispititoare aduse de la Naruja, Tulnici, Vidra, îi erau indiferente. Ea căuta să ghicească în aceste făpturi îmbrăcate în straiele portului lor pe vitejii de odinioară, plăieșii iubitori de țară și de libertate.

Peste un timp îndelungat, într-o școală din Țara Bârsei, Beatrice înfiora inimile elevilor care o ascultau fermecați

când le deslușea legenda Vrancei, aflată, spre mândria ei, într-un manual de literatură, fragment extras din „România Pitorească” a lui Alexandru Vlahuță. Scriitorul zăbovea adesea vara într-un conac de la Plăinești înconjurat de podgorii bogate despre care Sadoveanu spune „Aici, Dumnezeu se vădește mai mult în podgorii decât în biserici.”

Nu uita să spună întodeauna elevilor ei că în amintirea acelor fapte consemnate de legendă se ridică spre neuitare pe vârful Dumbrăvii monumentul de pe care tatăl îi citise în toamna aurie versurile ce-i sună și azi în urechi.

De obicei Beatrice nu lua în seamă necazul lui Elu și de aceea acesta pleca hotărât către locuri numai de el știute. Se întorcea cu haine pline de așchii, cu părul plin de frunze, cu fața pictată de zeama roșie a zmeurei, și trecând triumfător pe lângă soră-sa îi arunca câte o privire ironică, mormăind un nume nou, un fel de poreclă ce-i era adresată ei.

– Bârca, Bârca! zicea șușotind și clătinând capul cu fața veselă.

Asta era porecla ei în familie și-o înciuda așa de tare încât ar fi fost în stare să care pumni oricui, însă se potolea știind că numele-i fusese dat în glumă chiar de tată și mamă. Ei i-l spuneau arareori și numai în casă ca să-i vadă reacțiile.

Teama de a nu i se face cunoscută această poreclă și altora prin limbuția lui frate-său o determina să-i facă acestuia unele favoruri. Nu acestea l-au făcut pe Elu să țină porecla soră-si în ograda familiei, ci mai degrabă dorința de a nu-i auzi pe deșirații de seama lui strigând ca și el cine-știe-unde, când ți-era lumea mai dragă: „Bârca, Bârca!” în urma surorii sale.

Porecla îi venise astă-iarnă când din pură întâmplare taică-su îi citise cu voce tare o povestioară dintr-o cărțulie adusă de ea de la biblioteca școlii. Personajul era o oiță blândă, cu lână albă, ce avusese niște necazuri cu un lup, care, după ce a fost salvată de câinii îndrăzneți, a fost adusă în casă pentru o vreme de unde a rămas cu alte obiceiuri decât ale tovarășelor sale spre uimirea acelora ce nu-i știau odiseea.

Spontan, în seară târzie, tatăl o întrebă întrerupându-și cititul:

– Hei, Bârca, ai adormit cumva?

De aici e lesne de înțeles că porecla a urmărit-o în sânul familie în copilărie și chiar mai târziu.

Până n-a citit peste ani „De la Bârca la Viena și-napoi" de Adrian Păunescu, Beatrice nu știuse că numele-poreclă poate individualiza în sunetele lui și identitatea unui sat oltenesc.

Frate-su fusese lăsat în poarta școlii de taică-su care-l înscrisese cu ocazia recensământului în catastiful unei învățătoare venită în scopul notării bobocilor de clasa întâi. El a intrat țanțoș, sigur pe el, mergând drept și hotărât, fără să se uite-n urmă, și s-a alăturat altora de seama lui.

A doua zi în școală se vorbea în toate colțurile de Fram, nu ursul polar, ci câinele paznic vajnic al ogrăzii lui Beatrice.

Elu era favoritul lui Fram și-l însoțea pe acesta mai peste tot încât au devenit nedespărțiți și nu arareori câinele, în dispute copilărești, era trecut în posesia lui. În ziua cu pricina Elu l-a chemat pe furiș pe Fram care l-a însoțit credincios asemenea unei iscoade spre a nu fi observat de tată. Făcându-se nevăzut, trecând printr-un pâlc de salcâmi dintr-

o adâncitura a dealului, apoi prin grădinile oamenilor, Fram urmărise atent unde intrase micul stăpân. Când prima lecție din viața lui Elu a început, câinele s-a strecurat ușor, neobservat, până în ușa clasei. Cu un schelălăit aproape cântat a apăsat cu ghearele puternice pe clanța ușii pe care învățătoarea o deschise grabnic. Câinele blând înaintă pe podeaua proaspăt ștearsă cu motorină, se uită timid către Elu pe care-l descoperise în a doua bancă spre geam. Porni apoi încet spre el așezându-i-se covrig în jurul picioarelor, privindu-l prietenos și cu credință cu ochii pe jumătate închiși.

În acest timp învățătoarea palidă de frică rămăsese pironită lângă tablă, copiii se uitau unii la alții. Doar Elu privea cu bucurie spre animalul ce nu-l lăsase singur în acest început al trudei școlărești. Secvența a durat câteva secunde, Elu s-a ridicat curajos, și-a declarat statutul de stăpân al câinelui, i-a făcut semn acestuia și au ieșit împreună din clasă. Cum a vorbit el câinelui nu se mai știe, cert e că băiatul a revenit în clasă destul de repede, iar câinele a luat drumul spre casă sărind peste garduri și trecând pe lângă fântâni, uitându-se din când în când în urma lui.

Câteva zile bune când școlarii erau la rând doi câte doi, pregătiți să urce treptele de piatră, arătând talpa încălțămintei ca să se verifice dacă e curățată de clisă și noroi, învățătoarele anunțau o nouă regulă impusă în urma vizitei făcute de Fram: este interzisă și pedepsită venirea la școală cu câinii pe care-i aveți acasă!

Toate capetele se întorceau în timpul anunțului spre Elu și el fremăta de mândria, pe care nu și-o putea ascunde, că devenise foarte cunoscut și-l binecuvânta în gând pe Fram

pentru îndrăzneala lui care i-a adus o asemenea prețuire. Totuși Fram a fost pus în lanț de către părinți spre a respecta legea decretată care era cu adevărat îndreptățită.

Pe la Crăciun se zvonea că vor fi eliberați deținuții politici și Afta Lenora își rostuia mai trainic gospodăria. Adesea cerea ajutorul fratelui ei, Vasile, care-i întărea speranța prin spusele sale că va veni în scurt timp și soțul ei.

Iarna a trecut cu săniuș, cu zăpezi înalte, cu povești la gura sobei, cu războiul de țesut și discuții tot mai multe despre venirea cumnatului, spuse tainic ca nu cumva Beatrice, devenită în ultima vreme foarte curioasă, să mai afle vreun secret.

Primăvara, de Sfântul Gheorghe, Beatrice se trezi în zori într-o somnolență dulce visătoare și văzu cum mama muia creionul chimic în colțul gurii ca să scrie mai bine, era necesar să scrie pomelnicul de pomenire a morților din neam.

Bunică-sa Floarea cerea într-una să nu-l uite pe Gheorghe, dispărutul în Rusia mare. Maică-sa nu l-a uitat nici mai târziu, căci ea a cerut peste ani preotului să-i rămână înscris numele pe crucea eroilor din curtea bisericii.

Șoaptele respectuoase ale bunicii umpleau liniștea dimineții.

– Unde i-or fi oasele? Cine i-o fi pus luminița de plecare în mână?

– Dumnezeu, mamă, El i-a dat lumina ca să plece dincolo.

Remarca aceasta a dus-o Beatrice cu ea când umbla pe cărările ce-o duceau la școală și-ntr-o zi și-a luat inima-n dinți

și l-a întrebat pe bunică-su despre cel dispărut, Gheorghe, fratele lui mai mic.

Bătrânul și-a lăsat tesla din mână, căci cioplea niște obezi, lemne încovoiate din care se formau roțile carelor. S-a uitat spre zări depărtate, s-a așezat pe o piatră ce era sub un prun nins de flori și-a rămas așa cu gândurile duse departe, departe spre tinerețea lui. Apoi îi spuse fetiței că plecase frate-su Gheorghe la războiul din 1916, că primiseră carte poștală de pe front care-i anunța că-i sănătos și nu-i rănit, dar că mai târziu veștile n-au mai venit. Nimeni nu le-a precizat nici până acum dacă e mort sau viu.

– Poate că-i în Siberia-nghețată, și-o fi găsit vreo nevastă pe acolo și trăiește uitat de lume, poate c-a fost rănit și a murit neștiut de ai lui, singur pe pământ străin, poate... și povestea se ducea ca un fum către zările spre care se uita. Beatrice rămase și ea tăcută, se gândea la dispărutul în locuri aspre despre care nimeni nu știa nimic, pomenit mai târziu pe Crucea eroilor neamului din sat.

Vara nu și-a petrecut-o în întregime în sat, ci câteva săptămâni, prin august, a urcat cu toată familia la Căsărie unde taică-su era baci la stână, și înălțimea maiestuoasă a munților a cucerit-o.

În ziua în care s-a hotărât plecarea copiilor la stână, pe la sfârșitul lui iulie, în casa lor și-a făcut apariția un om înalt, slab, cu fața suptă, cu ochii vioi, cu vorbă rară și domoală care îi spunea maică-sii cumnată. El a plecat cu ei spre stână și pe drumul lung și anevoios către vârful muntelui Beatrice i-a aflat istoria vieții, l-a identificat cu ușurință. Era soțul mătușii Afta-Lenora, așteptat șapte ani să scape din pușcăria comunistă. Îl asculta atentă când răspundea unor întrebări

adresate de mai toți. Când se opreau la umbra fagilor lăsau caii să pască și mama-l îndemna să vorbească despre „ei”.

– Chiar vă băteau până vă ieșea sufletul de rămâneați fără suflare?

Răspunsul era scurt și afirmativ, cu glas egal, fără intonații de prisos.

– I-ai spus lui Vasile, că unii dintre bătăuși aveau chipuri diavolești și că pe fața lor se ivea un rânjet de bucurie când vă loveau în neștire.

– Așa-i, grăia omul care nu era plictisit, ci numai purtător al chinurilor.

– E adevărat c-ați mâncat piele arsă de bocanci?

– Era chiar bună, dacă te gândești că nimic nu mâncai săptămâni întregi.

Omul plecat acum la stână să rămână o vreme ca să-l întremeze aerul munților și laptele oilor răspundea cu pauze mari, nu era dispus să-și retrăiască chinul prin cuvinte ce-i conturau cei șapte ani de detenție.

Tatăl Beatricei stătea ore-n șir de vorbă cu acest cumnat al său, departe de urechile ciobanilor și ale copiilor, spre regretul fetiței care era convinsă că vorbesc despre schingiuirile din pușcărie.

Priveliștea munților văzută de pe acoperișul stânei unde lenevea ziua, scrutând zările albastre, privind turmele albe înșirate pe coasta din fața stânii, apa cristalină adusă de la șipotul din vale, aflat nu departe de stână, plaiurile ce aveau iarbă grasă, pietrele cu mușchi și fagii groși erau toate o delectare. Acest vis diurn delicios sporea în amurgul serii la focul roșu cu trunchiuri groase din care săreau scântei drumite către înalt sau spre obrazul acelora ce povesteau

întâmplări cu urși, lupi, ploi năprasnice, iele, vântoase, zicând despre Facerea lumii și potopul lui Noe.

Nu i-au rămas în minte nici chipurile, nici numele ciobanilor, nici vreun obicei ce se făcea din când în când la închegatul laptelui, ci numai maiestatea munților care, înmărmuriți în locurile lor de mii și mii de ani, ascultau nesimțitori mișcările acelora ce-au poposit cu oi, câini, cai, măgari pentru încă o vară în poiana de la Cășărie. Acolo fluierele ciobanilor sunt auzite de locuri și nu de oameni, căci omul cântă despre el locurilor spre a-i păstra inima.

Urmele pașilor acelei veri le-a înghițit și le ține la sân pământul de la Cășărie, căci nici stâna nu este pe vechiul loc și nici ciobanii nu mai urcă prin aceste poieni.

Poate că noul plan de exploatare a zăcămintelor, care vorbește de un drum prin munți spre Penteleul Buzăului, va ocoli platoul Cășăriei și va lăsa pământul să păstreze urmele adormite ale acelei veri fără să-l răscolească spre a-i lua bogăția din adâncuri așa cum i-a luat-o pe cea de la suprafață, lăsând muntele chel, fără podoaba verde a prețuitului lemn de fag, brad, paltin.

Coborârea din munte s-a făcut pe un alt plai, pe la Funicular, ajungând în Apa Coza într-o zi cu ploaie caldă.

Caii cărau poveri mari de urdă, brânză și lână, și Beatrice a mers pe jos în preajmă cu Elu pornit să pună la cale fel de fel de încercări. Din încercări făcea parte ascunzișul după trunchiul scorburos al fagilor spre a trezi o clipă de dezorientare surorii ce urmărea coborâșurile și suișurile căutând pe potecile umede urmele copitelor cailor.

Sosind într-un târziu în Coza au trecut cu ușurință o punte, iar caii traversau mai la vale prin apa tulbure, cu valuri

mari, puternice. Părinții au cerut imperios copiilor să privească numai înainte la trecerea punții și sub nicio formă, să nu se uite la vale, fiindcă iluzia dată de curgerea apei, că puntea merge în sus, îi va face să sară în râul spumegat, tulbure. Acesta trăgea în valuri lemne, crengi, pietre, resturi din construcțiile pe care le distrusese în curgerea sa nedormită.

Beatrice a reținut spusele, nu le-a respectat și într-o clipă a căzut în apa învolburată ce o ducea hotărâtă la vale. Tatăl lăsă calul liber de dârlogi, alergă pe marginea malului, a tăiat apa cenușie cu pete albe, a prins-o pe copila învârtită de șuvoaiele apei. A adus-o la mal. Până acasă nimeni n-a mai scos o vorbă. Abia prin septembrie Elu reproducea întâmplarea cu foarte multe amănunte și oarecum speriat de pericolul prin care trecuse soră-sa.

Toamna școala i-a așteptat pe amândoi cu porți deschise și cu „tovarășe” noi. Spusele bunicii despre limba rusă se adevereau fiindcă la școală venise domnișoara Coca, zveltă, care-i învăța pe copiii satului rusa.

Coca avea figură de artistă, purta haine vesele care se modulau pe trupu-i de felină în armonie cu vocea-i blândă ca un vânt al stepei rusești doar arareori dăruită cu asemenea binecuvântare. Fusese dăruită din naștere cu un păr lucios, negru ca pana corbului sau ca smoala ce cătrănea cândva vapoarele cu abur. Podoaba neagră îi punea în evidență ochii verzi ca jadul, de obicei larg deschiși, debordând de o inteligență sclipitoare, dând la iveală o indiferență totală inerentă noului ei statut de profesoară în satul uitat de lume. Culorile tari, ciorapii de nylon satinați, tocurile amețitor de

înalte pentru noua lume în care intrase provocau discuții aprinse pe ulițele așezării.

Uneori ținea în mână o partitură veche cu aceeași blândețe și disperare cu care ar fi ținut o pasăre moartă. Pe chipu-i de porțelan încadrat de lungimea nefirească a părului negru i se instala, când citea notele muzicale, acea seninătate despre care se spune că aduce noroc, iar norocul este aducător de fericire.

A fost numită dirijoarea corului de copii și tineret și clasele răsunau de cântece rusești. „Noghi crasnâie snamiona”, „Steagurile noastre roșii”, era un fel de imn pe care-l intonau toți tinerii fără să-i priceapă conținutul, dar pe care-l iubeau, probabil datorită spectaculozității celei care-i învățase. Coca era admirată la întâlnirile culturale cântând „Serile de pe Moscova” sau altele care o făceau tot mai cunoscută de săteni, fie ei copii, tineri sau bătrâni. Curios lucru, această rara avis vorbea frumos românește, doar câte un accent poznaș pe unele cuvinte mai stârnea zâmbete pline de bunăvoință din când în când.

Spre sfârșitul iernii Coca a plecat repede așa cum venise, nimeni nu știa unde, și locul ei a rămas o vreme gol, dar cu toate acestea copiii cântau însuflețiți mai departe „noghi crasnâie snamiona”. Cuvintele rusești ciripite cu fală de țânci acasă cu pronunție greșită stârneau celor mari adevărate coșmaruri care erau botezate: Stalin, bolșevism, Siberia, armata roșie, Cotul Donului, mai ales Cotul Donului fiindcă mulți păuleșteni ajunseseră prin stepa seacă rusească până pe acolo. Tatăl Beatricei fusese și el la Cotul Donului și acum cuvintele rusești rostite acasă de pe o carte cu literele ca păianjenii îi răscoleau amintiri dureroase. Nu le spunea

întodeauna, le purta cu el, pentru el, și numai din când în când, în zile ploioase sau geroase, relata fapte dure din tranșeele săpate în grabă, sub ordine, de oameni vlăguiți de frig, nesomn și foame îndelungată.

Tot în iarna în care zvelta și frumoasa Coca a plecat a venit la școala la care se adunau copiii din șase sate: Bodești, Spinești, Hăulisca, Fundătura, Tăuca, Păulești, un profesor de istorie cu o familie numeroasă. Aceasta a stârnit în jur o nedumerire ce persistă încă în satul adormit de șuierul vântului din vârful Cozei. Domnul Grigoreanu, profesorul de istorie, avea șapte copii și toți purtau nume istorice celebre: Dacia, Decebal, Traian, Burebista, Deceneu, Penelopa și Ares. Toți șapte, mari și mici, știau să spună legendele Greciei antice, fapt pentru care erau așteptați duminica la podul școlii de oameni mulți, de vârste diferite. Făceau cerc îndesându-se cât mai aproape de povestitori ca să-i asculte istorisind despre un Ulise sau o Penelopă din vremuri apuse sub greutatea lui Cronos. Povestea tatăl, domnul profesor, cu vocea gravă, cu ochii scăpărând de entuziasm despre lupte și eroi dintr-un ținut pe care-l considera leagănul culturii lumii despre care doar unii păuleșteni știau că e țara de origine a reginei Elena, mama regelui Mihai. Nu arareori era întrerupt în enumerarea de ani, zei, temple și oracole de Burebista, băiatul mijlociu de vreo zece ani care preciza cu exactitate matematică declamând parcă numele Atena, Teba, Cheroneea, Plateea. Glasului lui Burebista i se alăturau altele, ale fraților care aproape strigau: Maraton, Termopile, Salomina, Menelau, Ahile, Patrocle, Agamemnon.

Grigoreanu îi potolea cu o ridicare a brațului drept fluturând deasupra capetelor întinse spre el, cu o privire

severă, și astfel corul fiilor săi se oprea brusc, fără lamentări. El însă continua istorisirea și Zeus, Hera, Poseidon, Hermes, Artemis, Afrodita, Hefaistos coborau prin evocarea lui din vârful Olimpului în lumea satului adunat la podul școlii.

Adunările ad-hoc de la Podul Școlii au fost repede desființate de președintele Sfatului care cerea utemiștilor să citească din statutul cu copertă roșie, însă aceștia fără a-l refuza direct se arătau mai interesați de spusele micilor istorici ce aveau acum un fel de piedestal al respectului în discuțiile iscate între tinerii satului.

Paradoxal, domnul Grigoreanu preda și agricultura și Beatrice își da seama că vocea caldă a profesorului, care vorbea cu înflăcărare despre războiul Troian, se transforma într-un glas inexpresiv când trebuia să explice lucrările de întreținere a solului pentru cultivarea grâului, porumbului, cartofului sau ovăzului.

Familia profesorului s-a împrietenit repede cu tatăl Beatricei și-n repetate rânduri profesorul rămânea de vorbă până târziu în noapte la lumina unei lămpi de gaz cu burloi de șase focuri pe care mama-l ștergea seară de seară de funingine mângâind parcă sticla de frică să n-o spargă. De s-ar fi intâmplat nenorocirea ar fi trebuit să străbată troianul 8 km până la Bârsești unde se auzise că sunt asemenea piese fragile ce protejează para luminii dată de un fitil îmbibat în gazul cu miros pișcător. În casă mai erau alte burloaie dar mai mici de opt focuri, însă nu luminau atât de bine chiar dacă gazul și fitilul ar fi fost de cea mai bună calitate. Flacăra lămpii proiecta pe peretele din spatele profesorului umbre caraghioase, mărite, alungite, înnegrite, care luau parte la poveștile despre zeii Olimpului.

Mama se oprea din tors doar când vorbea de Hades sau Cerber și punea timidă întrebări ca și cum n-ar fi vrut să-i clintească din locul lor străvechi pe cei doi aprigi zei ai morții.

Tatăl era curios, vroia să știe cum erau construite corăbiile grecilor, cum erau alcătuite centuriile romanilor, și mai ales asculta cu încordare când se desenau asediile cu focul grecesc. Uneori îi cerea profesorului chiar să-i deseneze corăbiile ce asediaseră Constantinopolul prin anul 670, să-i precizeze compoziția focului grecesc. Tatăl primea o rețetă bizară a acestuia alcătuită din elemente despre care nu auzise: țiței, salpetru, cărbune, rășinoase, compoziție care aruncată peste corăbiile inamicului le incendia slăbindu-i astfel puterea dușmanului.

Timpul se scurgea în căldura vorbelor meșteșugite ale profesorului și în aburul plăcintelor coapte și a vinului fiert pe plita încinsă până spre miezul nopții. Atunci cocoșii, păcătoșii, trâmbițau toți trei din cușca aflată în spatele casei și-l trimiteau pe profesor acasă. În acele nopți ningea bogat, zăpada se așternea deasă și moale, lupii urlau acompaniați de lătratul câinilor și viteazul povestitor de istorii adevărate nu îndrăznea să plece cu toate că băuse din licoarea naturală a lui Bachus destul de substanțial în timp ce-i preamărea pe grecii antici.

Tatăl termina bătutul șindrilei, se mai întreba în sine de unde știe omul acesta cu palton cadrilat atâta istorie, se uita la el într-un anumit fel și-i făcea semn discret nevestei care-și lăsa furca să zacă rezemată de peretele de lângă sobă. Ea-și încălța repede opincile, își trăgea un sumăiaș pe ea, își lega o broboadă de lână și-n lumina lămpii de vânt pe care-o ținea în mână, pe prispa casei, îl încuraja pe priceputul povestitor

al vitejiilor antice să nu se teamă că lupii-s departe, pe la chilerile oilor și caprelor.

– Hai, dom’ Grigoreanu, că nu-i nimica, lupii-s la oi și-și fac de lucru cu dulăii, te trec eu pârâul că-i înghețat, o luăm pe la Catrina și cărarea te va duce cu ușurință până la gazda dumitale.

Șovăind viteazul pleca și se uita tot mai des în urmă ca să vadă dacă tatăl Beatricei îl însoțește până în josul văii făcute de pârâul satului și adesea își ridica fața spre cer ca și cum i-ar mulțumi că cineva îl apără de primejdii.

De câte ori pleca, domnul Grigoreanu afirma că n-o să mai rămână altădată așa de târziu, dar mirosul ascuțit al bucatelor de pe plită, gustul acrișor al vinului fiert și mai ales bucuria, pasiunea de a povesti frumoasele fapte ale antichității îl readuceau în casa unde ascultătorii puneau și întrebări. El era mulțumit că are posibilitatea de a explica, luptându-se întodeauna pentru perfecțiunea care era dincolo de puterea ființelor umane ce sunt în esență imperfecte și incorigibile.

Bărbatul masiv, cu nas de patrician, pomeți roșii, ochi de un brun intens și zâmbet amar pe buze sosea în pragul serii și relua șirul faptelor din istoria îndepărtată fără a aminti măcar o singură dată de aspectele contemporane și nici de cauzele care-l aduseseră în acest sat cu oameni atât de primitori. Dincolo de povestirea propriu-zisă se ascundea o îngrijorare mult mai apăsătoare, aproape primordială, teama de supraviețuire. Pur și simplu Beatrice avea impresia că omul acesta strălucise mult prea tare în amfiteatrele universitare. El reușea să iasă din turma noilor-veniți în slujba altarului științei și de aceea fusese marginalizat, trimis de ocârmuirea

nouă în locuri depărtate. Se pare însă că el iubea acest ținut al legendelor. În timp ce zăpada plutea în văzduh țesând o tăcere înăbușitoare, adormind crengile copacilor, iar fuiorul de fum albăstrui se căznea să se înalțe deasupra caselor cu ferestre cercetătoare, domnul Grigoreanu făcea din istorie un tovarăș pentru o viață și nu o oportunitate de a-și câștiga existența. Probabil că făcea parte dintre aceia care reușesc a înțelege, nu rațional, însă intuitiv, că avea un dar pe care mulți din lumea asta nu-l aveau: acela de a iubi trecutul mai mult decât pe sine în suișurile și coborâșurile vieții sale.

Mama Beatricei se arăta tot mai nedumerită, tot mai neîncrezătoare în spusele vecinelor ei despre Unab, soția profesorului, care, ce e drept, era cam excentrică.

Părea o creatură hibridă, alcătuită din elemente disparate, moștenite genetic de la strămoșii ei. Pe un chip armonios se înălța orgolios un nas acvilin, distonant cu ochii negrii, blânzi și ispititori. Era înaltă, mult mai înaltă decât majoritatea femeilor satului, avea un trup fascinant care nu trăda nicio imperfecțiune.

Întocmai ca și înfățișarea coafura-i era impecabilă, își purta părul negru strâns perfect într-un coc răsucit pe ceafă din care nu scăpa nicio șuviță rebelă. Îmbrăcămintea pe care o purta a declarat-o excentrică. Se plimba prin casă înfășurată în niște șaluri roșiatice, cu broderii viu colorate cu albastru cobalt și verde strident. Aceste șaluri erau adesea înlocuite cu eșarfe mari din mătase și cașmir, sau cu turbane de mătase înfășurate lejer în jurul capului, colorate permanent în nuanțe de roșu-coral. Femeile satului vorbeau în șoaptă că practica alchimia absurdului, că era clarvăzătoare și începuse să primească acasă cliente.

Interpretând nonsensul într-un fel de logică a absurdului a fost suficient să-i citească cu succes viitorul unei vecine încât cărțile de Tarot să nu mai aibă apoi odihnă și Unab să fie declarată, în secret, ghicitoare perfectă. Devenind din ce în ce mai faimoasă, clienții ei veneau de prin toate satele: fecioare, văduve, fetișcane, bunicuțe fără dinți, bogați și săraci, fiecare măcinat de propriile îndoieli, fiecare murind de curiozitate să afle dacă Fortuna le-a pregătit semne de bun sau de rău augur.

Oricât de diferiți erau clienții lui Unab, toți aveau o trăsătură comună esențială, toți erau femei. Pe la colțuri, ferite de urechile soților, copiilor și soacrelor, toate femeile satului vorbeau despre Unab. Mama Beatricei li se alăturase de câteva ori, apoi abandonase discuțiile findcă niciodată n-o interesa subiectul, nu credea în prezicerile omenești.

Cu o repeziciune uimitoare timpul aluneca către primăvară și odată cu alunecarea lui spre începutul verii a dus departe de sat și familia profesorului, căci în primăvară toți au luat un drum necunoscut de săteni.

Primăvara se reîntorsese și căciula de zăpadă din vârful pădurii dispărea încet și pe furiș lăsând loc unei pălării de un verde crud, când se încheia codrul, cum spunea mama. Curgeau pâraiele și li se auzea gâlgâitul somnoros când se umflau coborând în pârâul tulbure și primitor al satului.

Mama trimitea oile la pășune mai mult singure, sau le dădea în grija vreunui vecin, căci nu admitea ca Elu sau Beatrice să lipsească de la școală. În mod excepțional numai când tundea oile pe o pajiște mai joasă, însorită și ferită de vânt, plină de viorele, aflată lângă casa veche a bunicii Maria copiii o ajutau și rămâneau acasă lăsând grija cărților altora.

Lua cu ea o foarfecă mare, lunguiață, neagră, făcută de meșterii țigani la nicovală și forjă, o catrință veche, saci de iută, și pleca către locul ales.

Prindea câte o oaie, o împiedica cu îndemânare, ținând-o apoi strâns de cap, începea tunsul cu rapiditatea unui frizer parizian. Lăsa oaia cu pielea acoperită doar de un puf minuscul în timp ce lâna se ținea unită păstrând forma oii care o purtase. Era atentă să aleagă tipurile de oi care aveau același fel de lână și se supăra rău dacă copiii amestecau în joaca lor neastâmpărată lânele scoase cu grijă de pe oi.

Mieii plăpânzi săreau, țopăiau, alergau pe lângă oile ce zbierau încetișor și-și tremurau ușor pielea rămasă fără blana ocrotitoare. Beatrice se mira când vedea că anumite oi aveau mărgele, un fel de mici rotunjimi ca niște alune fine ce se lăsau văzute numai când erau tunse.

Lâna adunată cu grijă pe categorii era îndesată în saci mari de toți trei și apoi cărată acasă. Copiii erau mai mici decât sacii de iută duși cu mândrie în cârcă, câte doi cel puțin, părând astfel broaște țestoase cu carapace umflată, înaltă.

În acea primăvară, înainte de Paște, când prin sat se mai jucau încă copiii lui Grigoreanu, tatăl Beatricei hotărăște să se ducă la Valea Sării, la un oarecare Vasile despre care auzise că are de vânzare un aparat de radio. Acest Vasile fusese în armată la „transmisiuni” și în civilie se ocupa cu meșterirea unor aparate de radio simple, aproape improvizate. În sat doar croitorul Uture, poreclit Hoagher, avea o galenă de care era mândru când o ținea toată ziua în urechi fără a scoate vreun cuvânt cu nevastă-sa ce robotea prin casă vorbind singură.

Spre seară tatăl Beatricei se întorsese acasă ținând pe șaua calului roșcat un pachet învelit în ziare și fețe de masă în care avea un Telefunken.

Funcționa cu pile și baterii care aveau cărbune și într-o liniște ceremonioasă instală aparatul direcționându-i antena, prinzându-i polii la cele două pile, răsucind niște butoane asemenea unor nasturi mari de ebonită roșiatică. În casă se revărsă vocea gravă a unui crainic spunând un buletin de știri, urmată de hora stacato cu Grigoraș Dinicu.

Copiii aveau ochii măriți, nu scoteau o vorbă, mama la fel, în timp ce tatăl se bucura și cu o lejeritate simplă spunea „am dat cam mult pe el”.

Butoanele schimbătoare de programe erau manevrate doar de tatăl care instalase aparatul pe o masă largă de lângă fereastra ce dădea în ulicioara ce ducea printre case răsfirate până în cotitura drumului mare.

De la o vreme oamenii din sat băteau ulicioara tot mai des ca să audă radioul. Comentariile erau foarte năstrușnice, ori diavolul trimitea vorbe înțepate din vârful limbii, ori toți drăcușorii erau ghemuiți în cutioara neagră cu ferestruică acoperită de un material tare, scorțos, colorat în nuanța pământului plouat și apoi bătut de soare.

Nu-i lămurea nimeni pe curioși, dar peste ani buni când s-a terminat electrificarea mulți dintre ei și-au cumpărat radiouri și astfel Telefunkenul nu mai genera discuții șugubețe. Deși Beatrice a îndrăgit mult cutiuța neagră la care asculta teatru radiofonic n-a reușit s-o salveze de la pieire. Într-o vară, peste vreo 30 de ani de la achiziționarea ei, a regăsit-o zăcând inertă și nefolositoare printre niște holoabe, într-un colț al unei odăi de magazie țărănească în care tronau

putini de tot felul, roți de căruță, poloboace, juguri de boi, cofe, bote, coveți, cuțitoi, sfredele și o durbacă uriașă. S-a așezat pe un scaun de tăiat șindrilă, s-a uitat cu milă la micuțul Telefunken atât de mândru cândva și acum atât de neînsemnat încât părea o jucărioară stricată printre masivele ei prietene netrebuincioase din magazia întunecoasă.

Satul mic și harnic, un fel de voievodat din vremea începuturilor, s-a transformat și el și ascunzându-și doar în sufletele oamenilor taina, îmbrăca acum o nouă haină care nu i se potrivea, însă o purta ca și cum Tom Degețel ar fi îmbrăcat uniforma de protocol a unui mareșal.

Beatrice nu pricepea schimbările și asculta contrariată părerile tatălui, veștile aduse din alte case sau de la mat de mamă sau bunici.

Auzea că-n marginea de nord a satului se va construi un drum către inima munților, că șantierul va trece și va tăia în două pământul pe care-l aveau din partea bunicii Maria, că drumul va șerpui din Dealul Morii pe la târla din deal, pe podul lui Ciubăr, Groapa lui Niță, Titila, Bolovani, Scătura și va ajunge în fața Alunului și mai departe până spre Mioarele, apoi până la Lacul Negru, fără fund.

Bunica Maria venea tot mai des la casa Beatricei spre a se plânge feciorului ei mai mare, Vasile, de nenorocitul de drum care-i tăia trunchiul de moșie de la marginea satului în două, fâneața din Titilă și din Bolovani la fel.

– Vasile, nu-i a glumă, au trecut și au măsurat, au pus semne, mâine-poimâine ne trezim cu ei în pământul nostru!

Feciorul n-o putea ajuta și spunea că oamenii nu se pot opune planurilor celor de la centru, încerca să-i explice

precum cronicarul că nu sunt vremurile sub om, ci bietul om supt vremuri.

Drumul s-a construit în nici două veri și camioane cu claxoane stridente, încărcate cu fel-de-fel de fiare și ciment treceau zilnic către întunecimea munților, speriind femeile și cărăușii care-și mânau liniștiți boii ce trăgeau carele cu fân.

Au apărut cizmele de cauciuc aduse de șantieriștii angajați de oriunde ce vorbeau într-un grai ușor diferit de al păuleștenilor. Noile lor încălțări de cauciuc sticlos, moale și rece au început a fi râvnite de localnicii care le procurau fără mare dificultate folosind trocul comercial cu un succes nebănuit. Schimbau șantieriștii cu plăcere și profit cizmele primite de la șeful de echipă pe câțiva litri de rachiu gălbui și o butelcă de vin.

În timp ce drumul șerpuia nestingherit în nașterea lui prin moșia bunică-sii, Beatrice omagia la școală zborul lui Gagarin în cosmos. Copiii erau îndrumați să scrie compuneri, dacă e posibil chiar în versuri, despre eroul sovietic ce deschisese porți noi spre lumi misterioase.

Conștiincioasă, Beatrice scrisese cu sârg și trudă o compunere ce i-a adus numai necazuri și de atunci a căpătat o reținere, o cenzurare în trimiterea cuvântului către tovarășa ce se ocupa de pionieri. Primele cuvinte ale compunerii ei de școlăriță care trebuia să-și facă tema erau: „Gagarin, erou al Uniunii Sovietice/ Cinste ție, toată lumea să-ți predice.” Tovarășa cu fața roșie ca focul iadului s-a ridicat de la catedră înciudată de ultimul cuvânt. Cu o voce guturală ce apostrofa cerea să i se explice ce înseamnă cu adevărat cuvântul „predice”. Timidă Beatrice i-a mărturisit că mergea la biserică și asculta predica preotului Urgă. Înfuriată

și bulversată de curajul sincer, tovarășa a cerut să i se ridice fetiței cravata. Era necesar ca părinții să se prezinte la școală spre a fi lămuriți că biserica nu e decât o armă a exploatării.

În lumina lividă a soarelui dimineții ce strălucea printre norii groși mama și-a îmbrăcat liniștită hainele de ieșit în sat, a luat-o pe Beatrice de mână și au ajuns fără să-și vorbească la tovarășa comandantă.

Pe drumul făcut în tăcere, Beatrice se gândea la soldații cu sorți potrivnice, hărțuiți și masacrați la multe depărtări de casă, hoinari care muriseră de frig prin munți. Înțelegea în sine că, oriunde și oricând, cineva murea fără piatră de mormânt fiindcă ei au mărșăluit, mărșăluit, mărșăluit fără oprire la poruncile comandanților care strigau robotic ordine ineficiente.

Nu o interesa ce-i reclama tovarășa, dar observa înțelepciunea mamei care n-o aproba pe femeia ce vorbea înfocat. Pe chipul mamei era o liniște surprinzătoare și cu vorbe cumpănite, fără lingușeli, cerea grațierea făptașei, adică a Beatricei, grațiere pe care n-a obținut-o, și astfel ea rămase fără cravata roșie și insignă. Sentința dură fusese asemenea unui venin care te lasă infirm pentru totdeauna, nu poți să-l scuipi afară și nici să-l anihilezi cu leacuri, și de aceea în această dimineață era atât de slăbită. Gândurile contradictorii care spumegau în adâncul minții ei nu-i arătau o cale simplă.

Privea chipul mamei și în suișul întoarcerii acasă vedea lumina stăruitoare a izbânzii ca-n ziua în care așezase grunjii de sare aduși cu greu din pântecele muntelui.

Beatrice strânse din buze și începu a citi pe fața expresivă a mamei simbolul schimbărilor furtunoase din care

ies victorioși doar înțelepții. Concluzia aceasta a făcut-o să se oprească din drum în grădina casei fără să înțeleagă exact în ce scop și se silea să se concentreze asupra celor întâmplate. Nu-și dădea seama ce anume o împiedică să se concentreze și a oftat exasperată spre propria-i supriză. În ultima oră și mai bine mintea ei fusese un loc de acces liber pentru toate gândurile sumbre. Nu reușea deloc să înțeleagă de ce în adâncul sufletului ei era atât de îngrijorată, de parcă mintea ei lucra de una singură întrezărind griji fără nume. Oricare ar fi fost mesajul ce se ascundea în spatele acestei neliniști trebuia să scape de toropeala asta.

A urcat stând dreaptă în fața soarelui cărăruia lină ce împărțea în două grădina și s-a oprit pe prispă, a mai privit odată în urmă și peste crestele copacilor a văzut turla bisericii ce se înălța ocrotitoare spre cer. Abia acum a respins cu îndârjire dojana de care au avut parte și ea și mama.

Insigna și cravata le-a predat tovarășei comandant în timp ce-i urmărea fața, dar a constatat că aceasta făcea totul mașinal, părea un om-instrument, care vorbea repede fără să cugete, un om blestemat să transforme totul în instrument, inclusiv limbajul, inclusiv faptele, capabilă să stea cu fața către un scop și cu spatele la temei. Acest om-instrument era sărac chiar de sine însuși, mult mai sărac îi era și limbajul, el dispunea de vorbe multe făcând din toate cuvintele o perdea, dar în spatele perdelei trona pustiul și sărăcia.

– Ce rost mai are? se întreba Beatrice în timp ce tovarășa comandant prezenta copiilor motivul pentru care era sancționată. Cuvântul „predică”, sintagma „cinste să-ți predice” nu trebuia folosită în compunere, dacă aceasta vine

de pe muntele cu datini, cu dumbrava de măslini, din Grădina Ghetsemani.

– Ce rost mai are? își repeta în gând Beatrice, având în gând chipul luminos al mamei care-i poruncea cu voce melodioasă: „fii tare, pe aripi de caldă rugăciune!”

– Ce rost mai are?! își zicea sieși Beatrice în coliba gândurilor sale și îndura calvarul trecându-i prin față petale mari de liniște înlăturând astfel cuvintele de blestem ce dorea să le adreseze omului-instrument, tovarășa cu un simț spartan al datoriei. Iarăși ochii mamei străluceau în fața fiicei pedepsite și-i auzea glasul care-i zicea: – Să nu blestemi pe nimeni, niciodată! Să nu blestemi lucrurile care cad din cer, nici măcar ploaia sau zăpada! Orice ar cădea, oricât de tare ar turna cu nemiluita, oricât de înghețată ar fi lapovița cu măzăriche albă, rotundă și tare, nu trebuie, n-ai voie să rostești niciodată vreun blestem împotriva celor pe care cerul ni le-ar putea hărăzi, trimise din porunca divină.

Toate aceste cuvinte înlăturau cu prisosință sentimentul de umilință pe care comandanta, ce probabil într-o viață anterioară fusese Ivan cel Groaznic, încerca să-l transpună în sufletul făptașei.

– Ce rost mai are? își zicea fără să miște buzele Beatrice. Își iertase judecătoarea care o sancționa metodic cu un simț milităresc al disciplinei și autocontrolului, analizând fapta în corelație cu încă doi factori adiționali care-i alimentaseră Beatricei sporirea pedepsei. Întâi și întâi se părea că în ființa fetei comandanta vedea o dârzenie combinată cu frumusețe și inteligență care nu va putea fi anihilată de nimeni. În al doilea rând, constatase, cu stupoare, că regretele se instalau cu desene evidente pe chipurile colegilor ei în timp ce

Beatrice rămânea fermă pe poziții, deși cu o voce moale și subțire, de parcă nu era deloc a ei, șopti: „îmi pare rău!”

Cu inima strânsă, păși către banca ei, lăsând în trecere ca razele soarelui ce pătrundeau mărite prin fereastră să-i lumineze părul blond, bogat, strălucitor.

Era gata să-și instaleze pe chip un zâmbet de satisfacție, dar iarăși se întrebase:

– Ce rost mai are? și-n acel moment descifră intuitiv sensul cuvântului rost care stătea mărturie pentru strălucirea de gând a strămoșilor ei. I se deschise cetatea de sensuri ale acestui cuvânt-unicat pe care mama, în timp ce-și țesea pânza, îl pronunța adesea. Se referea la acel unghi ascuțit, ca un cioc de pasăre, care se formează între firele orizontale, urzeala, și cele verticale, ițele, gol unghiular, prin care trecea în mod necesar suveica, ce ducea cu ea firul de bătătură.

Descoperirea nouă a legăturii dintre rostul de la războiul de țesut și îndemnul spus de mama: „trebuie să înveți să-ți faci în viață un rost”, legătură trainică ce-a orânduit sub semn de cuget și simțire pașii Beatricei, a impus legi de ordine în ființa ei.

În timp ce mama trimitea suveica pe rost ca să-și scrie gândurile pe covoare înflorate bunica Floarea lăsa lucrul să-i cadă în poală și zicea:

– Panaghie, destinele oamenilor sunt legate unele de altele precum nodurile unei împletituri.

Mama își oprea suveica, se uita lung, cu luare-aminte la bătrâna cu cămașa înrâurată cu albastru azuriu, ofta, apoi zâmbea și adăuga:

– Timpul e un contabil cu creion chimic ce numără zilele și pașii omului, care duce omul pe drumuri și nu pe cale, uneori învățându-l să-și facă rostul, soarta.

Beatrice le asculta cu real interes, dar discuția nu continua, fiecare se adâncea în magazia anilor adunați ce păstrau înlăuntrul lor speranțe, înțelepciune, cutezanță, credință, iubire, generozitate, cântec, dor, suferință, jale, căință, nădejde, îndemn, vorbă bună, semeție, îndârjire, dar mai ales dorința ca-n haosul fugar al timpului să lase-n urmă rostuirea vieții urmașilor și plecarea creștinească către lumea albă a lumii de dincolo.

Pedeapsa pentru diversele accepții de sensuri ale cuvântului predică i-a adus Beatricei în ființă necesitatea respectării rostului în viață. În seara următoare când Elu s-a oferit să-i dea cravata lui a simțit putere și Ivan cel Groaznic se risipise ca un fum dus departe de un vânt în stare să răstoarne apele mării.

Întâmplarea intrase prin spusele copiilor în toate casele satului și oamenii întâlniți în cale se uitau mai mult acum la școlărița pedepsită strașnic fiindcă asculta visătoare duminica predica spusă cu glas înălțător de bătrânul preot.

O vreme Beatrice n-a mai fost la biserică, cam trei sărbători la rând, și când mama venea acasă, întreba repezită despre ce-a spus cazania și predica zilei. Mama i-a promis în aceste circumstanțe c-o va lua și pe ea la Schitul de la Valea Neagră așa că era din ce în ce mai sârguincioasă în casă și la școală.

Bunica Floarea cu caierul alb ca o gogoașă imensă torcea și-n acest răstimp îi spunea mamei că drumul spre schit e greu, că nu-i pentru copiii fragezi, că pot începe ploi,

și-o sfătuia pe maică-sa să renunțe tacit la promisiune. Beatrice avea noroc și constata că mama își susținea părerea, chiar o contrazicea în discuție pe măsură ce insistențele se conturau și astfel începea pregătirea pentru plecarea spre munți, la schit.

Supărarea firească a lui Elu, care, mai mic cu doi ani, nu era acceptat să participe la pelerinaj spre Valea Neagră unde într-un cotlon al pădurilor e adăpostit micul și vestitul schit, o înduioșa pe Beatrice. Își promise în gând că se va ruga și pentru el și că-i va descrie cu amănunte drumul, schitul și înfățișarea călugărilor.

Locul unde-i clădit schitul e plin de copaci seculari, brazi, stejari, paltini și pare scos dintr-o poveste. Trecuseră și pe acolo oamenii îmbrăcați în lodin, înfingând pilonii de bază ai propagandei marxiste antireligioasă. Trecerea lor a lăsat dureri înăbușite călugărilor, căci cei mai mulți au fost nevoiți să ia drumul bejaniei, iar cei rămași, numai trei foarte bătrâni și cu sufletele îmbrăcate în ritmul dulce din a morților balade, se îngrijeau de locașul schitului transformat, prin decizii neroade, în punct forestier. Era un fel de refugiu al pădurarilor ce pândeau cu vigilență ca nu cumva vreun localnic să aducă, „să fure”, cum ziceau ei, un car de lemne din pădure, și mai des câte o crojnă de crengi, dusă cu greu în spinare pe povârnișuri și urcușuri în cântecul codrilor ce intonau prohodul trecerii lodinarilor, un fel de cântec trist și îndepărtat, rar și amăgitor.

În acea vreme tulbure au căzut pradă toporului nuci bătrâni, pruni cu crengi răsfirate, cireși încoronați de muguri, meri cu rădăcini adânc înfipte în pământul negru, peri cu trunchiuri albicioase. Copacii grădinilor erau sacrificați iarna

spre a încălzi sobele din casele străbune. Deveniseră acești binecuvântați copaci ai grădinilor mulaje conservate în materia sinistră a morții comandate fiindcă oamenii purtau în ei fiorii de teamă bolnavă și se fereau să-și aducă măcar câteva lemne fiind amenințați cu noaptea pușcăriilor și amenzile grele. Dacă totuși mai furau lemne din propria pădure o făceau în nopțile întunecoase spărgându-le tăcerea întunecimii cu sufletul lor chinuit.

Mama Beatricei înțelegea foarte bine traiul celor din Valea Neagră, căci era aidoma cu cel al păuleștenilor. Ea însăși cărase de la Cremene șupani în spate, furișată, mergând pe cărări lăturalnice pe vreme geroasă de iarnă. Șupanii, bucățile mici de brad, erau făcuți șindrilă ca să acopere casa cu lamele subțiri și fine ce semănau cu solzii de pește. Mama-n drumul greu al căratului acestora tocmai de la Cremene se întreba ce vrere aspră și păgână îi seca puterile-i puține.

Fiindcă schitul era cam la 20 km depărtare plecarea a avut loc dimineața, cu mult înainte de răsăritul soarelui. Drumeția a pus la încercare puterile Beatricei care ținea pe cât putea pasul cu bunica și mama. Verdele ierbii părea întunecat, căci soarele nu răsărise, zorii se pregăteau să mijească și să treacă acel prag straniu între noapte și zi. La lumina roșiatică venită dinspre răsărit culoarea ierbii prinse nuanța smaraldului, iar întinderea pajiștilor pictate în infinit de multe culori desfăta privirea celor trei ființe hotărâte să ajungă pe la prânz la locul sfânt.

Au urcat și au coborât multe poteci și din vârful unui munte, unde au făcut popas, vedeau casele cu pereții albi și mai sus, într-un loc răzleț, se ridica în zare turla vechiului

schit. Oboseala Beatricei era răsplătită de frumusețea priveliștii și nimic n-ar fi mai putut s-o oprească până la poalele muntelui unde se ghemuise lăcașul sfânt spre care plecase.

Pe unul dintre călugări bunica Floarea îl cunoștea și spunea că are har și de aceea adusese cu sine pomelnice scrise în grabă, cu litere mari de vecinele ei spre a le încredința călugărilor în timp ce va aprinde cu degete de veșnicie o lumânare cu luminiță aurie.

Chipurile pline de sfințenie ale călugărilor, icoanele afumate, altarul sculptat în lemn de stejar, covoarele țesute cu modele unice, cântecul ieșit din sunetul făcut de toaca bătută după un ritm ancestral, cetaniile pe care le-au auzit în ziua de atunci s-au înscris pentru totdeauna în sufletele lor, căci toate au fost picături de apă vie pe sămânța de foc și lumină a ființei lor.

La căderea serii au ajuns acasă, istovite mai mult de gânduri decât de drumul făcut la Valea Neagră. La școală n-a suflat o vorbă despre vizita la schit și același lucru l-a făcut și Elu. A păstrat secretul față de băieții ce-i erau camarazi prețioși de joacă și ghidușii, n-a spus nici măcar vreunui văr despre drumul la schit, a păstrat secretul închizându-l într-o haină de țărână, punând luna comandant de gardă.

Fără să bănuiască nimic la finalul clasei a IV-a Beatrice primește răsplată de la școală o tabără de 14 zile la Miercurea Ciuc. Directorul școlii a discutat mult într-o zi senină de iunie cu tatăl ei care nu era așa de încântat de darul pionieresc primit de fiica lui. Se pare însă că argumentele directorului l-au determinat să spună da, așa că

începea zarva pregătirii. Din acel moment până la plecare eleva silitoare își tot imagina tabăra într-o formă atât de nonconformistă încât, în timp ce urca scările de piatră ale bisericii, vedea mulțime de școlari adunată în jurul unui catarg pe care flutura un drapel.

Nu avea nici cea mai vagă idee despre o tabără, începuse să citească prin cărți, analiza articolele din revista „Cutezătorii”, îl întreba pe taică-su când avea ocazia, îl interoga pe bunică-su Vasile. Cu toate acestea nu izbutea să obțină o descriere potrivită care să-i satisfacă imaginația. A căutat pe hartă localitatea, a încercuit-o cu cretă albă, s-a uitat îndelung la punctul roșu ce o marca și la scrisul negru ce o identifica și a mai rămas doar să afle, când va fi acolo, de ce avea această denumire, de ce zilei de miercuri i-a mai adăugat cineva în coadă cuvântul Ciuc.

Era prima fată din sat ce pleca într-o tabără, nu pleca însă singură. Aceeași răsplată o mai primise încă o fetiță, cu ochi negri și cozi lungi din păr strălucitor castaniu închis, ce s-a dovedit pe parcursul perioadei de tabără o camaradă desăvârșită mai ales că era cu un an mai mare decât ea.

Ca să ajungă la Focșani, de unde plecau detașamentele pionierilor vrânceni către Miercurea Ciuc, au rămas peste noapte la Bârsești în casa unor dascăli primitori care dimineața le-au însoțit până la punctul de plecare. La liceul focșănean Unirea, în curtea căruia era o îmbulzeală mișcătoare de copii coborâți de pe plaiurile Vrancei, s-a făcut trierea și apoi organizarea acestora pe detașamente urmată de plecarea la gară.

Copiii au năpădit în vagoane ca furnicile dintr-un mușuroi stricat într-adins, s-au așezat cum au vrut și au privit înapoi spre munții din care plecaseră.

O clădire ce avea o pădure de brazi în jur și în spate un platou întins pe care se desfășurau activitățile a primit puhoiul de copii cu cravate roșii dându-le câte ceva din liniștea ei austeră.

Primele zile Beatrice a fost buimacă, executând toate comenzile ce răsunau pe un ton indiferent, se simțea atât de mică în mijlocul imensității pământului, cerului, stelelor și a dilemelor care-i pulverizau sufletul.

S-a desprins apoi brusc din crisalida inactivității și a început investigația pe cont propriu căutând să priceapă ce se întâmplă în jurul ei.

O ploaie bogată de început de iulie i-a strâns pe toți taberiștii în sala de festivități și în timp ce glasurile derutante ordonau activitatea zilei ploioase Beatrice își aducea aminte învățătura: „să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer.” Ziua ploioasă i-a oferit atunci posibilitatea de a discerne impostura de adevăr, valoarea de nonvaloare. A fost repartizată să contribuie la alcătuirea jurnalului de tabără și se precizase că vor fi premiate cele mai frumoase pagini realizate.

Copiii s-au împrăștiat la tablele de șah, la corul taberei, unii la concursuri de ghicitori, alții la cercul de întâmplări hazlii și liniștea s-a așternut parcă într-o încremenire fantomatică, lăsând ploaia să-și bată ritmul pe acoperiș, pereți, uși și ferestre.

Destul de ciudat e că tăcerea i s-a părut nefirească și se bucura când auzea sunetele zumzăite din alte încăperi când

ușile se deschideau, se simțea ușurată când cineva trecea în grabă holul de la un capăt la altul și după aceea înapoi cu pași alarmați, greoi, grăbiți, de parcă ar fi fugit de ceva, sau cineva.

Treptat liniștea s-a instalat și Beatrice rămasă în sala de festivități, retrasă într-un colț, la o masă cu suprafața galbenă își punea pe caietul dictando cu un creion bont impresiile zilei. În alt colț o pianină neagră, solemnă, cu aer trist privea spre ușă ca și cum și-ar fi așteptat desferecarea din tăcere. Beatrice privea pianina, frânturile de culoare verde ale brazilor ce se iveau în cercul ferestrelor, asculta cadența ploii, înfingând puternic vârful creionului în albul paginii și atunci începu să scrie.

”Peste brazii de deasupra pădurii păsări țes acoperiș de albastru cerând neobosite soarelui să trimită ploile aiurea, căci ele se avântă în lacrimi pe străzi, bulevarde pustii, pe geamuri, fațade si pereți cenușii. Cer păsările evlavios cerului oprirea ploii ca să ajungă copiii veniți de departe azi pe colină, sus la cetate. Orele trec, secundele scurmă în carnea zilei și soarele aude ruga lăsând să cadă câteva raze asemenea unui patrafir pe covorul verde al ierbii călcate fără milă de tălpile bascheților.”

Stă și azi după mai bine de cinci decenii compunerea scrisă atunci în podul casei într-o valiză de lemn soldățească fără ca să fie mâhnită de fiorul anonimatului.

Atunci compunerea a stârnit lungi controverse aprige, copiii, neascultând-o decât formal, n-au prea înțeles-o, însă tovarășii instructori culturali s-au împărțit în două tabere „pro și contra” făcând din nevinovata compunere un capăt de țară. Argumentele au fost transformate în polemici care

nu s-au terminat până a sunat ceasul premierilor și antagoniștii n-au putut decide dacă descrierea din jurnal e demnă de premiu sau dimpotrivă.

Premii pentru jurnalul zilei nu s-au dat, nu se știe din ce motive, însă au fost premiați soliștii, recitatorii, povestitorii care au primit câte o radieră mare albicioasă și câte un caiet cu foi pufoase și coperți albastre, un fel de maculator foarte cunoscut generației ei.

Din ziua ploioasă care a adus spre după-amiază zâne albe dansând printre brazii munților, adică aburii ușori ce se ridicau din umezeala pădurii, Beatrice era indicată printre copii și instructori prin sintagma: „păsări țes acoperiș de albastru” și se bucura că cele patru cuvinte o individualizau.

Se simțea stingheră în fața instructorilor, se îmbujora ușor, ochii verzi îi străluceau cu irizări de văpaie vrăjmașă, capul și-l ridica cu o mișcare sigură și răspundea concis, monosilabic. Surpriza era că ea însăși se simțea intrigată de aura pe care i-a adus-o acest episod și că multe dintre cuvintele folosite erau auzite pentru prima oară și reprezentate în concretețea lor tot pentru prima oară: bulevard, stradă, stampă, baroc, clavecin. Ultimul cuvânt enumerat rima cu Stalin, căci în final compunerea cuprindea și patru versuri omagiale, așa cum cereau preceptele vremii.

Clavecinul chiar exista, zăcea în holul mare al intrării insensibil la trecerea timpului, nepăsător că deasupra lui pe un perete proaspăt zugrăvit în albul zăpezii erau înșiruiți Stalin, Marx, Engels, Lenin. Holul somptuos al clădirii dovedea cu prisosință că tabăra se instalase după actul din 11 iunie 1948 când acest conac, cu stiluri amestecate din care barocul nu lipsea, a devenit proprietatea statului.

Zilele de tabără s-au scurs pe nesimțite și focul tradițional își ridica flăcările jucăușe cât înălțimea cerului, iar în jurul lui glasurile copiilor cântau „Am cravata mea...”. Aerul vibra de zumzet copilăresc și-n răcoarea nopții de vară se schimbau adrese, se făceau promisiuni de prietenie, se împărtășeau impresii.

Întoarcerea acasă a Beatricei era așteptată de toți ai ei și întrebările curgeau năvalnic. Fiecare dorea să afle ce-a văzut, cum a trăit, ce-a înțeles.

Răspunsurile ei erau întortocheate, nu explicau limpede mai nimic încât Elu i-a suflat clar printre dinți:

– Bârca, bine că nu te-ai rătăcit! Ce ne-am fi făcut noi fără tine!

A fost întâia oară când și-a acceptat porecla cu plăcere, sunase fără inflexii donquijotești și acest mic detaliu i-a rămas gravat în memorie pentru totdeauna la fel de viu ca în ziua când frate-su își exprimase atât de puternic bucuria revenirii ei acasă. Beatrice zâmbise larg simțind că e acasă, că nicăieri în lume, în cetăți aurite, în locuri exotice, în orașe celebre, în palate elegante nu e mai bine ca-n satul ei. A simțit că e acasă fiindcă în jurul ei se înfășura ca o mantie căldura omenească pe care cuvintele n-o pot exprima.

Peste câteva zile le-a descris orașul asemenea unui model strălucitor de licăriri pestrițe, împânzite în toate direcțiile, asemenea unei configurații de scânteieri, sau dimpotrivă, pe alocuri, orașul era prezentat ca o entitate vâscoasă, aproape gelatinoasă, în care sunt săpate vechi cartiere și clădiri moderne cu apartamente ce înghesuie multe făpturi.

Le-a vorbit alor ei și altora despre întâmplări și șotii trăite acolo departe, le-a zugrăvit anumite chipuri de copii și dascăli, le-a mărturisit dorul de casă care-o frământa în ultimele zile, le-a precizat că pe stradă și la bucătărie unii oameni vorbeau ungurește, însă îi priveau pe copii cu bunăvoință și curiozitate.

Mama asculta fără comentarii, fără întreruperi evocările fiicei sale și-n sfârșitul timpului de august își exprima arar câte-o părere și-o întreba cu o voce melodioasă:

– Ai uitat, cumva, pe acolo să-ți spui rugăciunea de seară?

Urcau împreună un deal ca să ajungă pe Braniște unde aveau de strâns fânul cosit cu o zi în urmă, urcau pe o cărăruie ce se desprindea din drumul larg al satului. Soarele săgeta în răscrucea cerului curat ca o lacrimă vărsată de o mamă la căpătâiul copilului pregătit să plece prea devreme în țara nimănui. Zăpușeala plutea în văzduh grea și apăsătoare ca o pâclă nevăzută, ca o invizibilă rețea de fire de borangic extrase din oțel fierbinte. Pajiștile îngălbeniseră sub apăsarea arșiței ucigătoare. Doar ici-colo, de o parte și de alta a cărăruiei, câte un copac mai înverzea cu frunzele neclintite ca un scut împotriva razelor aprinse dogorâtoare.

S-au așezat sub un măr pădureț din marginea cărării cu pământ crăpat și ars de vipie. Prin umbra subțire a mărului lumina albă pândea revărsându-și petele străvezii pe capetele lor încinse de dogoare. S-au odihnit o clipă fără să-și vorbească și au plecat iarăși prin căldura, ce clocotea încă în văzduh, spre Braniște. Iarba însă era amorțită sub sărutarea pătimașă a soarelui, iar frunzele porumbului, dintr-un ogor pe care-l tăia cărarea, sfârâiau răsucindu-se în focul soarelui,

amețite și înfricoșate de lava ucigătoare ce se revărsa dinspre cer.

Tăcerea care le-a cuprins s-a transformat în răspunsul la întrebarea mamei, aceasta înțelesese că Beatrice nu-și spusese rugăciunea. Mama a adăugat blând și lin fără reproș, ci doar cu un tainic regret.

– Oriunde ai fi să nu uiți niciodată, în plimbările tale stinghere prin lume, să pogori asupra ta lumina prin clinchet de slavă spunându-ți rugăciunea.

Beatrice a rămas mută, au amuțit în ea gândurile, și-a auzit inima, a murmurat un alt îndemn: „să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer, nici măcar ploaia, nici zăduful arșiței, nici lapovița oricât de înghețată ar fi”.

Ca și cum cerul ar fi auzit murmurul buzelor ei spre munte au apărut norii aducători de răcoare. Au adunat grabnic fânul în căpițe țuguiate și spre seară erau acasă. O ploaie caldă, moale, ca o catifea de Florența, cadențată ca un vals vienez, bună ca pâinea caldă pentru haina vegetală a pământului începuse să fericească pământul.

În sufletul Beatricei păreau a crește nori de înțelegere a valorii rugăciunii sincere spre care o îndemna mama și și-a zis sieși fără ezitare:

– Te voi asculta, regină a sării, cu al tău nimb de înțelepciune, ce porți nouri de gândire și duioase sfaturi.

Pășește în acea toamnă cu legănări de aur în ultimul an al școlii gimnaziale și Beatrice nu putea a crede că anul acesta școlar va fi ultimul an de învățătură. Chiar din primele zile ale anului școlar încerca să-și caute puncte de sprijin printre dascăli, colegi, incât să-și determine familia s-o lase să-și continue studiile.

Bunicile nu vedeau în plecarea ei la liceu decât o înstrăinare așa că nu se baza pe o pledoarie favorabilă gândurilor ei. Mai ales bunica Maria nu prididea să spună că învățătura nu aduce bucurie, căci cuvintele învățăturii puteau fi otrăvitoare pentru cei siliți să fie reduși întodeauna la tăcere de cenzura vremurilor noi. Era necesar în concepția bunicii să nutrești dorințe simple, reduse ca pasiune și ambiție, de parcă ai fi fost secătuit de energie și nu-ți mai rămăsese destulă forță decât să fii obișnuit, cuibărit în liniștea casei tale. Mai marii zilei, zicea bunica, se descotorosesc de creiere, de inteligență și viața învățatului e deschisă surprizelor ca o noapte fără lună în deșert.

Frații ei Maftei și Toader Bușilă, învățători și revizori școlari, au suferit prea mult în anii 50, și-au pierdut legăturile cu neamul, au fost crunt schingiuiți de regim. Ea considera că viața lor fusese scrum, plumb și nor, deși pașii lor mai răsunau în umbră pe coridoarele amintirii de parc-ar fi fost niște roade putrede izbite de un cumplit ger siberian tocmai când dădeau în pârgă.

Când o auzea vorbind de vremuri păcătoase, Beatrice o asculta minute întregi înregistrând fiecare detaliu, urmărindu-i zâmbetul amar, oarecum obosit, și-și dădea seama că încercările de a și-o face aliată planurilor ei vor eșua lamentabil. Prezentându-și argumentele contra vocea ei dulce de contralto se transforma într-o voce care nu aducea deloc cu vocea ei de zi cu zi, deoarece se înălța mai întâi ușor, apoi se prăbușea în valuri suave. Tonul devenea din ce în ce mai hotărât încât oricine simțea tristețea pătrunzându-i până în adâncul sufletului. Beatrice asculta nemulțumirea

lăuntrică produsă de tabloul pierderii fraților în colțuri umede de pușcărie fără un colț de pâine și de cer.

Așa că această bunică nu dorea cu niciun chip ca nepoata sa să aibă o viață ieșită din albia tradițiilor țărănești care însemnau măritiș devreme, gospodărie-ntemeiată, dibăcie la țesut, cusut, prășit, adunat și nu în ultimul rând cunoașterea ritualurilor străbune. Nu vroia în ruptul capului ca nepoată-sa să umble-n depărtări asemenea unui cerșetor pribeag într-un oraș mort, pustiu ca adâncul, purtând cu ea numai amintirea unui sat luminos.

Cealaltă bunică, Floarea, nu aproba nici ea intenția Beatricei de a se îndrepta către liceu. I se părea chiar c-a pierdut prea mult timp cu școala și lăuda pe cele opt fete din leatul nepoatei care au învățat doar patru clase și apoi au trecut încet către treburile gospodărești fiind în rând cu lumea. Câteva chiar ieșiseră la horă și-și purtau mlădioase trupurile pulsând de forță și vitalitate în ritmul jocului popular privind îmbujorate spre mulțimea ce se îngrămădea în jurul lor ca o colonie de furnici ce tocmai descoperiseră o grămăjoară de zahăr granulat.

Actul jocului în care se deslușeau mișcări sfâșietor de frumoase nu era călăuzit de nevoia primordială de a-și potoli vitalitatea, ci de un dans sublim, un catharsis. Dădea dreptate bunicii care le lăuda și clipea fără nicio expresie uitându-se blând la bunică-sa, speriată că între ele se va instala o tăcere enervantă. Discuțiile s-au stins prin postul Crăciunului, s-au potolit sfaturile, s-au diluat întrebările, au amuțit bănuielile. Beatrice nu mai susținea că va pleca să învețe mai departe, ea își părea chiar sieși atât de confuză încât își împărțea timpul între a învăța și a trebălui prin casă

făcând cu plăcere alesăturile scoarțelor pe care mama le începuse odată cu venirea iernii.

Duhul iernii punea stăpânire albă, nemărginită în fiecare seară, vântul își întețea vuietul și alerga nebun cu sânge sălbatic, gerul colinda spectaculos pădurile și-n neștiute gheare sfâșia de-a valma viața din rariști în timp ce lupii urlând se ascundeau pe ulițele satului. Pribegii nu-și mai simțeau inima când totul suna a vaiet de infern, rămâneau înghețați, cu fața spre zarea în care citeau înălțarea din care picura rășina viselor lor stinse.

Această invazie de ger și zăpadă a durat mai multe zile senine uneori ca sticla. mama își vedea mai tăcută de trebile-i de lângă sobă, tatăl îngrijea pe cât putea mai bine pe afară boii, caii, oile. În acest timp Fram schelălăia pe piatra înaltă de la poartă neputincios în a scăpa de lanțul robiei spre a fugări haiducește lupii ce-i împungeau amar urechile și nările.

Înfiorată de iarna aprigă Beatrice urmărea în detalii microscopice gesturile părinților și nu înțelegea de unde le vine acea putere incredibilă. În timp ce focul ardea așa de lacom lemnele uscate, împrăștiind scântei pe vatră, lăsând să se ridice flăcări cu limbile de foc ca ale șerpilor, Elu se uita cu ochii măriți pe fereastra ce da-n ogradă și-și zicea admirativ:

– E lucru sigur, nu-l sperie pe tata zăpada, nici gerul, nici viscolul așa cum nu-l speriase nici ursul ucis cu mâinile la Fântânița, unde-i pădurea întunecată.

Sătulă de zăpada nemiloasă, de absențele de la școală, de interdicțiile de a sta prea mult în ger pe afară, Beatrice se uita pe uliță cu o privire vecină cu disperarea când aproape

de umărul ei, privind pe scările de nea ale văzduhului, mama zicea:

– Să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer. Nici măcar zăpada asta nesfârșită, rece, viscolită, troienită, aspră, cumplită, pe care cerul ne-a hărăzit-o!

Beatrice pricepea că, deși acum zăpada asta e un adevărat calvar, în primăvară va fi o binecuvântare pentru aproape toate ființele și lucrurile – pentru recolte, faună și floră. Căuta să simtă sub talpa încălțării ei un fel de confirmare din partea omătului cotlonit între un colț al gardului în vreme ce-și rotea privirea în sensul acelor de ceasornic. Potopul alb se domolise și acum stătea ridicat de lopețile sătenilor în castele colțuroase pe marginea drumului, crengile pomilor îngreunate de zăpadă se clătinau din când în când adiate de o suflare călduță, molatică, iar pădurea dormea dusă.

Potecile către școală erau reluate de școlarii zgomotoși ducând în bujorii obrajilor neastâmpărul anilor și satul se trezise, începură acum să iasă pe portițe, în ulițe, bărbați, femei, fete, copilandri, veseli toți și lămuritori ai vieții trăite sub zăpada stăpână a satului.

De la școală Beatrice începuse a se întoarce cu anumite cărți împrumutate de la bibliotecă, lăsa ghiozdanul pe un colț de scaun și se apuca să-l golească asemenea unui copil nerăbdător să vadă o grămadă de jucării noi. Pe unele le așeza într-un teanc într-un loc știut, erau manualele, iar pe altele le păstra îndelung în mână încercând să le caute un locșor ferit de ochii mamei și ai bunicilor. Până la urmă Beatrice știa, poate nu rațional, însă instinctiv, că-n paginile acestora zăcea înțelepciunea lumii. Când a aflat prin liceu de

existența bibliotecii din Alexandria și-a băgat în suflet dorința de a călca pe locurile ei cândva, într-un viitor vag conturat. Acest vis s-a transformat în realitate târziu, foarte târziu, când însoțită de două prietene, profesoare și ele, Mariana și Lucia, a trecut cu interes pragul celebrei cetăți a culturii îngropată în greutatea mileniilor, arsă de Nero și reconstruită în vârtejul civilizației.

La școală Beatrice alături de ceilalți copii asculta pasaje întregi din Mitrea Cocor, căci indicațiile de la centru cereau, fără putință de evadare, lecturarea acestui roman ce a pătat cu rușine creația autorului. Acest personaj, proletarul, activistul Mitrea a apărut ca urmare a unei comenzi artistice. Atunci când a înapoiat bibliotecarei cartea a văzut pe rafturi „Frații Jderi”, mult mai voluminoasă și mai atractivă prin sugestia titlului și o ceru cu împrumut. Când bunicile au văzut cartea de peste 1000 de pagini au sărit cu gura asupra ei insistând să lase cititul în favoarea cusutului și țesutului. Romanul zăcea acum zile întregi pe masă printre cărți școlare și caiete puține până când într-o seară de sărbătoare tatăl începu să citească cu voce tare primele pagini. De atunci în odaie au început a fi aprinse spre a da lumină două lămpi, una lângă războiul de țesut, alta agățată de perete la capătul patului ca tatăl să citească pentru toți – „două lămpi, două lumi, deci și două căi, două drumuri”, zicea Beatrice.

– Pe care să-l aleg, pe care să umblu, pe cel al satului, sau pe cel al cărții?

I se părea că o seară de taine se desprinde din dreapta ei, unde lampa lumina literele jucăușe născând trepte de spumă ademenitoare prin care urma să treacă și gândul plecării la învățătură îi încolți iarăși în suflet. Gândul i se

rostogolea în minte strângând ca un focar toate capacitățile ei de simțire și reflexie, toate sentimentele ei, toate nădejdile, toate iluziile, formând o citadelă impugnabilă agresiunii lumii exterioare.

Tatăl citea cursiv, cu glas molcom, cu intonație ca și cum ar fi spus o baladă și toți ascultau isprăvile lui Ionuț Jder, faptele lui Ștefan, o admirau pe comisoaia Ilisafta, îl urau pe Suliman, o compătimeau pe jupânița Nasta.

Elu îi îndrăgise pe Alexăndrel-vodă și pe Manole Păr Negru și nu rareori se contrazicea cu soră-sa când aceasta ținea partea lui Ionuț Jder.

De Mitrea Cocor n-a scăpat, a trebuit să-l citească, să-l rezume, să-l transforme în teme, să-l omagieze chiar, dar în analiza lăuntrică conchidea că eroul n-a reușit să intre pe poarta sensibilității.

În cercul roților de timp se măcina iarna ultimei clase gimnaziale și geana primăverii se deschidea ca o flamă ce împarte visuri și gânduri.

– Are rost, are rost să-nvăț, am un examen de trecut! se gândea iarăși la învățătură în catifeaua albastră a sufletului. Surprinzător și irezistibil strigătul lăuntric se acoperea cu afirmația are rost și deveni o adevărată frământare pe care o transmitea înlăturând obediența părinților. Au privit-o cu simțire, cu judecată, cu luare aminte, desigur nu i-au răspuns pe loc însă au întrezărit zidul de cetate al personalității ei dotate cu voință. Și-au cerut pentru un timp dreptul la tăcere spre a-și descoperi în cugete aspectele lămuritoare.

Ca să poată înfrunta această dorință atroce a Beatricei, ca să poată învinge o lume a rosturilor satului, i-au contrapus

o altă lume a valorilor pe care o intuiau ca fiind într-o temeinică și rafinată cultură.

Beatrice își descătușă capacitățile, flăcările inteligenței și a purces a învăța mai sârguincios, mai organizat. Un profesor cu ochi strălucitori, umbriți de sprâncene negre, stufoase, cu nasul ascuțit, care-i dădea aerul că zâmbește chiar și atunci când era trist, anunțase la careul pionieresc că toți acei ce vor merge la liceu vor da examen la română și matematică. Le-a spus școlarilor simplu: „Învățați română și matematică și veți reuși!”

Elu preluase și o parte din activitățile ei în gospodărie și era mereu pus pe harță, o sâcâia cu glume despre „învățați” și îi tot cerea recompense care se concretizau în creioane, tocuri cu penițe noi, caiete, teme scrise.

A fost însă nevoită să întrerupă studiul pentru vreo două zile, căci a plecat cu Elu la Arșiță să ducă vitele la primăvărat la poale de codru.

Drumul trecea pe Chetruș de unde se vedeau pădurile dese, munții râpoși prin care se zbăteau puhoaiele slobozite în gâlgâieli incinse, apărute din topirea zăpezii care-și dăduse giulgiul deoparte. Călăuza ei, Elu, știa numele fiecărui pisc, fiecărui pârâu și nu se ferea de locurile grele, fără cărări, cu sihle prăpăstioase și ape nebune, vesele de venirea soarelui. Truda asta nouă pe care totuși a biruit-o a convins-o că nu-i ușor să străbați în primăvară drumuri de munte pline de apă și petece de omăt în suflarea unui vânt ce se pretindea călduț. Numai Elu părea cuprins de o forță atavică, stăpân pe situație și victorios străbătea cu hotărâre ținutul.

Iarmarocul din 9 mai se apropria, localnicii își scoteau vitele „din gropi” adică din locurile de fâneață și le trimiteau

cu cirezile în munți, oile se boteiau și totul trebuia terminat până la Sângeorz. Termenul dădea satului o agitație febrilă. Școala era uitată și copiii participau cu dăruire la evoluția organică a rostuirii de primăvară.

Tânguirea înfiorată a mieilor despărțiți de oile care și ele zbierau întregea idilicul rural în sensul superior al cuvântului. Impresia de solemnitate și vrajă cuprindea ca într-un cantabil baladesc viața satului și copiii îi înregistrau mișcarea sufletului în mod spontan.

Beatrice trăia și ea acest sentiment foarte puternic al trezirii naturii când pe toată costișa, în gospodăriile răzlețe, în lunci și păduri, pe dealuri și văioage se auzeau chemări și îngânări de glasuri în toate părțile, ca și când te-ar împrejmui ființe vii și dragi ce-ți zâmbesc și-ți aruncă din mâini nevăzute stropi fini de fericire, moment în care, inconștient, surâsul îți înflorește pe chip și o lumină dulce îți inundă privirea.

Totuși o mistuia un foc lăuntric cu gândul la școală, la ideea absurdă că învățătura va deznoda nodul gordian al viitorului, al mirajului chemării către școală.

Iunie se repezi asupra lumii din cătun iute, cu nopți călduroase înveșmântate în negru, cu cerul semănat cu stele cuprinzând ca o mantie imensă ținutul. Zilele de iunie aduc mari frământări școlarilor, cel puțin șase dintre ei, băieți, se hotărâseră să plece la liceu. Abia acum mama Beatricei îi spunea cu o voce gravă pe care nu i-o cunoștea, o voce aproape aspră:

– Te duci și tu la școală, dar ai grijă să nu uiți învățătura dată de noi, că vremurile acum sunt cu susul în jos. Timpul

este o roată care se învârte iarăși și iarăși astfel încât viitorul e mai bătrân în dureri și suferință decât trecutul.

Beatrice stătea tăcută în fața mamei, iar sângele i se scurgea din obraji în timp ce clipa i se grefa total în suflet căutând să descifreze în tonul ei căldura ce o emana când o învăța meșteșugul cusutului. Nu găsi nicio urmă din aceasta și înțelese că va duce singură povara dulce a acelora împătimiți de soare, păzită numai de răsunetul învățăturilor primite acasă.

Drumul către liceu îl făcură toți trei pe jos, așa că au plecat când au apărut rarețele, în apusul unei nopți calde, căci clădirea nouă austeră a liceului se afla la 30 km depărtare. Ca să scurteze acest drum și să ajungă la timp, în zorii zilei o apucară pe Pârâul Sărat care păstra urmele ocnelor mici, cu o configurație asimetrică, săpate spre a scoate sarea. Vrâncenii au avut din vechime privilegiul de a extrage sarea pentru nevoile gospodăriilor fără a o vinde. Dreptul acesta ar fi fost întărit conform tradiției de Ștefan și mai târziu, în toamna anului 1853 oficializat prin înscrisuri domnești de domnitorul Grigore Alexandru Ghica.

Înscrierea a fost ușoară, tatăl a rezolvat repede și bine această problemă, părinții au plecat mai departe spre Gologanu ca să prășească un lot de porumb, iar Beatrice a rămas în Vidra pentru examen, teze și oral.

Comisia de examinare cuprindea cinci persoane, dar memoria Beatricei păstrează și astăzi chipul prea blond al unei doamne corpolente cu accent nefiresc pentru cuvintele românești. Purta pe taiorul bleumarin o broșă grosolan lucrată și kitchoasă, un fel de păianjen mare ce-i dădea

posesoarei un aer crepuscular gata oricând să se reverse în negații, în refuzuri și chiar pedepse.

Beatrice a avut tăria de spirit să-și potolească furia când întrebările adresate în dulcea limbă românească păstrau pecetea unui grai străin. Privea stăruitor păianjenul înfundat în gulerul taiorului și mirarea grea, indescifrabilă care i se părea atât de încrâncenată s-a risipit când ochii i-au căzut pe biletul tras. Parcă ar fi fost irizat de o lumină misterioasă, era un fragment din opera lui Ion Creangă, povestitorul cu o evidentă oralitate a stilului.

Răspunsurile au venit clare, exacte, nuanțate, purtând cununa unei inteligențe analitice și a unei simțiri native.

Și-a dat seama că, pentru examinatoarea sa, testul era scris într-un alfabet tainic în care nu reușea în ruptul capului să înțeleagă expresivitatea textului. Întunecată își dădea toată silința ca pe fruntea ei să apară un semn al aprobării. Așa cum a aflat mai târziu această examinatoare era profesoara de rusă venită de peste Prut.

Alți doi examinatori erau încordați, stăteau acolo în fața catedrei cu drapel roșu nemișcați, cu priviri șovăitoare, aruncând blândețe în direcția doamnei cu păianjenul grosolan și cu ochii atât de găunoși și de înspăimântători.

La matematică i-a fost mult mai simplu, căci a înșirat apăsând cu creta pe tabla neagră calcule din care nu lipseau x+y, z-y cu o repeziciune uimitoare fără nicio eroare.

Finalul examinării o aduse în atenția comisiei, căci rezultatul a fost neașteptat, surprinzător, comentat și atestat, căci era printre primii pe lista insensibilă afișată pe ușa școlii. Acea listă a primit efluvii de bucurie, dar și râuri de deznădejde, exprimate toate atât de sincer. Beatrice avea

acum în fața ochilor ei scăldați în fericire scena când mama așezase în primăvară timpurie grunjii de sare pe prispa casei.

– Lăsa-voi acea prispă în liniștea unei trăiri sublime și voi fi răsad în furtună, iar pe raza întrebărilor cert va coborî lumină, spuse fără glas Beatrice.

Anii de liceu i-a trăit Beatrice sub ocrotirea dârzeniei părinților ei. A avut bucuria să obțină banii unei burse de merit fără condiționarea de a locui la internat, și astfel a completat suma ce părinții o plăteau familiei Luca, la care a stat în gazdă. Aceasta era o adevărată familie de vrânceni cu rădăcini puternice, cu rostuire străbună, cărora le păstrează și acum o stimă excesivă, provenită din certitudinea ce se citea pe chipul mamei când observa că viața lor stă sub semnul acelorași valori pe care și ea, regina sării, le prețuia.

Parfumul acelor ani petrecuți în liceul a cărui curte enormă ducea către o livadă imensă înlătura stupiditatea pedagogiei care considera individul obiect al educației, iar educatorul devenise un umil funcționar al statului.

Beatrice a avut norocul ca-n acest nou locaș al învățăturii, înființat prin 1950 de necesități ale politicii noi, să ajungă exilați dascăli de renume, cu studii în Franța, căci în liceele focșănene nu mai aveau loc.

Erau o încântare orele de istorie în care se depănau scenele istorice, notate pe tablă cu un scris mărunt, strâmb, care ocupa tot negrul, de un profesor exigent, ușor chel, cu rotunjimi ce nu puteau fi ascunse de stilul elegant de a se îmbrăca și nici de manierele sale politicoase.

Păreau teatrale orele de rusă când profesoara ce o examinase la română la admiterea în liceu se înălța pe tocuri pe podiumul catedrei recitând din Pușkin, comentând pe

Gogol și cerând elevilor s-o asculte, chiar daca nu înțelegeau nimic. Din când în când își întrerupea prelegerea cu o comandă scurtă în română:

– Ucenici, cotile pe bancă! spunea, aruncându-și ochii peste capetele elevilor care nu mai zâmbeau acum când știau clar că nu poate să zică „da" însă reușea să vorbească la nesfârșit în limba lui Tolstoi.

Urechile micii școlărițe au fost trezite din somnul neinteresului de limba lui Voltaire pe care o modula cu grația unui savant parizian, fost în tinerețe cantautor la operă, respectabilul profesor de franceză. Om de aproape 60 de ani, rafinat, cu o cultură solidă, plin de o noblețe ce se citea pe chipul senin și în stilul hainelor sale impecabile, cu fața uscată, fără a fi marcată excesiv de trecerea anilor, se dăruise total stăruinței de a-și învăța elevii armonia limbii franceze.

Domnul, căci nimeni nu a îndrăznit să-i spună tovarăș, preda și latina, și se înflăcăra chiar și atunci când preda substantivele fals imparisilabice. Lecțiile sale erau un regal pe care unii din colegii Beatricei nu-l asimilau, dar ea trecea din banca a III-a, care-i fusese destinată, în prima bancă plătind pentru locul preferat cu o temă la română.

Acest profesor cita fără ezitare din „De Bello Gallico", prezenta cu izul plăcerii pe Platon, Socrate, Catul, Eschil, Sofocle, Ovidiu, Tacit, Tucidide și când nu vedea nicio reacție de interes la finalul lecției spunea melancolic:

"Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus!" (se screm munții și se naște un șoarece ridicol!)

Când vorbea franțuzește o sonoritate armonioasă se revărsa în clasă și în murmur șoptit elevii ziceau cu glas timid versurile lui Baudelaire.

Orele de literatură, în care cazanii, cronici, poezii, romane, nuvele, studii estetice erau supuse discuției de către o tânără profesoară cu păr scurt și drept, deveneau un for academic. În final profesoara dădea tonul la „ad plus legendum” – pentru a citi mai mult. Beatrice înțelegea necesitatea lecturii și s-a refugiat în lumea cărților împrumutate de la școală, prieteni, colegi, vecini. Analiza textul lecturat, nu parcurgea nicicum textul doar pe orizontală. Ilustrul ei profesor de franceză și latină a explicat clar etimologia cuvântului „text”. Anticii inventaseră cuvântul text din derivarea verbului texa,-ere „a țese”, căci atunci când citești este ca și cum ai țese, cu ochii care se mișcă pe linia orizontală și cu mintea a cărei mișcare este sigur verticală. E cert însă că mintea omului nu lipsește nici din mișcarea orizontală căci fără prezența gândirii literale ar rămâne o simplă sumă mai mare sau mai mică de semne convenționale fără a se transforma în cuvinte. Sensul cuvintelor se află la nivel orizontal, format din înșiruirea ordonată a literelor, sensul unui text izvorăște numai din punctul de interferență dintre șirul orizontal al semnelor și semnificațiile acestuia ce vin din plan vertical. Asemănarea textului, mai exact a actului citirii cu actul țesutului naște în sufletul Beatricei strădania de a conecta prin propriile-i reflecții orice text citit.

Răsplata acestor lecturi a fost participarea ei la olimpiada de literatură, la Galați, faza regională unde obține premiul al II-lea.

Lectura fără o analiză lăuntrică logică era potențial dăunătoare, ficțiunea te putea duce cu ușurință pe o cale greșită, te putea atrage în universul iluziilor unde totul era fluid și deschis surprizelor. Înainte să-ți dai seama puteai fi atât de furat de toate încât pierdeai contactul cu realitatea. De la acest adevăr strict nimeni n-ar trebui să se abată prea mult ca să nu fie prins cu garda jos când vântul se schimba și veneau timpuri potrivnice. Beatrice a înțeles acest aspect logic și toate lecturile ei aveau ca fundament o analiză rostuită pe argumente relevante.

Orașul de pe malul Dunării, deși era primăvară n-a impresionat-o, i se păreau prea ochioase blocurile. De-a lungul bulevardelor un puhoi de oameni grăbiți formând un du-te-vino curgea mai mult către chei măturând în cale pe cei ezitanți, care se opreau în loc, și se pierdeau astfel în graba mecanică a mersului.

Sala de festivități a Liceului Pedagogic a impresionat-o prin arhitectură deși se răsfățau pe pereți într-o lumină puternică tot Stalin, Marx, Engels. Se anunțau premiile de către un profesor deșirat cu trăsături ascuțite, care nu ridica nicidecum capul dintr-un registru gros cu coperți roșii și cotor maroniu.

Emoțiile din sală nu se risipiseră, când profesorul fără nicio expresie, cu chipul alcătuit din niște tușe groase de penel, purtând un costum neconvențional de culoarea oului de rață strigă pentru premiul al II-lea numele Beatricei. În marea de copii adunați acolo din multe regiuni ale țării ea nu credea în asemenea succes.

S-a lăsat greu pornită din sală către scena ce-i părea înaltă, dar în câteva clipe primi premiul și diploma în timp ce

încerca să-și amintească ce-a scris, ce-a analizat, cum a interpretat natura din opera poetului țărănimii, George Coșbuc. Avu pentru o clipă iluzia că nu ea ar fi trebuit să primească recunoașterea calității lucrării, ci mama ei care-o învățase să ia aminte la adierea vântului, la cântecul ploii și la susurul izvorului, la tăcerea codrului, la tristețea stânelor toamna, dar mai ales la glasul clopotului.

A strâns din buze, a spus câteva cuvinte, a zâmbit, s-a bucurat, dar n-a înțeles că trecuse un prag, asta s-a întâmplat mult mai târziu.

Plecarea din Galați cu trenul și revenirea la școală a grupului de participanți n-a fost lipsită de trăiri. I se cerea să iasă din compartimentul înghesuit ca să stea de vorbă despre succes, să precizeze ce-a scris, cum a scris, cum a interpretat, dar nu știa a răspunde, spre mirarea unora și nedumerirea cârcotașă a altora.

Timpul picură culori trandafirii pe anii aceia și-i îngroapă în ceața unei alintătoare amintiri.

Tatăl credea că odată cu liceul s-a sfârșit și frământarea lui de a face bani din piatră seacă, dar a fost o simplă și nevinovată iluzie. Când s-a pus problema unei facultăți ce trebuia urmată el deveni contrariat însă mai târziu ceru Beatricei să facă silvicultura. Om pragmatic, trecut prin vâltori de stress, obligat să se uite cu jind la pădurea străbună, acum a statului, cum face azi și fiul său Elu, ceru, fără drept de refuz, ca ea să ia drumul Brașovului pentru studiul silviculturii.

Docilă Beatrice învață o botanică pe de rost, rezolvă non-stop exerciții de algebră, caută să priceapă mai bine

cosinusul, tangenta și multe altele din domeniul trigonometriei, și se văzu admisă la facultatea impusă.

În grupa formată erau numai cinci fete, în rest bărbați în toată firea veniți din toate ținuturile țării, deveniți studenți pe puncte fără să fi terminat probabil liceul. Gloata gălăgioasă fără interes pentru studiu se transformă într-o masă amorfă în care materia cenușie adormise de mult. A lăsat studiul silviculturii acestora și s-a întors spășită acasă. Taică-su n-a vorbit cu ea până la Sfintele Paște deși, între timp, primise prin bunăvoința directorului școlii un post de suplinitoare pe o catedră de istorie.

Urmărea cu ochii minții devenirea foștilor colegi de numai două luni, silvicultori fără patima iubirii de pădure. Era sigură că bogatele păduri pe care le vor păstori vor răsuna până departe de ploaia de lovituri ce vor izbi, cândva, în trunchiuri bătrâne, de fierăstraie late ce vor intra adânc în lemnul mirositor, inelat al bradului, vor vui pădurile tăcute la prăvălirea vreunui îndrăzneț copac ce-a stat poate veacuri întregi cu creștetul în cer.

Un an irosit, un an fără o treaptă, un an în care s-a informat și a aflat că nu-i niciodată prea târziu. Și-a stors puterile, a învățat istoria, filozofia și economia politică și a reușit la drept. Spre sfârșitul anului I se face o revizuire a dosarelor și o nouă înfrângere, mult mai dureroasă, apăru în destinul ei. Îi plăcea stilul oratoric al profesorilor, o fascinau seminariile în care se bucura în chip aparte de prețuirea colegilor, îndrăgise pledoariile lui Delavrancea în care spectacolul splendorii minții umane se evidenția fără emfază, devenise o adeptă a lui Zenon. Credea că oamenii ar trebui

să facă tot ce le stă în putere ca să nu împingă limitele prea departe și să fie fericiți cu ce aveau.

Din acest paradis, deopotrivă universitar, cu emulație academică, a fost smulsă de acea revizuire a dosarelor în care se descoperise că unchii tatălui ei făcuseră parte din rezistența în munți. Cei doi învățători influențaseră negativ comunitatea vrânceană să nu se supună luminii de la răsărit, că au refuzat privarea de gândire, obligația patriotismului, minciuna ca regulă, conformismul, devenirea omului în sclav depersonalizat, antrenat să trăiască în condiții jalnice.

În zadar a bătut la ușile decanatelor, rectoratului, în zadar a cerut audiențe la cabinete politice, în zadar a insistat la anumiți profesori să-i țină parte, totul a fost zadarnic, în van, fără rezolvare. Nu mai era niciun drum de întoarcere către sălile de curs. E știut că numai după doi ani în urma unui congres al P.C.R.-ului, odată cu reabilitarea lui Pătrășcanu, decizia aceasta stupidă a dosarelor curate pentru studenții de la drept a fost abrogată, dar Beatrice nu s-a mai bucurat de ea.

Distribuită acum într-o nouă piesă a istoriei, încercă să-și păstreze reflexele de viață dobândite până atunci fără să știe prea bine către ce fel de lume se îndreaptă. În umbra teilor îngreunați de flori, pe o bancă a bătrânului Copou, Beatrice își zicea că timpul își ieșise din matcă, așadar:

– Ce rost mai are să strigi într-o lume obtuză?

Acest interogatoriu lăuntric pe care și l-a făcut în farmecul grădinii cu teiul eminescian i-a trezit forța, tăria, vocația, căci toate acestea nu pot fi lichidate la simpla bătaie din palme a istoriei. A văzut chipul mamei, biruitor în orice încercare, a rememorat gesturile calme ale așezării grunjilor

de sare pe prispa casei și nu putea să rămână fără speranță, trebuia să străbată inaccesibilul, fără a aștepta să-i cadă în plasă peștișorul de aur.

– Ați putea chiar să mă invidiați, spunea ea cu gândul colegilor de an, până la un punct asta înseamnă a fi liber, a avea puterea pentru o nouă opțiune.

Acest dialog socratic, cu sine însăși, despre ce e bine și ce e rău în această întâmplare și această cădere pe gânduri a ei se transformă într-un mod de a gândi frumos și exact. Pornită pe o astfel de cale în analiza faptei reprobabile a excluderii ei fără motiv din facultate a trecut incidentul sub lumina destinului. Era sigură că îi fusese dat să bea din virtutea răbdării pentru a-și spori tainica forță a încăpățânării repetative și conchide:

– Dacă pomi și flori sunt în jur, sigur, eu voi reveni, cu titlul de studentă în acest „dulce târg al Ieșilor”.

Gândul încrezător o determină să-și grăbească plecarea acasă și a dăruit în grabă, cui se nimerea, cursurile, tratatele, cărțile. A strâns cioburile amintirilor, câteva fotografii, și s-a îndreptat spre gară trecând pe sub ploaia florilor de tei.

În toamnă era iarăși profesoară suplinitoare în satul înconjurat de semeția munților și acoperit de moliciunea ierbii.

Părinții nu i-au spus mare lucru, mama și-a repetat învățătura:

– Lumea e cu susul în jos iar viitorul e mai bătrân în dureri și nefericiri decât trecutul.

N-a mai fost așa de impresionată de aparenta lipsă de logică a acestei prea-adevărate învățături, căci începuse ea însăși s-o trăiască în plan real.

Ulimele zile ale lui septembrie i-au adus știrea că la facultatea de filologie s-au suplimentat locurile și se va susține un examen de admitere. Locurile suplimentate erau la fără frecvență, echivalentul de azi al cursurilor la distanță, dar asta n-a oprit-o pe Beatrice din hotărârea luată, aceea de a diseca opere literare.

I se cuvenea să gândească hotărât că e capabilă să analizeze, să interpreteze, să înțeleagă hermeneutica, semiotica, estetica, fenomenologia, dialectica, codul metafizicii din traiectul literaturii prin ascuțimea minții și prin citirea cu rost a textelor. Această cunoaștere de sine sporea hotărârea Beatricei și certitudinea că va reuși să înlăture formele fără fond, să-și mențină puterea ca să nu-și consume ideile fără a fi citit Platon, Socrate, Leibniz, Kant, Hegel din care va lua sământa de atacare a subînțelesului:

– Are rost, își spunea Beatrice privind insistent la primele frunze galbene ale nucului din dreapta casei.

Acest gând i se înfipse în inimă ca fiind și al destinului, căci părinții păreau tot mai îngrijorați fiindcă venea din urmă, cu pași repezi, rostuirea în ale vieții a fratelui ei, Elu. Termina liceul și părinții îi arătau tot mai des o cale a învățăturii ce o lăudau din ce în ce mai intens.

Cu ferestrele ochilor închise ei opreau cugetul să mai coboare în tradiție spre a-l opri pe Elu lângă ei, și deși sufletul lor era lovit de o rană mai grea decât oțelul unei șarje răsturnate pe un trup în zvârcolire apocaliptică, ei îl îndrumau cert către a-și rostui viața în umbra unei diplome universitare.

– De ce? se întrebau cei doi frați, de ce această intempestivă decizie a părinților, oare simțeau ei că lumea satului e acum definitiv cu susul în jos?

Elu a învins cerința lor cu puteri nebănuite și după liceu, armata, așezări efemere prin Galați, a revenit în sat unde clocotește în ființa lui pentru a menține tradiția unei gospodării rostuite vrâncenește, rostuire admirată și adesea negată de consăteni. Oricum această putere a minții lui, această forță fizică remarcabilă, această uluitoare pricepere a realității, toate l-au făcut să cântărească precaut fiecare pas și fiecare etapă a drumului său. El a rămas permanent în rosturile unei gospodării frumoase, tipice, luminându-le dinăuntru, dându-le temeiul de înțeles și adevăr prin garanția ființei sale care nu minte, nu cruță, părând adesea aspru și drept.

Beatrice vedea peste ani în omul devenit înțelept, stăpânind valul de căldură sfătoasă, blândețea sufletului, bucuria izbânzii mamei când punea grunjii lucioși de sare pe prispa casei. Astfel i se deschide ușa interzisă a vieții fratelui ei, pe care Beatrice o compară cu cea a părinților.

Pe această ușă interzisă năvăliseră ani de-a rândul ceva neînțelegeri în rostul gospodăriei, câteva limite adesea nedepășite de cei ai lui, anumite ieșiri din matca rosturilor adevărate, dar a trecut ținând capul sus și spunându-le unora cu un fel de umor în care se ghicea firul împletit al iubirii cu inteligența:

– Familia e familie, fie că-ți mai place, fie că nu. Nu suntem ca niște nemți, ăștia își dau copiii afară din casă la paisprezece ani. Noi avem rosturi familiale solide. Nu ne

întâlnim doar o dată pe an ca să mâncăm curcan de Ziua Recunoștinței, ca americanii.

Se oprea din afirmație și continua apoi:

– Vreau să spun că-n statele ce se consideră civilizatoare nu există decât teoretic familii solide. Noi nu suntem așa. Dacă cineva îți e tată, îți e tată pentru totdeauna; dacă cineva îți e frate, o să-ți fie frate până la capăt; dacă cineva ți-e fiu o să-l rostuiești în lume până la ultima ta suflare.

Beatrice își umplea geamantanul gri închis de carton gros cu mâner maroniu în grabă, îndesând cărți groase cu colțuri zdrențuite în timp ce lumina pătrundea prin florăria casei delicat cioplită și-și trecea razele îndemnând cărțile să nu opună rezistență la împachetatul repezit.

Tacticoasă, emoționată și chiar ușor dezorientată, Beatrice trăgea geamantanul gri din carton gros și se opri înainte de a urca treptele ce străbăteau Râpa Galbenă spre a ajunge pe platoul mic care anunța inima bătând a târgului. Treptele, cu spații largi străjuite de balustrade puternice, ici-colo ornamentate, îi trezeau interestul pentru trecutul orașului ca și cum s-ar fi aflat pe scara barocă a unui castel vienez. Se oprea din când în când, căci o incomodau pantofii gri cu toc înalt, își aranja părul lung, blond cu o mișcare banală a mâinii, își strângea cureaua din piele gri pentru a fixa mai bine taiorul din stofă fină și privea spre panorama desfășurată de-a lungul Bahluiului.

O parte a colinii ieșene ce ducea la universitate fusese urcată fără a gândi decât la planul imediat al zilei. Înainta prin viermuiala străzii trezite din noaptea lui brumar, trecea

pe lângă Biblioteca Centrală în care-și trăiesc timpul vechile manuscrise pe care Eminescu le egala Bibliei și-și spunea privind frontispiciul monumentalei clădiri.

– Are rost, e o singură direcție, e un singur drum, e începutul lui cu un final fericit, dar trebuie să-ți pui sufletul în palmă și să-i vorbești cu ochii minții.

Depășea gânditoare Casa Armatei, apoi Casa Universitarilor și-n drum strivea cu tocurile-i rigide frunzele lunguiețe ale teilor încercați de venirea toamnei.

Obrajii i se îmbujoraseră de mers, de efectul târârii geamantanului și nu lua în seamă privirile iscoditoare ale bărbaților, unii tineri, alții mai puțini tineri, unii înalți, alții scunzi, când un glas cu siguranță plin de sine o întrebă fără introducere:

– Pot să te ajut? Mergi la Uni, nu-i așa?

S-a oprit iarăși, a privit curioasă la tânărul înalt, și-a pus geamantanul lângă ea și a continuat cercetarea acestuia într-un mod foarte discret. Purta un costum dintr-o stofă mult prea scumpă pentru media timpului, de culoarea castanei coapte, pantofi maronii cu șireturi prea late care nu se încadrau fineții pantofilor. Era tuns scurt soldățește, după moda vremii, ochii însă i se schimbaseră în semne de întrebare devenind mai negri pe fața ce trăda exactitatea armoniei.

A fost tentată să spună „da” însă dintr-o secundă sfărâmată în subunități răzbătu un „nu” hotărât și tânărul își continuă după o înclinare a capului drumul măsurându-l cu pași ușori în care se descifrau preocupările din timpul liber: plimbările, inotul, tenisul, schiul, dansul.

Singură, ducându-și geamantanul gri de carton gros, nu prea greu ce-i drept, Beatrice avu impresia că i-a lipsit prezența de spirit, ar fi trebuit să-l determine la un mini dialog și abia apoi să răspundă nu. În subdiviziunile secundei trăite și-ar fi dorit să afle dacă acel tânăr atât de armonios construit avea și o excelentă capacitate de a formula, de a se comunica, de a trece dincolo de crase banalități.

– N-avea rost, conchise Beatrice, în timp ce-și trăgea părul în față considerând că nu oboseala îl determinase să-i acorde un sprijin politicos, căci în mod sigur ochii ei de jad și ținuta cu un aer „tres assuré” nu exprimau oboseală.

– Are rost să ajung la timp! zise întinzându-și pașii, căci era cam la 300 m de prima universitate a românilor.

A intrat cu pași siguri și după ce-a aflat care-i biroul de înscrieri și-a așezat geamantanul gri din carton gros sub o masă de stejar, lungă ca dintr-un hol de tribunal. A scos un stilou încărcat la refuz cu cerneală albastră dintr-o călimară pătrățoasă ce-o ascunsese bine înșurubată și îmbrăcată în foi de ziar „Scânteia” într-un pantof așezat și el proptit de cărți și haine într-un colț de geamantan.

Omul de la ghișeul de înscrieri era slab, mărunt de statură, avea mâini fine cu o privire impresionantă având inflexiuni metalice și aparența de extremă duritate contaminată de severitatea excesivă a vremurilor întoarse cu susul în jos.

Senzația de sloi de gheață i-a dispărut însă cu desăvârșire, privirea i s-a îmblânzit brusc atunci când din spatele ferestruicii ghișeului i-a întins o hârtie albă-gălbuie precizându-i ce trebuie să scrie în cerere și ce era necesar să cuprindă dosarul.

Straniu i s-a părut pe loc Beatricei că acel secretar era în felul lui elegant, aspect care într-o mare măsură provenea din prestanța lui spirituală și din apartenența lui la acea categorie pe care o definește termenul aristocrat.

– O fi fost cândva profesor de filozofie, când înțelepciunea Sophiei nu fusese alungată în incomunicabil, când aceasta nu era o preocupare tainică, secretă.

Peste câteva zile omul cu aerul aristocrat care-i amintise într-un anumit fel de secretarul școlii gimnaziale a afișat o listă lungă cu nume necunoscute pe care Beatrice a început s-o cerceteze, în îmbulzeala din jurul ei, de jos în sus. Când doar două-trei nume nu erau citite reîncepea cititul iarăși și iarăși tot de jos în sus până când auzi un glas pițigăiat și curios:

– Cine-i aici Beatrice I.? întreba pițigăiat un viitor coleg ce-n timpurile următoare va fi unul dintre redactorii vreunei reviste marxiste.

Atunci descoperi că numai curiozitatea de a afla cum arată posesoarea capului de listă, punctajul cel mai mare, l-a determinat să întrebe.

– Are rost! își zise emoționată Beatrice, scăpată de spaima agonică a lecturării listei. Reușise, reușise chiar cu mai mult decât spera și abia atunci „à tour de rôle” îl cercetase pe acel ce-o scosese din iadul nereușitei.

– Nu are aerul unui viitor student ideal al facultății de filologie! își zise sieși Beatrice.

O anumită stângăcie exterioară, o poză pe care strălucea un surâs afectat când ținea capul ușor aplecat spre umărul drept, o voce mieroasă care prezicea o blândă supunere desconspirau toate intențiile acestuia de a ajunge

„cineva”, om mare, la umbra vreunui excelent prezident de comitate și comisii comuniste.

Beatrice părăsi târgul Iașilor după ce a aflat că, în curând pe adresa sa, vor sosi programa anului I și bibliografia obligatorie. E adevărat, prin postul Crăciunului un plic mare lucios, cu timbre multe i-a fost dat de poștașul ce se uita prea lung la asemenea dimensiune exagerată.

Programa avea cadre informale care ieșeau din tiparul academic tradițional, multă, foarte multă maculatură. Era o aberație culturală ce dicta ca literatura să se studieze în lumina învățăturii lui Marx, Engels, Lenin, Stalin. Cuprindea programa primită foarte multe lucrări ce obturau esteticul și filozofia spiritului literar.

– Are rost, își spunea Beatrice, timpul e cu susul în jos și deci trebuie citit totul ce-i recomandat până la ultima literă!

Și-a citit Beatrice la lumina becului atârnat în mijlocul camerei tot, dar absolut totul și determinată de faptul că mama deschidea acum ușile ca o felină, tatăl vorbea în șoaptă blândă, caldă, bunicile doar torceau nu mai sporovăiau, serile nu mai aduceau glume, cântece și povestiri. În această atmosferă i-a rămas suficient timp să-și ia zborul spre alte studii, mai ales după ce a citit cursul de literatură veche a profesorului Ion Lăudat. A început o investigație personală în subterană, ferită de învățătura marxist-lininistă, a marilor epopei antice care evocă prietenii de excepție: Ghilgameș și Enkidu, Ahile și Patrocle, și se întreba ce putere subînțeleasă l-a convins pe Ghilgameș să coboare în infern după Enkidu, iar Ahile, într-o situație aproape identică, nu ezită să se arunce în luptă, deși este anunțat că prin acest fapt își grăbește moartea.

Cititul cărților permise i se pare mult prea facil și face rost de „Rinocerii” lui Ionesco, de „Declinul Occidentului” a lui Oswald Spangler, de „Galaxia Gutenberg” de McLuhan, de multe alte asemenea cărți interzise din care n-au lipsit Rilke, Nietzsche, Brecht.

Având un simțământ intuitiv de profundă slăvire a țăranului tradițional a devorat opera întreagă a lui Lucian Blaga ce este făurită sub semnul poruncii lui Matei: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta [...] cu toată gândirea ta.” Surpriza pe care i-o rezervă lectura integrală a operei blagiene e aceea că „sfântul mister” există și-n învățătura mamei ei, că nu există sustragere, că nu există fugă din fața destinului în marea trecere.

– Are rost! își zicea mai plină de gânduri Beatrice în timp ce școala în care preda se sovietizase și „grămăticii” năpădiseră limba românească.

În această perioadă se ferea cu discreție de micii și marii satrapi ai școlilor, deși și-ar fi dorit să aibă curajul exprimării adevărului.

– Cine l-ar fi auzit? Care ar fi fost într-o asemenea ipostază destinul ei? Puteți răspunde?

Afundată în astfel de preocupări Beatrice începuse a fi considerată în satul ei fată bătrână. Avea 20 de ani și se părea că era sortită, în convingerea mătușilor și altor femei din sat, să împletească cosiță albă. Mama îi picura cu finețe micile și marile bârfe nevinovate ce se țeseau în jurul ei. Părea c-o înțelege, că-i dă dreptate fetei care de cel puțin patru ori pe an, târa geamantanul gri din carton gros către „dulcele târg al Ieșilor”.

Iarna cu prima probă de trecere a examenelor de anul I îi adusese și mulți pețitori, prea mulți parcă, și din toate mediile, toate vârstele, toate breselele, ca și când ar fi trebuit să se demonstreze dictonul „la o fată bătrână, de gard se leagă și un cal costeliv, și un măgar surd."

Nu prea lua seama când tractoriști tineri cu ceva parale-n buzunare, silvicultori divorțați și alcoolici, seminariști cu chip de filozofi, profesori cu aer de autodidacți, politruci îngâmfați, securiști încruntați, șoferi deținători de glume, medici ce tânjeau după străzi pavate și cinematografe, activiști culturali cu spoială de actori, își făceau cale în casa părinților ei spre a tatona brutal sau discret când avea de gând să se mărite. În casă fusese aruncat astfel mărul discordiei pe care însă părinții ei l-au îngropat în tăcerea așteptării.

Totuși în casa lor sărbătorile vuiau de bucurie, pereții casei primeau glasurile tinere când oneștii ei colegi de breaslă se adunau de pe toate cărările Vrancei spre a-i cânta „Mulți ani trăiască!". Atunci bunicile aveau treabă multă, coceau bunătăți fără vanilie și rom, frigeau carnea fragedă pe jarul ce-o păstrămea, vegheau oalele cu sarmale, umpleau sticle cu vin, rom și țuică cu damf de izmă. Beatrice uita în asemenea momente de Rilke, Hegel, Blaga, bucurându-se cumpătat de frumoasa adunare tinerească.

Rotirea anotimpurilor își păstrase cadența pe corzi de ritual, mit și basm și-n efemeritatea vieții, într-un martie cu zăpadă nisipoasă și miros de liliac îmbobocit bunica Maria își lasă neamul dând zbor sufletului ei către lumea de dincolo.

Căzuse paralizată de la brâu în jos și îngrijirea ei era rânduită de toate cele trei fiice și de nora ei, mama Beatricei. Nu mai locuia în casa ei cu odaia mare plină de scoarțe și gutui, trecea dintr-o casă în alta și fiecare îi alina suferința cum putea mai bine. În februarie venise rândul feciorului mai mare care a adus-o în casă pe brațele-i puternice și cu fața tristă de reflecțiile amare despre straniile jocuri și aranjamente ale sorții.

Focul ce duduia în soba albă, curățenia aproape spitalicească, rezemătoarea portabilă așezată la capul patului spre a fi ridicată din când în când au adus în ochii bunicii o lumină vie. Trupul i se împuținase, era doar piele și os, dar mintea izvodea adevăruri mari pe care le spunea cu un glas egal fără a lua seama la durerile ce-și cereau obolul. Trăgea năvodul de amintiri și sfaturi și-n miez de noapte, flămândă de cunoaștere, șoptea:

– Blestemul, ura sau păcatul mă pustiesc și trupul mi-e rug de suferințe, numai rugăciunea rămâne în umbra acestui trup ce nu-mi dă voie să plec.

Mama îi alina durerea, stătea cu ea în nopțile lungi când așeza pe masă o luminiță, o luminiță de ceară curată, pur împletită pe o cruciuliță afumată de lemn pe care nu se mai recunoșteau sfinții.

Beatrice trecea și ea adesea prin camera caldă cu mirosul palinului de mai și vedea cum bunică-sa se petrecea din zi în zi, însă nu înțelegea cum ține minte atâtea miracole pe care le spunea ca și cum ar fi citit pe fundalul sonor de muzică al neființei.

Tatăl stătea tot mai mult cu ea și rememorau împreună frânturi de amintiri aduse din ființa trecutului.

Vecinele îi observau degetele uscate și-i admirau vorba clară, nu lipseau din adunarea de lângă patul alb cumnate, surori, frați, vecini, fiice, nepoți, cuscri.

Cântările maslului primite spre a-i alina suferința n-au vindecat-o, dar au întărit-o și i-au adus putere dinafară, ca o pulbere de lumină presărată pe ultimele clipe ale vieții ei. În lumina galbenă a sfintelor lumânări de ceară sufletul ei a plecat ușor către locul odihnei de veci.

Zăpada aspră, cărările înțepenite în omătul tare, frigul ce intra în oase au adus câteva încruntări unora dintre cei ce-i pregăteau bunicii Maria plecarea pe ultimul drum. Mama Beatricei, purtând durerea sinceră a plecării soacrei ei, le spunea:

– Să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer. Nici măcar zăpada, oricât de multă ar fi, nu trebuie să rostești niciodata vreun blestem împotrivă, cerul ni le-ar putea orândui așa cum nouă oamenilor de rând nu ne e dat nici măcar să ne imaginăm.

Tatăl Beatricei se strecurase într-o tăcere indescifrabilă, într-o tristețe ce se întorcea spre taina joasă a tăcerii, numai mama Beatricei îl scotea din muțenia suferinței:

– N-are rost tristețea! Rânduiala lumii ne va duce pe toți în liniștea de dincolo, în țintirim, în dangătul prelung al clopotului din sat.

Făpturile de humă ale casei lăsate de bunica Maria să mai pribegească prin arenele vieții, să mai cumpere felii de suflet, și-au intrat după ridicarea Panaghiei în făgașul curgerii timpului deoarece viața era încă în ungherile nebănuite ale existenței.

Beatrice își susținea examenele în târgul Ieșilor și într-o vară părinții ei hotărăsc să vadă frumusețile orașului despre care ea le vorbise deseori.

Așteptarea din gara orașului în dimineața unei zile de vară i-a oferit Beatricei un nou prilej de a cerceta frumusețea construcției arhitectului vienez Wachter. Nu-i era la îndemână a valorifica în zorii acelei zile înnorate arta maiestrului care făcuse din această gară, în 1870, o copie fidelă a Palatului Dogilor din Veneția. Îi era peste putință a se concentra când în sala de așteptare clasa a II-a era o viermuială de trupuri ce formau o colecție de chipuri felurite: bătrâne, tinere, între două vârste, biruitoare, buhave, unele acoperite de cicatrici, cu barba nerasă, speriate, fericite, brutale. Această masă amorfă de oameni forma muncitorimea venită de la țară chemată de industrializarea excesivă a orașului. Ploaia îi îngrămădise pe toți sub acoperișul gării și ei vociferau, strigau, cântau, creând un bloc compact de zgomote care înlătura cadența amenințătoare a picăturilor mari, ploua cu găleata.

Își aduse aminte de învățătura mamei: – Să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer, nici măcar zăpada sau ploaia oricât de multe ar fi, să nu rostești niciodată vreun blestem împotrivă, cerul le orânduiește așa cum ni se cuvin.

Aceste gânduri i-au biruit incomoda așteptare și-n vocea fără intonație, impersonală a unui megafon al gării auzea anunțarea sosirii părinților. Inima-i bătea ca Big Ben-ul Londrei și o fierbințeală mângâietoare i se strecurase în obraji.

– Oare ce-și vor spune înlăuntrul sufletului lor despre „dulcele târg al Ieșilor”, oare ce vor gândi când vor călca pe

lespezile de piatră ale Mitropoliei, pentru cine și pentru ce se vor ruga oare în fața raclei unde odihnesc moaștele Sfintei Parascheva?

O adevărată avalanșă de oameni a coborât din tren, pe peron au apărut și părinții, mama pășea cu vioiciune în urma tatălui și amândoi căutau cu privirea pe Beatrice. Ea se zbătea neputincioasă să treacă prin valul mișcător, în sens contrar acestuia, ca să ajungă cât mai repede să-și îmbrățișeze părinții. Îi zărise de departe, îi recunoscuse după portul lor, vrâncenesc, care făcea o lucire în cenușiul valului de călători, precum verdele unei oaze în deșertul bătut de ucigașa dogoare.

Unii dintre cei coborâți din tren priveau curioși, iscoditori, și întâlnirea părea desprinsă dintr-o lume ce avea ca substanță o inefabilă statornicie.

Ochii celor trei s-au umezit de fericire și au înaintat ușor către căminele Pușkin unde erau cazați. Părinții nu se mai săturau privind colinele Iașului, clădirile, nenumărate biserici, școli, și pătrundeau în inima orașului cu un strop de înfiorare încurajați de rugăciunea teilor ce-și zbuciumau crengile în urma ploii ce-i potopise.

În Mitropolie, la moaștele Sfintei Parascheva, au intrat călcând sfioși pe piatra veche păstrătoare a unui timp ce curge, tăcuți, înțeleși în această tăcere numai de Dumnezeu. În sufletele lor se legăna suspinul brazilor din munți, susurul izvoarelor, și-ntr-o astfel de evlavie se rugau simplu în fața vechilor icoane dătătoare de lumină și nădejde.

Părinții s-au întors la vatra lor, cu sufletele arzând de speranță pentru bine, sănătate și rostuirea copiilor.

În acea toamnă Beatrice simțea cum se ridică liniștea din lăuntru numai dacă există nesfârșite renunțări la inteligență, la orgoliu, la victorie. Din această cauză era în comportamentul ei un ciudat amestec de stângăcie și siguranță în toate mișcările ei, în felul ei de a grăi, în atenția prin care asculta, în râsul ei.

Elu terminase liceul și după câteva luni de profesorat pe o catedră vacantă la o școală dintr-un sat vecin, Coza, îi veni ordin de recrutare, trebuia să plece în armată. Ordinul acesta a adus schimbări în traiul imediat al familiei, tatăl se ocupa de valiză, să fie trainică și ușoară; mama de șosete, să fie multe, moi și călduroase. Beatrice alături de el pregătea seara de rămas bun. În acea seară de toamnă târzie casa a răsunat de cântec, râsete, glume peste care plutea melancolia despărțirii, alungată zadarnic de fumul de țigară și de licoarea lui Bachus scoasă din cel mai vechi butoi ce se pitise în cel mai întunecos colț al magaziei.

Tatăl închina paharul plin, mândru că feciorul e musai să se ducă la armată, dar gândea că, de fapt, cumpăna vremii tulbure se înclină și că încet, încet, s-apleacă spre aspre vremi de dor.

Plecarea părea a fi simplă însă era doar o părere, căci atunci când tatăl a rămas doar cu mama, știind că-n pieptul lui lucrează un fier cu zimți, i-a zis acesteia rupând tăcerea lor sugrumată:

– E lumea cum a fost și-oi fi sortit și eu să nu ajung să-mi văd băiatul liberat, venit acasă din armată!

Se îngândurase mama și-un fior de spaimă îi spinteca inima. A tresărit, frica cea oarbă-și zăngănea arginții fiindcă înțelese unde-l duse gândul tainic. Înțelegea durerea,

presimțirea, întâmplarea tragică când cumnatul ei în haine militare ajunsese la mormântul acoperit cu pământul reavăn peste care mai curgeau încă lacrimile celor îndurerați. Nu-l mai prinsese în viață pe tatăl său. Fiul cel mic îl găsi cu țărâna grea pe piept.

Tatăl Beatricei se încăpățâna să creadă că va avea și el aceeași soartă, nu va reuși să-și vadă feciorul liberat, venit acasă că să-și reia rosturile vieții.

Refăcându-și puterile mama îi spuse cu glas înfiorat, egal și hotărât:

– Omul e o floare, și-n casa cea cu stâlpi de lumânări intrăm cu toți, căci din pământ suntem zidiți și-n pământ ne-ntoarcem.

De la Elu, repartizat la Calafat pentru stagiul militar, soseau scrisori detaliate despre viața lui din armată, erau bucuria familiei. Îl știau sănătos și puternic, acomodat cu viața de militar din care a ieșit cu grad de sublocotenent. Presimțirea tatălui plutea deasupra casei și Beatrice observa cu ochiul liber melancolia ce începuse să îmbrace chipul lui. O punea pe seama iernii neguroase ce învăluia satul în luna decembrie.

Era acum profesoară de franceză la școala de centru, în satul Tulnici, așezată în coasta muntelui. Din sala de clasă se vedeau veverițele sărind pe crengile brazilor în timp ce elevii citeau din poezia lui Jacques Prévert: „La Seine a de la chance/ Elle n’a pas de soucis.”

Ușa clasei s-a deschis brusc, secretara a intrat anunțând-o pe Beatrice că e necesar să ajungă de urgență acasă, tatăl era grav bolnav. Fără a sta pe gânduri duse

catalogul la cancelarie și străbătu ca vântul cei cinci km ce o despărțeau de casă.

În gura uliței se strânseseră oamenii, veniseră felcerul satului, preotul, salvarea. Drumul până la Focșani a fost ușor, dar familiei i s-a părut interminabil.

Internat în urma comoției cerebrale într-un salon cu paturi multe și oameni suferinzi a rămas trei zile vegheat în fiecare clipă de mamă și fiică. Încerca să întrebe de Elu, mângâia mâna mamei, își închidea pleoapele și pe față i se așternea o neclintire de piatră.

Peste câteva zile, în preajma Crăciunului, a fost adus acasă spre a fi îngrijit pe patul și perna lui.

Zăpada cădea ca o lavă albă în vâltori prelungi, acoperea cu sârguință totul. Mama își sfâșia sufletul cu rugi fierbinți, iar sub pleoape lacrima lumii i se părea tot mai grea, auzea parcă fluturând aripile morții în jurul ferestrelor.

Casa se umpluse de neamuri și rude, venite de departe, de vecini și prieteni. Stăteau în ogradă și în gând se rugau, tineri și bătrâni, să alunge moartea. Beatrice expediase o telegramă fratelui și-l aștepta. Asculta parcă cum moartea trecea de-a lungul trupului stins de vlagă, la numai 54 de ani, cerea morții miliardară în morminte de strămoși să nu-i înece în apa neagră și nepământeană casa.

Cocoșii cântau ca ieșiți din minți, strigau în noaptea aceea bezmetică, cu glasuri oțelite, de metal, venirea luminii. Din casa cu geamuri plânse izbucniră suspine, strigăte de jale, plânsete ce se rostogoleau către zorile cu miros de brad, acolo unde zburase nevăzut sufletul tatălui. Lumânările de ceară, ținute-n mâinile-i lipsite de viață, făclii ce-i vegheaseră

ultima suflare parcă adormiseră și ele; se lăsau cuprinse de suferința mamei.

Un gol imens se instalase în sufletele și mintea mamei și a fiicei sporit de suferința celor din jur, neputincioși să aline tragicul moment.

Elu primise telegrama parafată și de autoritățile primăriei și fiind în preajma Crăciunului crezuse că e doar formală, venită să-l scoată din rândul militarilor și să-l ducă acasă ca si petreacă Crăciunul în zumzetul colindelor din sat. Așa gândeau și toți camarazii lui și-l îndemnau să plece iute ajutându-l să-și ia cu el avutul, valiza, în care urma să aducă bunătățile râvnite de toți.

Bani avea suficienți, pe la începutul lunii decembrie tatăl îi expediase o sumă să aibă de sărbători, soră-sa făcuse și ea același gest, așa că nu credea în enunțul telegramei.

Ajuns în satul învecinat, Bârsești, adevărul telegramei i-a fost dezvăluit cu amănunte de un localnic cunoscător al morții tragice. Atunci rugul întrebărilor izvorâte din durere s-a aprins, i-a ars ochii din care au izvorât lacrimi fierbinți.

Sosirea lui în ogradă a fost întâmpinată cu plânset lung, un vaiet profund ce marca plecarea în lumea albă a ultimului zimbru blând ocrotit de-o zodie supremă.

În cimitirul satului a apărut în plină iarnă, chiar în Ajunul Crăciunului, o moviliță de pământ cald, scos din groapa ce avea să-i devină casă veșnică tatălui plecat prea devreme, mult prea devreme.

La vatra sobei albe mama și vecinele coceau pe plită, după trei zile, turtițe în care puneau un bănuț spre a-l pomeni pe Vasile de-a treia zi, „deatreiza”. În fața sobei mama îmbrăcată în negru părea o efigie a durerii într-un

dom de lumânări, și-n gândurile ei nespuse circulau imagini vii ale vieții petrecute cu cel pe care l-a strigat țărâna mai puternic decât strigătul sufletului ei.

Elu a luat trist drumul înapoi către cazarmă, iar Beatrice a rămas în noaptea durerii cu mama.

La ridicarea Panaghiei, adică la pomenirea de 40 de zile, mama își măcina durerea în bocet sfâșietor ce spunea că viu este în sufletul ei alfabetul morții. Rar nume are mama Beatricei, Panaghia, care în fapt își are originea în greaca veche și înseamnă Prea Sfânta, cu toate că cel mai des acest nume este întâlnit acum în Rusia, „Pelaghia”. Numele are dublă semnificație, pe de-o parte, reprezintă ridicarea pâinii, iar pe de altă parte, trimite la Adormirea și Înălțarea Maicii Domnului.

Zilnic pleca cu ulcica plină de cărbuni și fum de tămâie la cimitir, fie că zăpada oarbă îi încetinea pașii, fie că ploaia o biciuia nemiloasă. Un an întreg s-a auzit în pragul dimineților plânsul ei în cimitirul satului, își așeza tâmpla pe mormântul zâmbrului blând plecat în lumea cealaltă să-și caute strămoșii.

I se prelingea viața toată în rănile deschise de plecarea bruscă a soțului și lumina zilelor se încovoia grea peste trupu-i împuținat de suferință. În a lumii vale adâncă își dăltuia tristețea încercând să reintre în mersul lumii. Puteri nebănuite zăcătuiau sub această durere amară și în lucrarea curată a sufletului ei izvorăște înțelepciunea învățăturii că nu se poate extrage veșnicia dintr-o stea.

Rânduiala, rostul gospodăriei îl ducea cu demnitate, cu o putere nebănuită, cu chibzuință, păstrând neatinsă viața interioară a casei pe care o poartă ca pe un trofeu de război.

Țesea, torcea, cosea în nopțile lungi, ara, săpa, semnăna, răsădea, prăsea și-n casă nu-i lipsea nimic din ce-i erau necesare. Văruia, lipea, repara uși și garduri, mătura poduri și magazii și gospodăria ei râdea curată în soarele vieții.

Singurătatea-i era deplină, feciorul în armată, fiica plecată la Iași să-și pregătească și să-și susțină licența, dar n-a căzut pradă obidei, a nădăjduit și sufletul i-a fost scăldat în lumina înțelepciunii acceptând că e mai bine „să nu-i dea Dumnezeu omului cât poate duce”. Astfel s-a împăcat cu soarta-i nemiloasă.

Anii au fulgerat prin traiectul vieții Beatricei și-n acea traversă a existenței s-a bazat pe puterea unui secret remediu ce se constituia din doze mici și pure de adevăr, credință și cumpătare. Înțelegea mai mult ca niciodată că lumea-i prinsă în grea metamorfoză căreia ea trebuia să-i facă față și atunci ca de multe ori în viață își amintea cum ridicase grunjii grei de sare în lucirea soarelui.

La răscrucea drumurilor din destinul însemnat pe papirusul sorții pricepea că noii actori umpleau aceeași scenă a lumii în timp ce mulțimea spera, credea și aclama fără a avea tăria recunoașterii că miturile au devenit discursuri ordinare și că din cărțile cu datini n-au mai rămas decât acari cu felinare, temple scunde, statui cu tinicheaua vorbelor deșarte legată de gâtul dăltuit strâmb. Prin anii risipiți de Cronos deasupra umanității Beatrice înaintează cu simțul realității către cetatea Brassovia.

Burgul medieval al Brașovului anilor 70 aducea în urma acestor frânturi de concepte o adaptare rapidă la noua piesă care-i este repartizată de viață și treptat rolul în care juca se îmbina perfect cu alura și atitudinea ei.

Peste orașul în care în acei ani dogmele făceau coadă în fața Bisericii Negre, când în saloanele artei răsunau voci grohăitoare, Beatrice mai avea încă puterea de a observa că-n trunchi de brazi rășina mai miroase a sfințenie și că ninge pur ca-n copilărie când pe la praguri copiii răsăreau cu sorcove ca niște mici îngerași ai satului.

În acest ambient tânăra profesoara de franceză la o școală germană, Beatrice, își menținea făptura florii de cireș evitând fără greș capcanele de mătase ademenitoare care-i ieșeau în cale zi de zi, ceas de ceas.

Se bucura excesiv când reușea să constate că în drumețiile lungi de săptămâni avea capacitatea să străbată munții până în Piatra Craiului fără să obosească. Aceasta aducea mirare pe chipurile colegilor ei de drum și laude din partea celor antrenați. Știința muntelui, arta de a pătrunde în tainele lui făcuse din persoana ei o coechipieră nelipsită pe cărările Bucegilor. Respecta cu sfințenie legile muntelui în toate amănuntele și nu depășea nici una din restricțiile pe care tăria muntelui le impunea. Era în ființa ei o mulțumire evidentă că se născuse și copilărise într-un sat de munte unde ploile și zăpezile, vântul și ceața, își puseseră amprenta asupra vieții încercate de o natură aspră.

Adeseori i se părea că timpul trecea greu până la o nouă escapadă în munți și-n acest timp teatrul îi era tovarăș nelipsit. În toamnele acelor ani era nelipsită de la spectacole și prezența-i în rândul al treilea fusese remarcată de lumea ce frecventa teatrul, multe persoane o salutau discret pe stradă.

Tot în acei ani îi plăceau primăverile ce întindeau aripi țesute din hipnoză și mister, se plimba în zumzetul orașului

pe străzile ce țineau să-și spună istoria insistând pe vremurile de întemeiere, înlăturând victorioase prezentul orașului ce pe alocuri tușea adânc în fumul gurilor de furnale.

Își îmbrăca tinerețea în haine bine croite, probate în oglinzile de Veneția ale celor mai ilustre croitorese, își alegea nuanțe pale din gama jadului și a azurului, își pieptăna mătasea părului cu grijă, simplu, ascunzându-i parcă comoara desimii, își cumpăra pantofi de nabuc și piele de șarpe, însă nu purta bijuterii. Ar fi vrut să le cumpere pe acelea ce se iveau, din când în când, în consignații dosite prin colțuri prăfuite însă era superstițioasă, credea cu înverșunare că orice bijuterie antică poart-n ea fericiri sau clipe cumplite pe care nici zodierii nu le-ar fi putut citi.

Într-una din zile trecea dreaptă, purtând un costum elegant dintr-o stofă, suplă, moale, cu fire ce respirau răcoarea aerului. Purta cu lejeritate culoarea de azur difuz a costumului, pantofii din piele de șarpe se supuneau fără crâcnire pasului ei ferm. Armonia aceasta era întregită de o poșetă mică, tot din piele de șarpe, care ascundea abonamentul la Filarmonică, de părul strâns într-o pieptănătură cochetă cu reminescențe rustice. Toate aceste potriviri ale ținutei fuseseră deranjate de o umbrelă cu mâner de os cam prea mare în comparație cu stilul studiat al ținutei.

Atunci când gândea la sunetul muzicii ce urma să-i spele sufletul de vântul industrial ce potopise orașul, Beatrice simțea o magmă de fulger ce-i aducea o blândă sfâșiere a grijilor banale, cotidiene.

Muzica cu sunetele înălțătoare deschidea geamul dinspre o lume tăcută, zidită-n necuvânt, și-n finalul

maiestuos al ultimului acord Beatrice părăsea grăbită sala teatrului brașovean. Uneori afară se întâlnea c-un timp păgân care-i măcina încântarea în care trăise și-i strica hainele ce nu se găseau ușor în acei ani. Și atunci, ca și-n alte dăți, îi suna în cap învățătura mamei: – Să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer. Nici măcar zăpada oricât de multă ar fi, nici ploaia fără oprire, nu trebuie să rostești niciodată vreun blestem împotriva cerului.

Și-n acele momente icoana luminoasă a mamei i se desena în minte aducând cu sine experiența tristeților adânci mai grele decât trupul, tristeți ce n-au putut în ruptul capului să-i alunge lumina chipului. În acele momente inima Beatricei jinduia iarăși după satul din munți care păstra arhiva copilăriei ei, timpul în care a învățat veridicitatea ordinii divine.

Întorcând fără foșnet filele vieții ei Beatrice citea cu mai multă aplecare scrisorile cu scris mărunt sosite de la mama ei. Într-o seară de iarnă, cu cerul umflat de norii unei ierni cumplite primea vestea că bunică-sa Floarea plecase dintre cei vii lăsându-i pe ai ei să asculte singurătăți pe sub stelele căzătoare.

Beatrice reveni în grabă pentru a-i fi alături pe ultimul drum ce o ducea pe bunica Floarea în lumea veșniciei pe un prund de lacrimi vărsate de Ira, fiica cea mică.

Personal Beatrice și-o amintea cum în nopțile senine ale sărbătorilor de iarnă asculta colinde rotindu-se pe lângă sobă și îngânând cu un glas echilibrat „Florile dalbe de măr dulce."

Bunică-su sta neclintit la capul ei străjuit de lumânări, lacrimile i se prelingeau pe față și-n sufletul lui se părea că anii tineri fuseseră spulberați de iureșul vânătorii provocate

de timp. Simțea bătrânul ei bunic cum moartea prin sânge îi seceră neîndurătoare, și-ar fi dorit să se zidească în somnul de veci de viu, alături de aceea care-i răsărise în pragul casei ca o floare.

Beatrice își pregătea fără grabă plecarea de acasă către Brașov și-n acele clipe vedea cum mama strângea în sufletul ei plăpând un alt dor nemărginit îmbrățișat cu imaginea zimbrului blând, soțul ei, Vasile, pe care-l plângea încă cu sclipitoarele diamante ale lacrimilor ei.

Statuia albă a acestei suferinți păzea gândurile mamei și-i dădea putere să-i grijească cu pioșenie sufletul bunicii trecut în lumea albă, pioșenie ce marca despărțirea absolută de ființa ce-i dăduse viață. Tămâiatul, praznicile, pomenile, căratul apei, pomenirile, se încadrau ritmic, după tradiție, în traiul Panaghiei, mama lui Beatrice. Ea aducea prinos de rugăciune mamei, zidea în conștiința sătenilor tradiția neprihănită, căci simplu și cuminte, fără fală și fără trufie, cu un firesc ce izvora din ființa ei, netezea calea sufletului mamei către „locul cu verdeață unde nu-i întristare și nici suspin”, respectând tradiția îngrijirii sufletelor plecate pe tărâmul veșniciei.

Râul vieții curgea în existența Beatricei și mama ei, Panaghia, încă îi mai dădea povețe, semn că vaporul destinului ei mai avea nevoie de energia mamei spre a urca în lumina soarelui. Învățăturile mamei din această nouă formă de existență a vieții Beatricei fixată acum în Brașovul, ce mai păstra chiar și în acei ani de îngrădiri comuniste o ținută elevată a raporturilor interumane, veneau acum pe calea scrisului, prin scrisori lungi. Erau făurite-n fapt de seară

în căldura focului curat, când zăpada cernea icoane peste liniștea satului.

Spunea mama în scrisori că deopotrivă-i lumea în orice loc, că miturile se recalificau încă, că oamenii cu mape și dosare cereau cote de produse, că în realitate grădina de idei se afla în întuneric, că rația de pâine și ulei este insuficientă, că adesea mai-marii satului o distribuiau după bunul plac.

Scria și despre „tetea”, bunică-su ce mai avea puterea de a ține, la peste 80 de ani, tesla-n mână și din cioplitul cu ea scotea cuiere ce se agățau pe pereții bucătăriilor.

Lemnul tare îl asculta încă, se modela supus, se lăsa în voia mâinilor lui. Unchiașului îi era drag să simtă fibra tare, nervoasă a lemnului în mâinile cu degete noduroase, dar pricepute. Cânta în timpul cioplitului la cuiere tot „Marseilleza” tinereții lui, sau imnul știut „O Doamne Sfinte/ Ceresc Părinte/ Susține cu a ta mână/ Coroana Română.”

Se oprea din cioplit, lăsa tesla sau rindeaua pe bancul improvizat dintr-o masă veche, se uita pe fereastră, își netezea barba albă, cerceta vârful Coza cu privirea. Scuipa în palme și-și relua lucrul stând aplecat asupra cuierului pe care-l încheia cu țintișoare mici în bătăi dibace de ciocan. În acele momente șoptea încet rugăciuni, sau cânta cu râvnă câte-o baladă pe care-o ducea cu zisul până la sfârșit.

În ochi i se aprindea o lumină aidoma unei aure sfinte, care-i încadra fața-i blândă, când pe la el treceau nepoții Onică, Sile, Elu, Maia, Oana. Conversația devenea un dialog ritmic, dorea să știe ce-i prin sat și prin viața lor.

Un suflu tainic și un ritm preapur ce avea forme dulci și linii muzicale acoperea discuția ce devenea o canțonetă napolitană distilată în enunțuri simple.

Anii treceau în viața Beatricei pe tărâmul acesta al soarelui veșnic și-n sufletul ei se măcinau vise și frunze galbene în cădere, în timp ce vizita Dresda, Moscova, Sofia, Berlinul în perioada vacanțelor școlare. Oriunde pleca se simțea datoare pământului de acasă unde holdele îmbrățișează pădurea.

Împărtășea mamei impresii ori de câte ori revenea din aceste călătorii. Ea le asculta pe îndelete și-n modestia vorbei spunea:

– Să-ți pleci tot mai adânc privirea la marginea de prag pe care îl treci, să duci cu tine peste tot în mâinile tale seve de dor ca să te întorci sănătoasă.

Prin anii trecuți cu cristal de diamant desăvârșirea Beatricei are loc în 3 decembrie 1980 când sacrul coboară-n casa ei învăluind în albul miracol chipul copilei adusă de binecuvântarea lui Dumnezeu. Mireasmă, zâmbet curat, seninul vieții, primăvara tinereții, puritatea, candoarea, muzica sferelor, eterna adorație, toate s-au statornicit în casa Beatricei.

Din acest hotar al existenței ei Beatrice constata că sufletu-i este angrenat de o stea ce transformă totul în floare. Cu razele-i iubirii mica făptură, Rena, aducea în albia căminului vieții ei o cascadă de culori deschise către lume.

Panaghia lipea urechea de inima copilei și-i murmura ușor, intonând un cântec de leagăn, cu o melodie sublimă, venită de undeva, din adâncimile începuturilor. Acest gest ritualic a pătruns în ființa-floare. Bunica și Rena au devenit nedespărțite în gânduri, într-o curățenie care le înfiora ochii candizi frăgezind lumini pe liniile vieții.

Beatrice simțea cu uimire și bucurie crescândă că liantul etern dintre ele va rodi în floarea ființă. – Fată dragă, zicea mama către Beatrice, nu-i mai săruta tălpile picioarelor când o înfeși! E semn că va pleca departe, sau poate, tu consideri că ar fi bine!

În răstimpul vieții zisele mamei s-au adeverit, căci Rena devenită adolescentă a cutreierat Europa cu burse și invitații oficiale, a lucrat la Stuttgart și în Cairo, a vizitat Nepalul, India, zona nordică a Laponiei, Iordania, America, de unde s-a întors mult mai îndrăgostită de pământul natal.

Zăpada proaspătă a unei ierni sfida culorile cerului și-n timpul urărilor de An Nou, peste câțiva ani, răsărea în viața Panaghiei nepotul ei Onuț, micuț și delicat precum un ghiocel.

Fractura care-l ținea captiv în pătuț la niciun an o impresiona pe bunică-sa și ca să-i ușureze captivitatea ea îi tot spunea povești cu drumuri lungi pe care alergau cai nechezând trăgând săniile cu zurgălăi, pline de copii ce stăpâneau cu limpezimea glasurilor lor împrejurimile.

Copilașul asculta clipind din ochi fără să înțeleagă mai nimic, râdea cu gurița numai când ea imita pricepută nechezatul și tropotul cailor, sunetul zurgălăilor, larma copiilor imaginari ce se aflau în sanie.

Ca să-i scoată ghipsul ce-i înfășura strâns femurul trebuia să ajungă la spitalul din Vidra. În toiul iernii, când gheața pe alocuri se întindea asemeni oglinzilor, sub razele lunii, care nu apusese încă, era ora cinci din zori de gerar, Panaghia trecea Dealul Morii împreună cu nora ei ca să-l ducă pe Onuț la doctor cu un autobuz. Acesta pleca, criminal de devreme, adică la ora 5,30, doar din Tulnici. Gerul

dimineții l-au îndurat ușor însă drumul făcut până la Tulnici către singurul autobuz ce circula, a fost un calvar și un ceas rău. Bunica l-a luat în brațe de la Podul Cabinei, până atunci îl dusese mai mult maică-sa. Bunică-sa, Panaghia, a mers cu un pas măsurat până la intrarea în satul Tulnici, unde a alunecat, a căzut și și-a fracturat piciorul drept. Fără măcar un scâncet de durere verifică dacă a pățit ceva copilașul, îi strânse hăinuțele mai bine pe trupșorul mic, și tăcând se închină mulțumindu-i Domnului că nepotul ei n-a pățit nimic.

Din această clipă a ceasului rău care a înșfăcat-o nemilos, mama Beatricei n-a mai părăsit cârja aproape un sfert de veac, fractura de col femural neprotezată a însoțit-o în fiece secundă a vieții ei. Își ducea crucea, cum spunea ea, cu tărie sufletească și trupească. Se mișca cu ușurință, asemenea unei balerine, printre toate obstacolele inerente ce-i stăteau în cale. Nu s-a plâns, nu s-a văitat, n-a blestemat, ci spunea:

– Oameni buni, să nu dea bunul Dumnezeu omului cât poate duce!

Nelipsită de la slujbele din biserica satului, se strecura printre enoriași, se așeza în dreapta, mai în față, pe unul dintre scăunelele ce-și așteptau stăpânele bolnave, neputincioase. În sufletul ei clocotea în timpul desfășurării slujbei nădejdea vindecării care însă n-a mai venit.

În 1989 iarna rămăsese cu piciorul drept beteag, dureros, invalid, fără vlagă, târându-l cu supusă siguranță acolo unde imperioasele necesități ale viețuirii o chemau. Îi izvora pe față zâmbetul curat al împăcării cu durerea și-n acest fel a biruit.

În toamna anului 1989 a înțeles și a acceptat să-și schimbe locul, casa pe care o ridicase alături de soțul ei, Vasile, și să plece într-o casă nouă situată alături de cea a fiului ei, Elu.

Căsuța din povești, din lemn curat, cu acoperiș din șindrilă și târnaț însorit a crescut înflorind într-un an și mama Beatricei s-a statornicit în scurt timp în apropierea feciorului. A răsărit în jurul căsuței o grădină în care comoara florilor atrăgea curiozităși explicabile. Plante multe, flori ce păreau pictate de penelul lui Aman, inflorescențe luxuriante, frumoase și plăcute dantele vegetale cu parfumuri tari de esențe rare opreau ochii trecătorilor lăsând loc unor laude binemeritate.

Zi de vară până-n seară curăța grădina, se apleca asupra fiecărui fir de iarbă, sfărma fiecare bulgăre de pământ, strângea pietrele mici ce se ascundeau pricepute în pământul florilor ei, și fără o vorbă, mută ca o lebădă, căuta să-și facă din fiecare fir de plantă un prieten, un sprijin. Oamenii din jur, vecinii, așa o vedeau, stând în genunchi cu o săpăligă-n mână îngrijind de viața florilor.

În timpul zilelor ploioase, geroase sau vântoase, în timpul nopților de iarnă și toamnă acul mânuit de degetele ei trecea grădina de flori pe pânza ștergarelor, a cămășilor, carpetelor sau a altițelor ce împodobeau iile fetelor și femeilor satului. Multe dintre ele nu le mai aveau nici în lăzile de zestre ale bunicilor, le dăduseră țiganilor, negustori voiajori pe câte-o pereche de adidași aduși din bazarul turcesc de pe malul Bosforului. Regretele târzii au început să apară și unele dintre femei, devenite conștiente de valoarea hainelor străvechi, o rugau pe mama Beatricei să repare

greșeala lor, aceea de a accepta trocul rușinos pe care-l făcuseră: dădeau o ie și-o catrință pe o pereche de adidași din vinilin sau plastic. Mama ei le ajuta pe cât putea și-n acest fel își făcuse un bun renume referitor la meșteșugul cusutului încât ușa casei ei era deschisă de femei din Coza, Spinești, Hăulișca, Poiana, Valea Neagră, Bârsești.

Și-n marea învălmășeală a vremilor apărute după ’90 mama Beatricei rămânea mărturie vie a unei forme de viață demult apusă, scăldată-n tradiție și colinde ce mureau pe tâmpla brazilor din munți. Dorea așa de mult să aprindă un rug pe care să ardă civilizația vestimentară a hainelor chinezești ce deveniseră stăpâne în sate și orașe, în școli și spitale, pe ulițe și străzi, pe trupurile de copii și de bătrâni, în casele săracilor și ale bogaților, ale învățaților cu burse în străinătate și ale plecaților departe acolo, pe unde culegeau căpșune sau măsline. Hainele chinezești deveniseră uniforma satului, poate chiar a lumii, și mama Beatricei se mâhnea că acum tinerele gospodine nu mai țeseau, nu fac singure îmbrăcămintea celor dragi în care să pună și amprenta sufletului lor.

Se abătu peste firava ei făptură o nouă plecare definitivă în lumea tăcerii, a tărâmului de dincolo. „Tetea” se hotărî brusc într-o dimineață de iarnă să ia cu el lumina pâlpâitoare a lumânărilor de ceară și să ajungă cătinel, cătinel în lumea neamului său, căci cercul roților de timp își închisese mecanismul mișcării și încremenise lăsând semn lumii pământene doar amintirea.

Mama Beatricei, așa șchioapă cum era, așa nevolnică cum își spunea, îl îngrijise cu admirație, loialitate și devotament mângâindu-se cu tainele din vorbele lui.

A plecat pe urmele soției lui, Floarea și s-a strâns pentru a-și lua rămas bun de la el aproape tot satul. Nu lipseau de la ultima întâlnire nepoții, fiicele și prietenii.

Beatricei i se părea solemnă plecarea unchiașului la cei 99 de ani și-i privea fața palidă cu o strângere de inimă, pe obrajii lui alunecau umbrele lumânărilor pâlpâinde. Cădeau lacrimile cuminți ale celui mai mic nepot, Onică, pe marginea sicriului, lumina toiagului ce ardea pe pieptul acestui bunic sporea întunericul durerii provocat de această definitivă despărțire. Bunicul Vasile, neliniștit cum îl știa că era, invidios nu o dată pe liniștea ființelor lipsite de mental ce roiau în casele înstărite pe nedrept ale satului, ducea cu el pe tărâmul necunoscut poveștile lui din Primul Război Mondial, baladele știute și spuse cu trăire intensă, relatările despre lucruri misterioase din veacul trecut.

Onică il considera o cronică a istoriei trăite, înscrisă pe mâinile lui bătătorite, un bunic coborât dintr-o carte de citire ce povestea de toate cu anumite cuvinte stranii, nume din alte veacuri fiindcă le avea pe toate adunate sub fruntea lui înaltă, dincolo de ochii care clipeau mărunt și căutător.

Drumul către cimitirul satului, într-o zi cu mult soare în plină iarnă, părea o scenă biblică, pleca spre locul neîntoarcerii urmat de fiice, nepoți, plâns de toți, numai el recules, limpede, împăcat.

Beatrice, venită în grabă pentru a completa convoiul trist, stătea pe piatra rece a scării scrutând zarea și o implora pe maică-sa să nu mai plângă.

I se roteau în suflet amintiri, simțea că rădăcinile i-au rămas aici, unde acum mama ei îl jelește pe tetea care fusese dus la groapă. Aceste puternice rădăcini au rechemat-o și

altădată către casă, prin anii '90 când plecase ca invitat special pentru a participa la o festivitate unică în felul ei. Se sărbătoreau 700 de ani de democrație a Elveției și-n țara ce nu cunoscuse războaie Beatrice trăise emoția descoperirii unei noi și strălucitoare fațete a comunității omenești. Era tentată să rămână pe acele locuri, dar rădăcinile ei au tras-o înapoi, au readus-o grăbite în cetățile naturii în care trăise.

Vedea renumiții munți ai Elveției prin comparație cu cei din jurul satului ei. I se desfășura atunci în fața ochilor un orizont scăldat în lumina venită de pe multele coame ale munților ei. Tabloul viu colorat al munților înalți cu forme conice, greoaie sau zvelte, cu margini prăpăstioase, scrijelite de jgheaburi înguste, rostogoliri de pietrișuri învrăjbite de neuitatele mișcări tectonice, stăruia în mintea ei când privea strălucirea Alpilor. Rădăcinile din Carpații de Curbură au fost mai puternice decât strălucirea Alpilor și-au readus-o la matcă, acasă, unde printre fagi și stejari se mai auzea încă sunetul tălăngilor.

În vremea când purta doliu plecării bunicului ei, Beatrice începu a simți lipsa muzicii ascultate în anii când trăise la Brașov. Într-o bună zi s-a oprit în fața Ateneului și a cumpărat abonament pentru Festivalul Enescu.

Peste câteva zile, răscolea prin rafturile magazinelor, îndrumată de vânzătoare cu chip de porțelan, ca să-și încropească o ținută adecvată. Pe atunci și-a reîntâlnit o fostă cursantă de la Comerțul Exterior unde Beatrice predase franceză și germană. Amalia, așa o chema, își deschisese pe Calea Victoriei o minunăție de magazin cu vitrine ce adunau piese stilate, mai mult clasice, din care se iveau culori mate, sidefate în degradeuri diafane.

Amalia a scăpat-o de grija căutărilor și din mulțimea de tentații vestimentare existente în magazinul acesteia, și-a ales o rochie neagră din tricot englezesc dintr-o lână ce părea o spumă, câteva fuste negre croite clasic însoțite de niște bluze de dantelă deasă dintr-o mătase neagră ca un cărbune cu luciri metalice. Hainele i se potriveau pe silueta nu excesivă, dar nici prea subțire și adăugând pantofi negri de calitate, trecea seara însoțită de Didu pragul impunătorului edificiu al Ateneului unde acorduri sublime înălțau spiritul prezenților, pentru câteva ceasuri, în imperiul fără de limite al muzicii.

În acele seri Beatrice împletea admirația pentru muzica enesciană cu amintirile copilăriei, cu chipul mamei, cu foșnetul pădurilor pregătite pentru iarnă, cu sunetul clopotului din sat, cu vorba moale și curată a tatălui ei. În drum spre casă Didu dădea drumul gândurilor lui despre copilăria-i ce-i fusese scăldată în sunetul muzicii, căci la el în casă, la pianina neagră, maică-sa, pianistă cu studii superioare la Cernăuți, îi cânta, spre fericirea lui, Bacarola, valsurile lui Johann Strauss sau Eine Kleine Nachtmusik de W.A. Mozart.

Tot pe atunci citea cu nesaț cărțile ce fuseseră interzise până în 90. Intra în anticariate și scormonea vrafurile de cărți, căuta cărți rare cu coperți broșate, cu legături în os și argint și nu arareori se abandona cu o plăcere crescândă luxului de a ține în mână bijuterii bibliofile. Pe unele chiar le-a cumpărat, spre mirarea multora.

Absența cu care auzea freamătul celor din jur, înțelegându-i semnificația și totuși rămânând străină de el, de vorbăria care forma freamătul cumpărătorilor, atrăgea

atenția pasionaților bibliofili ce intrau și ieșeau din încăperile mici cu pereții sufocați de rafturi.

Panaghia, mama Beatricei, primea scrisori lungi de la fiica ei pe care le citea cu glas tare pe prispa „căsuței din povești”, atunci când era soare. Descoperise această plăcere de a-și auzi glasul când citea și în amiezi blânde citea pe pragul de stejar al unei bucătării de vară „România liberă”, ziar mult prea gros și îndopat cu articole fără noimă.

Așa o găseau vecinele, femeile interesate de lucru de mână, sora ei Ira, cumnatele ei Aria și Afta. Lăsau ziarul să se odihnească și într-o clipă intrau în casa cu pereți albi, mereu văruiți proaspăt și totdeauna acoperiți de scoarțe înflorate. Se instalau la vorbă, își spuneau păsurile, își depănau amintiri, făceau schimb de păreri, își făceau destăinuiri, își exprimau speranțe sau temeri. La plecarea lor, Panaghia își lua cârja, ieșea pe prispă după ele să le conducă, le ura „mergi sănătoasă” și le privea cu ochii până închideau portița verde de la drum.

Fie vară, fie iarnă, primăvară sau toamnă, pe portița verde intrau cu drag vecinele s-o viziteze, să-i vorbească, să-i aducă vești, să-i spună noutăți. Veneau spre bucuria mamei vecine tinere și mai puțin tinere: Anastasia, Ăriuța, Irioara, Cladia, Stana, Ilinca, Oinița, Maricia, Arina, chiar finele ei ce locuiau mai departe, Anaghia, Ilinca și Irina. Îi era însă și mai drag când din satul de jos se ridicau până în deal alte vecine de pe vremea când locuise în vale. Cu acestea sfatul era mai lung, se afundau în discuții despre membrii familiilor, făceau planuri de revedere. O revedea cu plăcere pe Anca lui Șuba, femeie frumoasă, cam de-o vârstă cu Panaghia. Din splendoarea frumuseții din tinerețe mai păstra și acum ochii

vioi, curați, cu ceva orgolios în sclipirea lor ușor curioasă. Ele-și vorbeau despre modele ce înfrumusețau cămășile, despre cât de mult s-au schimbat oamenii, despre absența omeniei, despre îndrăzneala tineretului de a vorbi bătrânilor la „per tu”, despre prețurile noi care veniseră ca urmare a apariției milioanelor emise de bancă. Vorbeau și despre cimentul consumat în cantități excesive la construirea gardurilor din care lipsea acum lemnul dătător de căldură afectuoasă. Căsuța din poveste se transformase în „Poiana lui Iocan” în variantă feminină și locul lui Moromete îl luase Panaghia. Deși era prinsă în strâmta ei ogradă, se dovedea foarte bine ancorată în vâltoarea timpului prezent pe care-l cernea cu inteligență descifrându-i defectele și acceptându-i cu ușurință cele câteva calități ce-și puneau amprenta pe lumea nouă a satului.

Cu iscusință vorbea și cu cei tineri pe care-i respecta pentru dibăcia lor de a se racorda la nou, pentru mulțimea de termeni noi ai lumii moderne, pe care ea nu-i rostise niciodată. Beatrice știa că-i aprecia pe cei tineri pentru curajul de a escalada vremurile prezente în care lumea se repede cu ferocitate asupra omului care cade, fără a încerca nici cel mai mic ajutor.

Într-o dimineață de august a intrat în casa ei Oana, care spre nespusa ei bucurie, o vizita foarte des. Îi aducea vestea plecării fiului ei Rențiu în Portugalia ca student bursier. Mama Beatricei a primit noutatea contaminându-se de fericirea nepoatei ei, o asculta vorbindu-i despre acest viitor eveniment și-n ochii ei se aprinseră lungi accese de melancolie pe care le înlătură ca și cum ar lua de pe frunte un fir de argint nevăzut.

– Departe pleacă, dus de steaua destinului! Capitala Portugaliei este Lisabona, nu-i așa? Are nume de fată orașul ăsta în care va învăța băiatul tău!

Oana, surprinsă că mătușa ei știe numele orașului care-i capitala țării unde fiul ei își va desăvârși învățătura, nu spuse nimic, o lăsa să-i spună ce gândea și avea impresia că se va înduioșa ceea ce nu era deloc în intenția ei.

Mai târziu prin toamnă, însuși Rențiu veni pentru a-și lua rămas-bun de la ea, profitând de puțin timp liber în perioada în care-și pregătea bagajele pentru marea călătorie în cetatea universitară a Portugaliei. Câteva replici de politețe simplă s-au derulat cu încetineală până când s-a ajuns la momentul sfatului pe care tânărul trebuia să-l primească:

– Știi tu, Rențiu, că lui taică-tu i se spunea Craiul Munților? Interogația îi atrase atenția și clătină cu hotărâre din cap în semn afirmativ, căci știa și el că părintele său cutreierase cu meseria sa munții Vrancei. Îl intrigase mai mult numirea de „craiul munților” dar o știa pe mama Panaghia, izvoditoare de astfel de ziceri. O asculta acum cu mai multă atenție.

– Știi tu, copile, urmă ea, ținându-și tâmplele în mâini, rămânând așa mult timp, omul acesta știa unde cântă cucul mai întâi în primăvară, care-i cărarea tainică pe care coboară către izvor căprioarele, unde-s urșii ascunși iarna, unde-i valea ghioceilor ieșiți timid la soare.

Tăcerea se instală, iar mama Panaghia o rupse zicând:

– Așa era și omul meu, Vasile, le știa tot așa de bine, dar el, zimbrul blând, a plecat prea repede dincolo și n-a mai avut timp să vorbească despre ele. Atunci, dacă știi, să faci bine să gândești adânc și îndelung la faptul că-n ținutul

depărtat al Portugaliei nu vei întâlni stejarii cu frunzele brodate cu acul pe cămășile noastre și nu vei aduna mărgelele lor toamna de sub frunzișul auriu-roșcat. Vâscul crescut în stejar se crede că e Duhul Sfânt, păcat mare că oamenii nu-i știu trăinicia acestui copac de-a lungul timpului!

O tăcere suspectă s-a lăsat iarăși între ei. Panaghia își căuta cuvintele, iar tânărul nu prevedea urmarea expozeului, aștepta continuarea care a venit cu un ton neașteptat de puternic.

– Am auzit eu că într-o insulă, Madeira, mai sunt niște stejari minunați, vreo unsprezece parcă, dar nu-s ca ai noștri întâlniți la tot pasul.

Rențiu se cam plictisise, venise să-și ia rămas bun și să scape de febra împachetărilor, a despachetărilor și reîmpachetărilor, dar se trezise într-un șuvoi de spuse prea puțin interesante. Ca să continue conversația întrebă foarte evaziv:

– De unde știi de insulă și stejarii ăștia?

– Din ziare, vara când e sărbătoare stau pe prispă, citesc din Biblie și din ziare, caut articole unde nu scrie politică.

– Posibil, să fii reținut mata astea, și nu-i rău că știi astfel de lucruri despre Portugalia.

”Eterna poveste a bătrânilor, se ambalează să vorbească despre ce vor ei, vorbăria lor fiind un paleativ al singurătății lor.” gândea tânărul, dorind să vină clipa rămasului bun.

Deodată mama Panaghia izbucni în sfaturi:

– Să faci loc în geamantanul tău pentru trei ghinde arămii, să le iei cu tine, acolo, departe, și arareori, când te vei uita la ele, să auzi pașii părinților tăi și ai surorii tale cum

foșnesc prin frunzele uscate de toamnă. Așa nu-i vei uita și te vei întoarce, de oriunde, acasă.

Obrajii lui Rențiu se coloraseră în roșu, părea surprins de sfatul primit, și astfel îmbujorat auzi:

– Mergi sănătos, să ai noroc și să te întorci cu bine, a mai adăugat ea în timp ce tânărul se îndrepta spre portița de la drum urmărit de privirea ei.

Mama Beatricei ședea deseori pe prispă, torcând, cosând, citind, sau cârpindu-și vestmintele uzate, așa că ce-i spusese tânărului despre prispa casei era confirmat de toți vecinii ei.

Când Oldina își plimba nepoții pe drum, se oprea din mers în dreptul portiței verzi deschisă la maximum și o saluta veselă ținând de mână copilașii, bucuria sufletului ei.

– Sărut mâna! mamă Panaghia.

Auzind glasul ce se modula precum o frumoasă simfonie, mama Beatricei se ridica spontan, uita că poartă cârjă, totuși și-o lua repede și se îndrepta aproape tinerește spre portița deschisă ca să mai stea de vorbă cu doamna ce-o salutase în mod așa de simplu, familiar și respectuos. Oldina avea răbdare, o aștepta și câteva minute își vorbeau una alteia cu o siguranță molatică din care părea că izvorăște un singur cântec.

Panaghia își ocrotea sănătatea, o prețuia cu înțelepciunea vârstei și căuta să nu ajungă o povară pentru cei dragi. Într-o bună zi s-a internat la Spitalul din Vidra,într-o toamnă în care codrul era stropit cu galbenul grâului, roșul sângelui și cafeniul ursului brun.

Atunci ca și altădată primea cu recunoștință îngrijirea medicilor și parcă încerca să descifreze pe sub ochelarii cu

rame negre ce știau ei despre sănătatea ce-i zbura din ce în ce mai departe. Una dintre asistente, Ornelia, îi spuse într-un moment când îi administra tratamentul:

– Măicuță, ești așa de blândă, cuminte și înțeleaptă încât mi se pare că am în față o carte cu poze, un fel de carte de citire, cu bunici blajine, cu glas tămăduitor ce stau de strajă grijilor lumii.

În acea toamnă, când cobora sub castanii din curte, la rădăcina cărora erau îngropate speranțele și durerile oamenilor nevoiți să intre pe poarta spitalului, mama Beatricei și-a umplut buzunarele halatului cu castanele lucioase ce sclipeau în lumina după-amiezii. Beatrice o privea mirată, nu-și dădea seama de joaca mamei, dar nici nu a întrerupt-o din acest joc. A așezat castanele cu grijă în noptieră și când a fost externată le-a luat pe toate acasă.

Ploile de toamnă au udat pământul și când soarele l-a zvântat, mama ei a pus castanele în pământul reavăn, le-a acoperit grijulie și-n primăvară au apărut frunzele firave ale castanilor. Acum în grădina ei se înalță viguroși câțiva castani pe care Beatrice îi privește nostalgică având în fața ochilor ei chipul mamei. Sunt, crede ea, primii castani ce cresc în satul Păulești, fără să se teamă de iernile cam aspre din acest ținut.

Zilele se scurg prin clepsidra timpului neiertător și în timp ce castanii creșteau puterile ei se dăruiau vântului, era din ce în ce mai slabă și mai micuță la trup. Când lucra-n grădină ridica ușor capul spre cer să-i ceară, parcă, ajutor, se răzima de trunchiul copacilor să le simtă forța, viața.

Când nu mai răzbea cu treaba îl chema în ajutor pe nepotul ei Onică, singurul care n-a refuzat-o niciodată,

tânărul care-i simțea pulsația sufletului, care-i prețuia înțelepciunea cuvântului, care-i fixa cu vorbe iscusite încrederea în viață.

În 2009, în primăvară, când iarba își ivea capul din țărână, când mugurii plesneau nărăvaș eliberând florile plăpânde, când parfumul reînvierii naturii stăpânea satul, mama Beatricei l-a chemat pe Onică, într-o marți însorită de aprilie, s-o ajute să facă curată grădina. Văruise de Paște casa, spălase toate țoalele, reașezase hainele de moarte.

Era pregătită pentru moarte de multă vreme, cămașa de moarte strălucea de frumusețe, și-o lucrase cu migală, pictând cu acul motive naționale în negru, alb, albastru marin, timp de un an. Era o minune artistică, cu o încărcătură spirituală ce implica iscusința ei de a da lumii cele mai frumoase costume din portul vrâncenesc. Avea catrința neagră, pantofii, vesta, punțile, puse cu bilețel în pungi. Nu uitase nici de lumânări, tămâie, prosoape, ștergare, materialul de învelit sicriul, pânza de doliu, avea până și bolduri pentru prins semnele doliului. În podul casei dormeau liniștite, de ani buni, câteva mărgini groase, uscate, din care, spunea, trebuia să i se meșteșugească sicriul pe care și-l dorea trainic și frumos lucrat.

În acea lună de primăvară, aprilie, o rugase pe Ira, sora ei, să meargă la Anasia, o croitoreasă, să-i aducă o cămașă pe care tocmai o terminase în iarna lui 2009. Refuzul Irei a cam nemulțumit-o, dar a considerat că mai e timp să se ducă să și-o aducă singură. Timpul n-a mai avut însă răbdare, căci tot în aprilie a plecat pe drumul cel fără de întoarcere, către lumea albă.

Așadar, marți, 7 aprilie, a lucrat mama Beatricei cu Onică în grădina rânduită încă din toamnă luându-și rămas-bun de la toate plantele pe care ea singură le pusese cândva în pământul cald. A îngrijit fiecare copac, nuci, pruni, piersici, cireși, cu o presimțire stranie, căci se așeza cu spatele la trunchiul lor și prin coroana deasă privea albastrul cerului.

A strâns orice rest de frunze, a adunat fiecare bucățică vegetală, încât grădina părea o oglindă neagră lustruită, gata să-și primească sămânța, pe care mama Beatricei n-a mai apucat s-o dea pământului pregătit așa de meticulos de mâinile ei noduroase, cu degete subțiate de slăbiciunea ce-o chema să se odihnească.

Miercuri, 8 aprilie, seara și-a sunat nepotul, Onuț, în Israel unde lucra de vreo tei ani și l-a sfătuit să fie vrednic pe unde umblă, l-a sunat apoi pe ginerele ei să-l întrebe de sănătate și-n cele din urmă pe fiica ei Beatrice. Sunetul telefonului o întrerupse pe Beatrice din lecția sinteză pe care o avea acasă cu niște elevi ce urmau să susțină bacul.

Își aduce aminte cu exactitate de conversație, se învârtea în jurul precizării datei la care Beatrice va ajunge acasă, la Păulești, de Sfântul Paște.

Replicile Beatricei erau seci, uscate, rigide, fiindcă telefonul fix era chiar pe masa de lucru. La plecare studioșilor pe care-i păstorea pentru bac își propusese să revină cu un telefon în care vocea să-i fie caldă, mângâietoare, și cuvintele pline de sinceritate. Ora târzie din noaptea spre 9 aprilie a convins-o să ia hotărârea de a suna a doua zi.

La miez de noapte țârâitul telefonului o cheamă la o convorbire, nu se culcase, avea de lucru. La receptor vocea Irei, sora Panaghiei, anunță cu un glas neasemuit de împietrit

în durere că-n casa albă din povești intră pe ușa din față aripile morții.

– Lelica-i foarte bolnavă, n-are aer, abia mai respiră, nu mai poate să vorbească clar, dă doar din mâini și-și mișcă sfioasă și smerită ochii.

Beatricei nu-i venea să creadă. Cât trecuse de la ora 8,30 seara până la 12,00, în miez de noapte? Câteva ore.

Îi dădu Irei câteva sfaturi pentru medicamente, o îndeamnă să cheme salvarea și începu să-și caute niște lucruri mărunte să plece în timpul nopții la Păulești.

Când liniștea nopții ajunsese la intensitate maximă cântecul cocoșilor o împrăștie și tot atunci, în zorii zilei de joi 9 aprilie, sufletul mamei părăsi casa, rudele, vecinii, iarba, pământul, și se urcă la ceruri.

În huruitul microbuzului de 5 dimineața Beatrice a primit vestea și-n ochii ei au apărut lacrimi mari scăldându-i fața schimonosită de durere. Se gândea cu regret învinuindu-se că n-a vorbit mai cald cu mama aseară, se gândea că nicio pedeapsă nu poate anula greșeala ei. Prin suflet îi trecură frânturi de amintiri, auzea glasul cald și blând al mamei și după o rugăciune spusă-n gând își aminti versurile lui Tudor Arghezi:

”Să te sărut de noapte bună,
Că poate mâine n-om mai fi împreună
Noaptea aduce uneori moarte
Și pe furiș ucide și desparte.
Oricum pe întuneric se răzbună
Și pentru somn de veci, tot noapte bună!”

O vedea în imagini nestatornice în nopți senine blând arate de colinde, o auzea strigându-l din spatele casei pe

feciorul ei Elu, îi simțea mișcările coordonate cu nelipsita-i cârjă din mâna stângă, i se arăta zâmbitoare atunci când trebăluia la vatra albă. Avu intenția s-o strige, dar i se întoarse glasul frânt în suflet, fețele călătorilor păreau mirate, zumzetul convorbirilor la telefoanele mobile o trimise către nevoia de a spune alor ei că mama ei a plecat în lumea albă.

Ei au tăcut, nu și-au destrămat în cuvinte durerea, și s-au pregătit de plecarea bruscă. Au venit „cu gărgărița”, așa-i spusese mama Beatricei Sparkului mic, iute și roșu care o dusese într-o vară la Nereju să asiste la un festival folcloric. Afară era cald, soarele lumina câmpurile și pădurile, iar Rena conducea cu viteză să ajungă la bunica ei alături de Didu și Has.

Beatrice a fost așteptată la Valea Sării de Laur și-n mașina pe care tânărul o conducea pe serpentinele muntelui, ea cerea lămuriri despre plecarea mamei ei, în suflet i se instala cu putere durerea, disperarea, încât ar fi renunțat ușor la propria-i zidire.

Când a trecut poarta ogrăzii pe la unsprezece ziua, potop de lume era în căsuța albă și Beatrice s-a îndreptat către odaia mare unde era așezat trupul frumos îmbrăcat cu hainele de moarte. În plânsul stârnit de apariția ei a început s-o strige căutând prin colțurile casei cu privirea „lumina de ieri”, prezența vie a mamei.

Beatrice își lasă capul pe pieptul mamei, îi sărută mâinile și parcă auzea cum îi spune:

– Pe pământ iubeam lumea și frumusețea ei, iubeam grădinile-nflorite, pajiștile smălțuite cu diferite culori, razele soarelui, viforul iernii, vorba molcomă a oamenilor. Îmi

plăcea să ascult fâșâitul coasei prin iarba crudă, să privesc strălucirea norilor, zborul albinelor și al fluturilor. Acum am pace în suflet și înțeleg că iubirea lui Dumnezeu e aprinsă de harul Sfântului Duh care-mi stăpânește sufletul și nimic pământesc nu se poate asemăna cu tărâmul lumii albe de dincolo.

În odaia alăturată Irela și mama ei rostuiau lucrurile ce urmau a fi date de pomană. Beatrice asculta cântarea preoților în acea seară îndoliată și avu impresia că nu mai înțelege nimic, suspinele ei erau ca valurile mării în furtună.

Primul priveghi din noaptea zilei de 9 aprilie o ținu trează, lângă mama care nu mai putea să-i dea sfaturi, nici să-i vorbească, și-n inima ei pătrunse un gând al zădărniciei amasării de valori materiale. Își aminti în clipa în care a văzut-o priveghind pe o laviță pe Aria, poreclită Nanta, nevasta unui văr mai mic că în lungile discuții pe care mama Beatricei le avusese cu ea despre moarte, numele tinerei neveste era des pronunțat.

– Am să plec într-o zi peste pârâu, în cimitir, când o vrea Dumnezeu, dar mi-aș dori să nu fie vreme rea că-i grea înmormântarea pe vânt, ploaie, omăt, ger, ceață sau burniță. Voi fi mai aproape de locul unde m-am născut, acolo unde acum are gospodărie Aria. E bună, blândă, pricepută și mi-o aprinde și mie vreo lumânare că tu ești prea departe și din dealul în care am casa acum, greu ajunge careva până peste pârâu.

Pe atunci Beatrice n-o lua în seamă, i se părea că băznește, că vorbește fără noimă. În noaptea primului priveghi s-a uitat îndelung la chipul femeii tinere cu basma

neagră și încerca să descifreze pe fața ei spusele de atunci ale Panaghiei.

I se părea aidoma părerii mamei, citea pe chipul ei toată destoinicia despre care auzise pe mama vorbindu-i cândva. Aria avea o simplitate ușor de remarcat, o sinceritate ce izvora din ochii frumoși, o hotărâre amprentată de iscusință și istețime.

Lângă ea Didu depăna amintiri din viața Panaghiei, mai târziu trecuse la a spune tinerei auditoare și altora care mai rezistaseră nopții de veghe crâmpeie din viața lui. Insista pe ieșirea la pensie, parcă citea din discursul pe care-l susținuse în iunie 2005 la despărțirea de profesorat și spunea cu glas liniștit și ușor, fără stridențe, ca să nu deranjeze liniștea din camera unde-și dormea somnul de veci soacra lui. Mărturisirea lui cuprindea în întregul ei o sticlire de devotament, inteligență și erudiție.

Zicea printre altele cu o ușoară nostalgie și cu un ritm al zicerii asemenea unei litanii:

– Am lucrat 42 de ani ca profesor și am format generații de elevi de toate vârstele de la copii până la adolescenți, maturi și chiar pensionari. Am predat la școli cu cele mai diverse profiluri, școli generale, școli speciale cu caracter post-universitar militar, licee speciale de elita: J.W.Goethe, Jean Monet, G. Coșbuc, D. Cantemir. Pe deasupra normei didactice am predat decenii cursuri de germană în cadrul Universității Populare și la diverse întreprinderi de stat, firme particulare de comerț exterior.

Prin ieșirea mea la pensie am marcat încheierea activității didactice a trei generații.

A lăsat si se scurgă o scurtă tăcere și cu același glas scăzut a urmat:

– Bunicul meu, S. Procopovici, a fost profesor de greacă la liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava. Astăzi o stradă a orașului îi poartă numele. Frații săi, Alecu și Alex Procopovici, au fost profesori universitari la Universitatea „Regele Carol” din Cernăuți, respectiv Institutul teologic din Cluj. Toți acești strămoși ai mei, personalități ale vieții culturale românești din trecut, sunt menționați în cărți de specialitate sau enciclopedii, ziare, reviste precum „Istoria Bucovinei” a lui Ion Nestor, „Istoria literaturii române” de G. Călinescu.

După ocuparea a doua oară a Bucovinei, de astă-dată de către sovietici, ca urmare a pactului Ribbentropp-Molotov, mama, profesoară de germană și pian a trebuit să se refugieze în Vechiul Regat, pierzându-și tot avutul din Cernăuți.

Glasul vorbitorului se uscase, devenise frânt și trist, totuși spuse simplu:

– Mama, de origine germană pe linie maternă, împreună cu noi copiii, a trebuit să suporte rigorile anilor de tristă amintire ’40-’50 care au urmat. Tata, ca tânăr sublocotenent, a fost erou la Mărășești și Oituz. Deoarece a fost ofițer în armata regală, eu și sora mea am avut multe necazuri fiindcă regulamentul școlarizării susținea că n-avem origine socială sănătoasă. Prin străduință am reușit să urmăm studiile universitare și să fim profesori pregătiți ai tinerilor țării.

– Și deși am vorbit cam mult aș mai vrea să adaug: În prezent trăiesc un sentiment de regret profund constatând cum școala românească nu mai este cea de odinioară,

respectată și recunoscută, așa cum știu că a fost, de la părinții mei.

Ivirea zorilor i-a surprins pe toți tăcuți. Un vecin rupse însă tăcerea:

– Frumos și adevărat mai spuneți, domnule profesor!

Tot atunci cântecul clopotului îi întristă căci suna de moarte, cu dangăt dureros, și înștiința lumea satului și lumea nevăzută a cerurilor că din viața pământească a plecat ieri 9 aprilie Panaghia, cea care știuse rostuirea traiului pe tărâmul nostru.

Câțiva dintre ascultători s-au ridicat să aprindă alte lumânări la căpătâiul mamei, o femeie așeză cu atenție toiagul și icoana. Alții s-au îndreptat către ușă și-au ieșit încetișor afară, pe prispă. Unul dintre ascultători spuse lui Didu:

– Mai spune, dom' profesor, povestești așa frumos.

Didu a acceptat și a reluat firul povestirii:

– Bunicul meu S. Procopovici, întemeietor al societății cultural-muzicale „Ciprian Porumbescu" din Suceava, pentru activitatea național-culturală în Bucovina austro-ungară a plătit cu ani grei de închisoare la Budapesta și numai biruința noastră și a aliaților noștri din Primul Război mondial l-a putut scoate de acolo.

Dintre ascultători unul zise:

– Vremurile au fost grele și pe atunci, ca și acum, și cine le-a trăit sau le trăiește, nu le poate uita.

Cu același glas scăzut Didu elibera mai departe amintiri personale.

În sunetul clopotului lumea prezentă își făcea cu smerenie cruce, alții intrau în grupuri numeroase pe porțile

deschise, iar unii cercetau dacă se îndeplinesc datinile străbune.

Pe la prânz, în 10 aprilie, în spatele căsuței din povești, nepoatele Maia și Oana, înveșmântate în negru, cu fețele îndurerate, îmbrăcau în material de culoarea muștarului sicriul meșterit în tristețe de fratele mai mic al Panaghiei. Scena părea extrasă prin comparație din frescele biblice, căci tinerele stăteau aplecate în genunchi, pe iarba verde, și întristarea chipurilor era sporită de ciocănitul ritmic și sec al ciocanului care lovea cuiele. Mâinile lor aranjau cu grijă și îndemânare casa de vecie a mătușii lor.

Beatrice nu se dezlipea de corpul neînsuflețit al mamei, nu mai avea lacrimi să plângă. Îi secaseră ochii, însă așa aplecată peste mâinile ei caută să-i audă glasul care amuțise pentru totdeauna.

Înspre seară au fost îndeplinite cetaniile sfinte de către preoții satului și-n fumul lumânărilor cât și mirosul de tămâie Beatrice avu senzația că mama își va ridica mâna dreaptă să-și facă smerită semnul crucii.

Priveghiul din seara zilei de 10 aprilie aducea lângă trupul fără viață oameni din zone mai depărtate care odinioară îi fuseseră tovarăși de trai și viață Panaghiei.

În dimineața zilei de 11 aprilie căruța împodobită cu scoarțe înflorate și flori cu panglici negre își făcuse simțită prezența în fața porții deschise. Părea un car alegoric ce urma să ia parte aproape însuflețit la funebrul eveniment. Mai târziu, pe la ora 11, boii lui Elu au fost înjugați și-n coarne aveau doliul negru pe care-l fluturau privind cu ochi blânzi, dar foarte triști, la oamenii ce treceau pe lângă ei. Fusese dorința mamei să fie dusă-n cimitir în pasul domol al

boilor. Era extrem de mulțumită că Elu avea vite frumoase, sănătoase, mai ales boi puternici ca niște „elefanți africani”. I se îndeplinise această modestă ultimă dorință a despărțirii de lumea pământească. Cel ce se ocupase de frumusețea căruței împodobite și de boii cu semnele doliului fusese Mihu, nepotul cel mic, copilul lui Elu. Beatrice zărise în treacăt fața lui încremenită de tristețe, bătută-n stânca suferinței, dar nu înțelegea cum acest tânăr ieșit de puțină vreme de pe băncile liceului poate să sufere atât de profund.

În acea dimineață sunetul clopotului spărsese zările ca un adagio trist interpretat de o orchestră celebră. Ducea departe, departe, foarte departe, peste vârful livezilor albite de flori și al pădurilor înfrunzite vestea că trupul de humă al mamei va pleca spre casa de veci.

Pe la ora 11 trupul mamei fusese așezat în sicriu cu mâinile mângâietoare ale nepoților, părea o regină vrânceană mumificată și apoi îmbrăcată în hainele de moarte. Își croise și cususe haine cu arnici și fluturi, cu migală și răbdare, demult, în zilele de iarnă când vorbea nepoților ei despre trecutul plin de minunății al lumii prin care trecuse.

Satul s-a strâns, oamenii au oftat și suspinat în aerul cald, primăvăratic, și-i ofereau mamei Beatricei un omagiu respectuos mergând în convoi îndoliat în urma sicriului.

Preoții au intonat ultimele rugăciuni sub acoperișul căsuței din povești la care mai lua parte trupul neclintit al Panaghiei și sufletul ei tăcut pentru eternitate.

Beatrice mergea în apropierea căruței și putea observa de sus, de pe deal, frumusețea naturii înverzite ce contrasta puternic cu durerea din inima ei.

Prima oprire pentru citirea Sfintei Evanghelii s-a făcut în fața porții și toți s-au închinat cu religiozitate în praful drumului (nu era încă asfalt), și-n sufletele participanților, bătrâni, tineri, copii, femei, bărbați, se strecura tăioasă ca o sabie înroșită-n foc durerea despărțirii, ultimului rămas bun din fața căsuței ei, transmis prin glasul preoților din sat.

A doua oprire cu cetanii sfinte avu loc în dreptul casei nepotului ei, Onuț, casă nouă, mare, frumoasă, cu grădină largă, înverzită. Construită cu bănuții adunați cu greu pe pământul Israelului și ajutat de părinții care au urmărit evoluția noii gospodării, casa asculta într-o muțenie firească trecerea căruței cu trupul inert și sufletul desfăcut din cătușele pământești.

O a treia Sfântă Evanghelie a fost oficiată în Dealul Morii, răscruce prin care mama Beatricei trecuse de multe ori cu poveri peste puterile ei. Morile de apă erau în Coza și pe când era numai o copiliță ducea săculețul cu mălai măcinat la moară, până-n Dealul Bolovanului, într-o iarnă pe sfârșite, dar geroasă încă. Îi povestise adesea Beatricei și altora ce-o ascultau cum își strivise puterile să ajungă-n Dealul Morii. Udă la picioare de zăpada rece, se așeza spre odihnă în ochiuri de pământ zvântat și după un popas scurt relua drumul sprea Dealul Bolovanului unde locuise până la adolescență.

Pe când povestea avea în ochi o sclipire de putere, de izbândă, și acum i se citea o Sfântă Evanghelie ca să-i fie reazim pe lumea cealaltă. Beatrice o vedea pe mama ei cum așeza cu grijă grunjii de sare cu irizări asemenea cuarțului pe prispa casei din prima ei tinerețe și privi spre căruța ce cotise

spre Păulești. Știa că n-o va mai auzi povestind din viața-i exemplară, plină de muncă împletită cu bucurii.

Pe la porți ieșiseră cei neputincioși și stăteau uitându-se peste garduri plângând și făcându-și cruce.

Cea mai impresionantă cetanie a fost cea de la cisternă, locul unde se depozita gazul, petrolul lampant. Părintele știa că cea mai mare parte a vieții ei se petrecuse în casa de pe ulița lui Constantin Ichim, vecină cu Atrina Otezatu.

Acum exista doar ulița, casa nu mai era proprietatea ei, iar cisterna cu gaz dispăruse de prin ’95, dar mama Beatricei nu mai locuia în casa din vale încă din ’90. Plecase mai sus, pe deal, lângă casa feciorului, construindu-și cu disperare cauzată de lipsa puterilor, căsuța din povești. Beatrice mulțumi înlăuntrul sufletului pentru darul creștinesc făcut de preoți și simțea o înfiorare ce atingea cote maxime când asculta cuvintele adevărului creștin.

Și din cetanie în cetanie, marcate de opriri impuse de ritual, convoiul a ajuns în fața bisericii, în dangătul răsunător al clopotului ce se auzea ca un plâns îndelung.

Rămasul bun din biserică, înainte de a lua drumul către cimitir, aduse în fața ochilor Beatricei niște secvențe disperate, ochi înroșiți de plâns, suspine și chiar strigăte de deznădejde, hohote de durere, murmure dureroase.

Predica, pentru care mulțumește și acum preotului G.V., a fost calmă, plină de religiozitate, și în timp ce o asculta Betrice se întreba ce-o determinase pe mama ei să nu mai aștepte cel mult șase ore până la sosirea ei? Se stinsese înainte de revărsatul zorilor și Beatrice sosise la prânz, cam pe la ora 11, și fiica ei încă se mai întreabă retoric:

– Cu ce i-am greșit, ce vină port de nu a mai avut răbdare să-mi iau rămas bun căutând să descifrez pe fața ei dulcele chin, amara plecare!

Prezența pentru ultima oară a Panaghiei în biserica în care s-a rugat ca și copilă, ca tânără fecioară, locul unde se cununase și-și botezase copiii și toți nepoții, se petrecu repede, căci rodul de argilă a trupului ei trebuia să plece către cimitirul de peste pârâu.

Boii au fost opriți cu căruța în marginea cimitirului și brațele vânjoase ale fiului și nepoților au purtat sicriul pe umeri până lângă groapa reavănă unde l-au coborât cu frânghii puternice, câțiva dintre purtători coborând chiar în groapă. Tot în groapă au coborât Aria H. din Tulnici și Ira, care i-au dezlegat piedica și i-au așezat cu grijă pânza peste trup.

I-a fost stropit trupul cu vin, clopotul bătea a moarte, se făcea citirea slujbei pentru înmormântare, și apoi s-a așezat capacul sicriului.

Cei câțiva pumni de țărână aruncați de preot au sunat a gol, a dispariție, a despărțire. Cimitirul clocoti de un tulburător strigăt de durere, de deznădejde. În sufletul Beatricei s-a instalat un vid, un vacuum, o ceață din care nu mai pricepea nimic.

A reacționat cu mișcări automate, lipsite parcă de logică, s-a întors din cimitir în Duminica Floriilor la căsuța din povești și privea pierdută în zare, în depărtări, fără să poată să înțeleagă plecarea mamei.

Își aminti totuși că pe bunică-sa o chema Floarea și-n mireasma primăverii i se rugă fierbinte să-I fie călăuză mamei ei, îl rugă pe tatăl ei, Vasile, cu niște cuvinte pioase, s-o

aștepte și să-I fie reazem pe tărâmul celălalt. Ridică rugi fierbinți Domnului și Fiului său. Durerea a zăcătuit în sufletul ei și amintirile au început să revină mai târziu, în toamna ruginie a anului 2009.

Beatrice construise în urmă cu mulți ani o cabană din lemn semi-modernizată, pe care mama o iubea foarte mult, și umpluse și grădina largă a cabanei cu flori diverse. În vara lui 2009 a sosit aici ultimul grup de elevi, iubitori de munte și sălbăticie naturală, deoarece construcția avea drept scop practicarea activităților educative în mediu natural și exersarea limbilor străine.

În acel an, ultim al activității practicate, a revenit unul dintre participanții temerari, Ștefănescu Petre, care timp de opt ani n-a lipsit de pe plaiurile vrâncene în timpul verii.

Revista editată se numea „Poveste fără sfârșit” și Beatrice avu o surpriză maximă când a citit în revistă articolul lui Ștefănescu. Emoționată de destăinuirea tânărului îl felicită, și-n sufletul ei s-a bucurat.

Iată ce cuprindea articolul din vara lui 2009:

E o zi senină de august, prima din activitatea mea de jurnalist al revistei „Poveste fără sfârșit” ediția a VIII-a, al cărei participant fervent sunt din august 2002. Îmi pregătesc cu atenție interviul și încep cu o plimbare prin jurul cabanei, ies în drum, privesc casele pe care le cunosc, întâlnesc câteva fețe, chipuri cunoscute – nu mă miră când uneori cineva îmi spune pe nume. Intru în curtea casei cu poarta verde unde am acces în orice moment, „căsuța din povești”, cum îi spun în limbaj uzual tinerii din tabără. Văd iarba crudă necălcată, florile străjuind fosta cărare către trepte, vița-de-vie înălțându-se curajos și bogată către streașina casei acoperită

cu șindrilă. Încep să atrag atenția despre prezența mea proprietarei casei, Ichim Panaghia, strigând-o mai întâi încet și apoi din ce în ce mai tare.

Mă cufund într-o liniște neobișnuită, calmă, duioasă, nostalgică. Dau să strig iarăși să-mi iasă în prag bătrâna cu chip senin nedespărțită de cârja din mâna stângă, îmbrăcată în port vrâncean, cu glas blând și înțelepciunea zugrăvită pe chip. Abia am timp să mă dumiresc și observ stupefiat semnul de doliu pe care a scris cu litere sigure fiul ei (aveam să aflu mai târziu asta): Ichim Panaghia, născută 25 februarie 1925 – decedată 9 aprilie 2009.

Nu mai am cuvinte, ci doar gânduri și amintiri care mă acoperă într-un iureș amețitor. O văd venind la cabană, încet intrând pe poartă, răspunzând blând la salut și așezându-se sfioasă pe scaun, pe terasă, lângă ușa bucătăriei, totdeauna îmbrăcată în port național, stând de vorbă cu Ioana. Vorba lor mi se părea un cântec, părea sfătoasă, gravă și ademenitoare.

Apoi pleca către grădină, fie mângâia o floare, fie rupea o buruiană, fie alinta un animal aflat întâmplător în curtea cabanei. Alteori o vedeam pe prispa căsuței din povești stând liniștită și lucrând cu migală costume populare, bucuroasă că-i trece cineva pragul, având în permanență portița deschisă. Îmi amintesc că într-o zi, după ce am venit din expediția din Arșița, unde am stat în corturi, pe o ploaie mocănească am intrat cu toții în casa ei plină de scoarțe și cusături, spre a vedea la televizor filmul făcut de echipa noastră în timpul expediției.

S-a bucurat mult, ne-a felicitat, ne-a încurajat cu vorbă bună sfătuindu-ne să respectăm legile muntelui, căci muntele este neîndurător și aspru cu cei ce nu-l cunosc.

Vorba-i pricepută, siguranța glasului, ne-au determinat să intrăm într-o discuție despre legea muntelui și de la ea am aflat că poteca muntoasă ascultă numai de cel ce-o respectă și-i știe rostul. Respectul pentru munte este cristalizat în a-i cunoaște specificul intrând în împărăția lui numai cu hrană și echipamente potrivite, păstrându-ne rezerva de forțe omenești, măsurându-le după acelea ale celui mai mic dintre noi, menținând grupul compact fără să ne depărtăm unul de altul.

În altă zi ne-am dus pe dealul din spatele casei ca să admirăm Valea Cozei, să vedem pădurile de brad, să simțim mirosul florilor de pe pajiște. Atunci am aflat că acum două decenii ea sădise nuci și stejari care acum înconjoară pajiștea. I-a îngrijit ca pe niște copii și astfel o „gârneață” (stejar) e acum puternică, mai înaltă mult, mult decât mine, care trec ca cel mai înalt tânăr al grupului. Am numit în gândul meu gârneața „Stejarul Panaghiei”, e doar adus de ea în acest deal însorit vara, bântuit de vifor iarna. Nu mică mi-a fost surprinderea când am aflat că în grădina cabanei sunt castani pe care i-a sădit în toamna anului 2007 cu gândul că vor crește mari, frumoși, impunători, ocrotind pământul pe care atât de mult l-a iubit.

Mi-e de mirare că într-o vale unde-i fusese casa părintească a avut puterea să planteze singură și șchioapă (datorită unei căzături nefericite în iarna anului 1988 pe asfaltul de la intrarea în Tulnici) o adevărată pădure de sălcii

și salcâmi. O numesc tainic numai pentru mine „Pădurea Panaghiei”.

Toți participanții din tabără o vedeam de pe terasa cabanei sau de sub cireșul cu fructe mărunte, negre, trecând duminica dimineața în dangătul clopotului către biserica din sat, îmbrăcată în port popular, cu același coșuleț de foi de păpușoi, purtând pomelnicul scris de seara în amintirea străbunilor săi, dar mai ales a soțului ei, Vasile.

Am aflat de la vecini că-n viață l-a respectat, și după moartea prea devreme survenită, la numai 54 de ani, l-a jelit și l-a pomenit după tăria sufletului ei.

Am avut ocazia s-o aud sfătuind-o pe fiica ei, doamna noastră profesoară, să fie „mai moale-n glas” când ne învăța să trăim zile fascinante de vacanță în acest sat. Am constatat că din spusele ei izvorau sentimente profunde de iubire pentru noi, copiii, sosiți an de an în această tabără.

Nemaigăsind-o pe pragul casei pe ființa ce era o comoară de înțelepciune am îndrăznit s-o întreb pe doamna Maria Ioana, nepoata de frate a stăpânei „căsuței din povești” care a fost trăsătura cea mai frumoasă a caracterului ei.

Aceasta a răspuns fără ezitare:

– Grija pentru cei din jur. Teama să nu fie povară pentru nimeni o îndemna să înalțe dimineața și seara rugăciuni sincere către Dumnezeu. Aceasta arată că religiozitatea sălășuia în sufletul ei, îmbinată cu grija pentru fii și nepoți pentru care înălța zilnic cuvinte de laudă Domnului.

Numai aceste frumoase gânduri i-au adus puterea de a-și duce până la ultima suflare grija pentru modesta gospodărie, pentru propria-i persoană, pentru cei din jur

care toți au primit de la ea un sfat, o alinare, o învățătură sinceră. Zestrea sufletului ei, cred c-a fost transmisă urmașilor spre permanenta existență a valorilor omenești dătătoare de armonie spirituală și adâncă pace sufletească.

Mulțumindu-i interlocutoarei mele, am reflectat asupra celor spuse, concluzionând că a fost un model al vieții trăite într-un sat cu adânci rădăcini înfipte în negura timpurilor.

Am căutat mai târziu și alte informații, am insistat să aflu mai ales cum a plecat în lumea albă. Am aflat c-a purces creștinește având sfânta împărtășanie administrată de părintele Aurelian V.

Plecase în lumina lumânărilor, vegheată de vecini și rude, având la căpătâi în ceasul morții pe nora ei, Aurelia, căreia îi fusese alături viața-ntreagă.

Drumul către celălalt tărâm îl apucase într-o joi dimineața, înainte de Florii, după ce luni, marți și miercuri își văruise casa, rânduise grădina și vorbise la telefon cu toți care nu-i erau în preajmă. Toate câte le-am aflat mă îndeamnă să mă gândesc pios la amintirea stăpânei locului numit „căsuța din povești”, pe prispa căreia închegam conversații lungi, și să spun precum cântecul popular: Nicio moarte nu-i amară/ Ca moartea de primăvară.

Beatrice a citit și a recitit de multe ori slovele scrise de prea-tânărul ei student și a înțeles că într-un stil concis, aproape lapidar, a prezentat cu finețe și adevăr pasaje din viața mamei și de aceea îi mulțumește cu sinceritate celui ce a reușit să-i creioneze mamei ei un asemenea portret duios.

Anii au trecut cu icoane răzlețe în care chipul mamei venea în mintea Beatricei, cu îndeplinirea datinilor din ritualul îngrijirii mortului.

Ira, sora mai mică, la cererea Beatricei i-a cărat vreme de șapte ani în Postul Mare prescurile, fie ploaie, vânt, zăpadă sau soare blând.

Aria, Nauta, nevasta vărului Panaghiei, i-a tămâiat cu fiica și nepoatele mormântul, l-a împodobit cu flori, i-a cărat apă.

Prânzurile, parastasele au fost făcute la Păulești cu ajutorul familiei și al vecinilor care vorbesc încă de amintirea mamei.

Multe liturghii timp de șapte ani au fost plătite în fața sfântului altar de Stana, vecina cea săritoare la nevoie sau de Ăriuța, care a ajutat-o și în timpul vieții.

Cu cât timpul a trecut Beatrice se duce tot mai tristă la cimitir. Crucea de stejar dusă din dealul Fundăturii de Maricia, soția unchiului John, abia mai rezistă vremii. Au căzut peste ea ierni grele, geruri cumplite, ploi neoprite, vânt șuierător, a cuprins-o ceața și burnița, zloata și poleiul. Literele ce menționează numele se tot șterg, se ascund în lemnul scorojit și trecerea timpului o înclină către țărână.

Vara, în timpul vacanțelor, Beatrice se reculegea în fața mormintelor părinților ei și-și propunea să facă o nouă cruce mai trainică, din stejar, piatră sau marmură. Cândva visul i se va împlini, până atunci însă rămâne mărturie a casei de veci vechea cruce de stejar pe care sunt încrustate literele ce-i desemnează numele.

”Prin ce miracol și prin ce putere mai răzbat vorbele de odinioară ale mamei în mintea mea?” se întreba stăruitor Beatrice.

Le auzea aidoma, cu glasul de atunci al mamei, când în casa în care locuiește „micul pianist”, numit de profesorul său „micul Enescu”, cântă la pian „Für Elise”.

Le auzea când sunetele clopotelor de la Biserica Icoanei, având hotar curtea interioară a blocului în care locuiește, chemau oamenii la sfintele slujbe.

Le auzea când privea turla Bisericii Icoanei și a Schitului Dărvari, aflate la câțiva pași de locuința ei.

Le auzea în urechi, limpezi, cristaline, suave, blânde, tămăduitoare, sfinte, precum un lied medieval.

– Ascultă! Viitorul e mai greu decât trecutul.

Și după un respiro se adăuga:

– Să nu blestemi niciodată lucrurile care cad din cer. Nici măcar zăpada, oricât de multă ar fi, nici ploaia fără măsură, nici vântul aducător de furtună. Să nu rostești niciodată vreun blestem împotriva cerului!

– Ai grijă, nu rosti niciun cuvânt rău, greu, împotriva a tot ce e pe pământ!

În spectacolul lumii vremelnice mama Beatricei fusese un model de viață, cum spunea adesea Maia S. Panaghia spusese și altora florile gândului său pe care altfel l-ar fi luat vântul și nu spiritul celor dragi. Cu o voce gravă și emoționată Maia spunea adesea neamurilor ei, răscolind strunele de harpă ale trecutului ce din ce în ce se depărtează:

– Mama Panaghia a fost pentru mine, cred că și pentru mulți alții, o carte de învățătură!